

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**VANGÖLÜ ÖRNEĞİNDE
KIYILARIN HUKUKİ STATÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
EZGİ ERGUN**

**DANIŞMAN
PROF. DR. ABDULMENAF TURAN**

VAN-2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ezgi ERGUN tarafından hazırlanan “Van Gölü Örneğinde Kıyıların Hukuki Statüsü” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Prof.Dr.Abdulmenaf TURAN Kamu Yönetimi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Başkan : Doç.Dr.Vedat YILMAZ Kamu Yönetimi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye : Prof.Dr.Abdulmenaf TURAN Kamu Yönetimi/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye : Dr.Öğretim Üyesi Gülcan Azimli ÇİLİNGİR Kamu Yönetimi/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye : Doç.Dr.Yıldız ATMACA Kamu Yönetimi/ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye : Prof.Dr.Mahmut GÜLER Kamu Yönetimi, Trakya Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Tez Savunma Tarihi:	16/06/2022
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (05.07.2022)

Ezgi ERGUN

Yüksek Lisans Tezi

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2022

VAN GÖLÜ ÖRNEĞİNDE KİYILARIN HUKUKİ STATÜSÜ

ÖZET

Kıyılar, geçmişten bugüne insanlık tarafından en çok tercih edilen ve kullanılan alanlar olup gelişen zaman içerisinde kıyılara yönelik talepler de artış göstermiştir. Bu nedenle kıyılardan yararlanma ve kıyıları koruma hususları arasında bir denge kurulması zorunluluğu doğmuş ve böylece kıyılar pek çok hukuki düzenlemeye konu olmuştur. Bu çalışmanın amacı; kıyı mevzuatının Türk Hukuku'ndaki gelişiminin ve Van Gölü kıyılarındaki uygulamalar sonucunda ortaya çıkan sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesidir. Tezin amacıyla yer alan verilere ulaşabilmek için literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda tez üç bölümden oluşmakta olup tezin ilk kısmında kıyı ve kıyılara ilişkin temel kavramlar incelenmiştir. Tezin ikinci kısmında kıyıların hukuki statüsü başlığı altında öncelikle uluslararası hukukta kıyılara yönelik yapılan hukuki düzenlemelere değinilmiş olup ardından Türk Hukuku'nda kıyı statüsünün tarihsel gelişimi ele alınarak geçmişten bugüne kıyılarla ilgili yapılan doğrudan ve dolaylı hukuki düzenlemelerden bahsedilmiştir. Tezin üçüncü kısmında Van Gölü kıyılarının hukuki statüsü incelenmiş olup, tezin ilk iki bölümünde bahsedilen teorik bilgilerin Van Gölü kıyıları uygulaması ele alınarak analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye genelinde yer alan kıyılarda olduğu gibi Van Gölü kıyılarının da pek çok hukuki, yönetsel ve çevresel sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümünde Kıyı Kanunu'ndaki bilimsel tanım hataları ve eksikliklerin giderilmesi, çerçeve bir Su Kanunu'nu düzenlenmesi yanı sıra, kıyılarla ilgili pek çok hukuki düzenlemenin yarattığı yetki karmaşasının giderilmesi gerekliliği çözüm önerilerinde öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Kıyıların Hukuki Statüsü, Kıyı Yönetimi, Kamu Yararı

Sayfa Sayısı : ix + 92

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Abdulmenaf TURAN

M.Sc. Thesis

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June, 2022

IN THE LEGAL STATUS OF THE SHORES OF LAKE VAN

ABSTRACT

The coasts are the most preferred and used areas by humanity from past to present, and the demands for benefiting from the coasts have increased over time. For this reason, the necessity of establishing a balance between benefiting from the coasts and protecting the coasts has arisen, and thus the coasts have been the subject of many legal regulations. The aim of this study is to explain the development of the coastal legislation in Turkish Law and determine the problems that arise as a result of the practices on the shores of Lake Van and develop solutions for these problems. In order to reach the data in the aim of the thesis, a literature review was made. In this context, the thesis consists of three parts. In the first part, the coast and the basic concepts related to the coasts are examined. In the second part, under the title of the legal status of the coasts, firstly, the legal arrangements made for the coasts in international law are addressed, then the historical development of the coastal status in Turkish Law is discussed and finally, the direct and indirect legal regulations related to the coasts from the past to the present are mentioned. In the third part, the legal status of the shores of Lake Van has been examined, and the theoretical framework mentioned in the first two parts of the thesis has been analyzed by considering the application of the shores of Lake Van. In this context, it has been determined that, as on the coasts throughout Turkey, there are also many legal, administrative, and environmental problems on the shores of Lake Van. The solution proposals come to the fore are the necessity of eliminating the scientific definition errors and deficiencies in the Coastal Law, arranging a framework for Water Law, as well as solving the confusion of authority created by many legal regulations related to the coasts.

Key Words : Legal Status of Coasts, Coastal Management, Public Interest

Quantity of Page : ix+ 92

Supervisor : Prof. Dr. Abdulmenaf Turan

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ.....	ix
GİRİŞ	1
1.KIYI ve KIIYIYA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR.....	3
1.1 Kıyı Kavramı	3
1.1.1. Farklı Disiplinlerde Kıyı Kavramı.....	3
1.1.2. Hukuki Düzenlemelerde Kıyı Kavramı	3
1.1.3.Kıyı Çizgisi	4
1.1.4.Kıyı Kenar Çizgisi	4
1.2.Kıyı Tipleri	5
1.2.1.Alçak - Basık Kıyı	5
1.2.2. Dar-Yüksek Kıyı.....	6
1.2.3.Akarsu Kıyıları	6
1.2.4.Göl Kıyıları.....	7
1.3. Kıyı Dolgu Alanları.....	7
1.4. Sahil Şeridi	8
1.5.Kıyılarının Genel Özellik ve Nitelikleri	8
1.5.1.Doğal Kaynak Olma Özelliği	9
1.5.2.Ortak Kullanıma Ait Olma Özelliği.....	9
1.5.3. Özel Mülkiyetin Kurulamaması Özelliği.....	10
1.5.4.Geçiş Alanı Olma Özelliği.....	11
1.5.5.Değişkenlik Özelliği	11
1.5.6.Hukukilik Özelliği	11
1.5.7. Kamu Malı Olma Özelliği	12
1.6. Kıyı ve Kamu Yararı Kavramı	16
1.7. Kıyı Yönetimi Kavramı.....	18
1.8.Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Kavramı	19
1.9. Havza Yönetimi Kavramı.....	20

1.10.Kıyı Planlaması Kavramı	21
2.KIYILARIN HUKUKİ STATÜSÜ.....	22
2.1.Uluslararası Hukukta Kıyılar.....	22
2.1.1.Birleşmiş Milletler Sisteminde Kıyılara Yönelik Düzenlemeler.....	22
2.1.2.Avrupa Birliğinde Kıyılara Yönelik Düzenlemeler.....	24
2.2. Türk Hukukunda Kıyılar	24
2.2.1. Türk Hukukunda Kıyı Statüsünün Tarihsel Gelişimi	25
2.2.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kıyılar	25
2.2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Kıyılar.....	25
2.2.2. Kıyı ve Kıyı Alanlarına İlişkin Yasal Mevzuat	29
2.2.3.3621 Sayılı Kıyı Kanunun Açıklaması	31
2.2.4.Kıyı Mevzuatının Uygulama Sorunları	36
2.2.5.Kıyılara İlişkin Suçlar.....	39
2.2.5.1.Kıyı Kanununa Aykırılık Suçu	39
2.2.5.2.Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu.....	40
2.2.5.3. Çevrenin Taksirle Kirletilmesi Suçu.....	41
2.2.5.4.Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu.....	42
2.2.5.5.İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu	43
2.2.6. Kıyı Kanunundan Kaynaklanan Hukuk Davaları	45
2.2.6.1. Tapu İptal ve Tescil Davaları.....	45
2.2.6.2.Tapu İptal Davalarından Kaynaklı Tazminat Davaları.....	47
2.2.6.3.Ecri Misil Davaları.....	49
2.2.6.4.El Atmanın Önlenmesi ve Yıkım Davaları	50
2.2.7. Türkiye’de Kıyı Yönetimi	51
2.2.8.Türkiye’de Kıyı Planlaması	54
3.VAN GÖLÜ KIYILARININ HUKUKİ STATÜSÜ.....	56
3.1.Van Gölü ve Kıyılarının Özellikleri	56
3.2. Van Gölü Kıyılarının Kıyı - Kenar Çizgisi Tespiti	58
3.3.Van Gölü Havzasının Yönetimi ve Aktörleri.....	59
3.4.Van Gölü Havzası ve Kıyılarının Sorunları	63
3.4.1.Çevresel Sorunlar.....	63
3.4.2.Yönetimsel Sorunlar	66
3.4.3. Hukuki Sorunlar.....	68

SONUÇLAR ve ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA	79
EKLER.....	89
EK-1 İLGİLİ MEVZUAT	89
EK-2 RESİMLER	90
ÖZGEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BMDHS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
E.	: Esas
Ed.	: Editör
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
Km.	:Kilometre
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
m	: Metre
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
SÇD	: Su Çerçeve Direktifi
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
Vs.	: Ve saire

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın hayata geçirilmesi sürecinde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, araştırmanın her aşamasında görüşleriyle beni destekleyen ve doğru yönde yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN'a, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'ndeki hocalarıma, çalışmamda desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen ve bana olan güvenlerini hiç kaybetmeyen aileme ve dostlarıma çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

Kıyılar geçmişten bugüne insanlık tarafından en çok tercih edilen yaşam alanlarından biri olup gelişen zaman içerisinde üretim, sanayi, turizm, ulaşım ve ticaret gibi pek çok faaliyete ev sahipliği yapmıştır (Erüz, Erbaş ve Dursun, 2019: 37). Çalışmamızın ilk kısmında kıyı ve kıyıya ilişkin temel kavramlar ele alınarak bu kapsamda kıyıların özellikleri ve nitelikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Kıyılar üretilmeyen önemli bir doğal kaynak niteliğinde olduğundan kullanımından kaynaklanan sorunlarla sık sık karşılaşmaktadır (Duru, 2001:2). Kıyı alanlarında gerçekleştirilen faaliyetlerin gelişmesi ve artmasıyla beraber kıyı alanlarındaki nüfus da artmaya başlamıştır. Nüfusun artışıyla beraber kıyı kullanımlarındaki kontrolün sağlanması gerekliliği de gündeme gelmiştir (Yüksel, Demirci ve Orbach'tan aktaran Kurt, 2015 :94). Çalışmamızın ikinci kısmında öncelikle Uluslararası Hukuk'ta akabinde ise Türk Hukuku'nda kıyıların hukuki statüsünün gelişimi değerlendirilerek, Türk Hukuku'nda kıyılara ilişkin tüm yasal mevzuat, kıyı yönetimi ve planlaması irdelenmiştir. Gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminin ilk zamanlarında kıyılara yönelik dolaylı düzenlemeler yapılmışsa da bu süreçte doğrudan yapılmış bir hukuki düzenleme bulunmamakta olup, ilk doğrudan düzenlemenin yapılması 1972 yılında İmar Kanunu'na eklenen ek maddelerle gerçekleştirilmiştir (Duru, 2003: 186). Akabinde 1982 Anayasası ile kıyılara ilişkin ilk anayasal düzenleme yapılarak kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve kıyılardan yararlanmada öncelikli olarak kamu yararının gözetileceği belirtilmiştir. Kıyılara ilişkin ilk özel kanuni düzenleme ise 1984 yılında yapılan Kıyı Kanunu ile olmuştur (Kaygısız, 2010: 33).

Çalışmamızın üçüncü kısmında tüm bu mevzuat çalışması derlenerek Van Gölü kıyıları örneği özelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Van Gölü Türkiye'nin en büyük gölü olup, kıyı uzunluğu yaklaşık 530 km'dir (Deniz, 2008: 185-190). Bu kısımda Van Gölü ve kıyılarının genel özelliklerine değinilerek yapılan kıyı kenar çizgisi tespit işlemleri, Van Gölü Havzası yönetimi ve Van Gölü Havzasında bulunan kıyılarda yaşanan çevresel, yönetsel ve hukuksal sorunlardan bahsedilmiştir. Göl kıyılarında ilin iç bölgelerine nazaran yarı karasal iklim etkisi görülmektedir. Bu

durum göl kıyılarının daha fazla talep görmesine ve nüfusun buralarda yoğunlaşmasına sebebiyet vermektedir (Deniz, 2007: 303-308). Dolayısıyla kıyı kullanımlarındaki kontrolün sağlanması hususu burada da gündeme gelmektedir. Bu kapsamda hali hazırdaki durum ve yaşanan sorunlar ele alınarak sonuç ve öneriler kısmında çalışma içeriğinde kullanılan bilgiler derlenerek çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

1.KIYI ve KIYIYA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

İnsanlık tarihi müddetince kıyılar sağladığı yarar nedeniyle gözde alanlar arasında yer almıştır. Bu durum sanayi devriminden sonra daha da belirginleşmeye başlamıştır. Ülkemizde kıyı denilince akla ilk deniz kıyıları gelse de akarsu ve göller de kıyı kavramının bulunduğu yerlerden olup ülkemiz kıyı alanları bakımından oldukça zengindir (Saruhan, 2020: 47-48).

1.1 Kıyı Kavramı

Kıyı kavramının hem farklı disiplinler açısından (coğrafya, jeoloji vb.) hem de hukuki olarak tanımları mevcut olup, aşağıda bu açılardan tüm tanımları ele alacağız.

1.1.1. Farklı Disiplinlerde Kıyı Kavramı

Coğrafi açıdan kıyı, suyun biriktirme, yığma ve aşındırma yapması suretiyle meydana gelen bir yeryüzü şeklidir (Coğrafya Terimler Sözlüğü, 1980: 72).

Çevrebilimi yönünden kıyıya baktığımızda kıyı, ortamı, insan şeklini, davranış biçimini, kültürünü vb. hususları etkileyen bir ekolojik zincir olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 1999: 28).

Jeomorfoloji biliminde ise kıyı, yalnızca kara ve su arasındaki bir sınırdan ibaret olmayıp, büyüklüğü meteorolojik olaylara paralel şekilde değişen bir alan olarak ele alınmıştır (Akkaya, 2004: 11).

1.1.2. Hukuki Düzenlemelerde Kıyı Kavramı

3621 Sayılı Kıyı Kanunu md.4'e baktığımızda kıyının tanımı; kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan alan olarak tariflenmiştir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990: 4). Bu doğrultuda kıyı kavramının anlaşılabilir olması için kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi kavramlarına da değinmemiz gerekmektedir.

1.2.Kıyı Tipleri

Kıyı, gerek hava gerekse su hareketlerinin birbirleri ile etkileşimi neticesinde meydana gelen kara, hava ve su hareketlerinin karşılıklı etkileri sonucunda oluşan tabii ve değişebilir bir yeryüzü şeklidir. Bu sebeple bu değişkenlikten kaynaklı olarak kıyı denilen bu bölgeler zaman içinde şeklini kaybederek sular altında kalabilir ya da sular altında olan bir yerde suların çekilmesi sebebiyle yeniden kıyı şeklini kazanabilir. Tüm bunların meydana gelmesi ile değişik kıyı tipleri ortaya çıkmaktadır (İzbiraktan aktaran Ferudun, 2009: 79). Kıyı Kanununa bakıldığında sadece dar kıyıya ilişkin tanımlama yapıldığı, yönetmelikte ise dar-yüksek kıyı ve alçak- basık kıyı şeklinde diğer kıyı şekllinden bahsedildiği görölmektedir.

1.2.1.Alçak - Basık Kıyı

Alçak - Basık Kıyıları, Kıyı Kanunu Uygulamasına Dair Yönetmeliğin 4.maddesinde ‘‘Kıyı çizgisinden sonra da devam eden, kıyı hareketlerinin oluşturduğu plaj, hareketli ve sabit kumulları da içeren kıyı kordonu lagün gölü, lagün alanları, sazlık, bataklık ile kumluk, çakıllık, taşlık ve kayalık alanları içeren kıyılardır.’’ şeklinde tanımlanmıştır (Kıyı Kanunu Uygulamasına Dair Yönetmelik, 1990: 4). Alçak-Basık kıyıların oluşumunda kıyıda denize doğru gelen malzemelerin aşınma, rüzgar, dalga vs. yollarla kıyı alanında yayılması etkilidir. Bu yolla taşınan malzemenin oluşturduğu yapıya göre delta, plaj, lagün, haliç gibi şekiller ortaya çıkmaktadır (Akkaya, 2004: 24).

Resim 2- Alçak-Basık Kıyı Örneği-Yalova

1.2.2. Dar-Yüksek Kıyı

Bu kıyı tipine baktığımızda çoğunlukla kıyı sınır elemanlarının birbirinin içine geçtiği görülmektedir. Dar-Yüksek Kıyı tipi ya erozyon sonucu oluşmuş ya da yapı olarak yamaç şeklini barındıran ve bu yamaç eğimleri birbiri ile aynı olmayan, kıyı bölümlerinin ya hiç olmadığı ya da çok dar olduğu bir kıyı tipidir. Bu kıyı tipinde, kıyı kenar çizgisinin yer değişikliği çok sık görülmektedir. Falez şeklindeki kıyıları bu tip kıyılara örnek olarak gösterilebilir (Turoğlu, 2017: 5).

Resim 3-Dar-Yüksek Kıyı Örneği- Antalya Falezler

1.2.3. Akarsu Kıyıları

Bir su kütlelerinin doğal oluşumlu belirli bir yatak içerisinde akması şeklinde tanımlanabilen akarsular herhangi bir taşkın vb. durum olmadığı müddetçe bu yatak içerisinde akmaya devam ederler. Akarsu kıyı kenar çizgisi, suyun karaya temas ettiği sınırları birleştiren çizgi olup bu çizginin tespitinde akarsu yatağındaki yüzey şekilleri veri olarak kullanılır (Ferudun, 2009: 81-82).

Resim 4- Akarsu Kıyı Örneği- Kızılırmak –Sivas

1.2.4.Göl Kıyıları

Birtakım istisnalar haricinde göl kıyılarının genel olarak deniz kıyılarına benzediğini söylemek mümkündür. Göl kıyılarında çoğunlukla kıyı çizgileri devamlılık gösterse de bazı göllerde göl seviyesinin sıklıkla yükselmesi ve alçalması sebebiyle kıyı çizgisi sabit kalmaz. Bu durumda yerel verilerden yararlanarak, göl su seviyesinin ölçümü düzenli ve belirli bir plan içinde yapılmalıdır (Akkaya, 2004: 31). Göl kıyı çizgilerinin mevsimlik değişim göstermesinin nedeni göldeki pozitif ya da negatif su bilançosu sonucu olduğu gibi hava koşullarının da göl su seviyesi değişimi üzerinde etkisi bulunmaktadır (Turoğlu, 2017: 7).

Resim-5 –Göl Kıyısı Örneği- Van Gölü

1.3. Kıyı Dolgu Alanları

Kıyı dolgu alanı, daha fazla alan kazanmak maksadı ile çeşitli farklı yöntemlerle meydana getirilen ve kıyı kenar çizgisinin deniz kısmını dolduran yeni ve kalıcı yapılardır. Kıyı Kanunu'nun 7.maddesine baktığımızda ancak kamu yararının gerektirdiği hallerde ve uygulama imar planı kararı olması şartı ile deniz, göl ve akarsularda doldurma ve kurutma tekniği ile kıyı dolgu alanı yapılabilir. Ancak burada dikkate alınması gereken önemli şartlardan biri de dolgu alanı

1.5.1.Doğal Kaynak Olma Özelliği

Doğal kaynak, doğal şekilde meydana gelmiş, insanlığın gereksinimlerinin giderilmesi için değerlendirilen kaynaklar olup madenler, denizler, bitki örtüsü, orman alanları, kıyılar, topraklar doğal kaynaklardan birkaçı olarak sayılabilir (United Nations'tan aktaran Başol, Durman ve Çelik, 2005: 62). Doğal kaynaklar sınırlıdır, yani günümüz teknoloji ve bilimine rağmen bazı madenler dışında doğal kaynakların yerine kullanılabilecek, doğal kaynakları arttırabilecek herhangi bir madde bulunmamaktadır. Doğal kaynakların bir yaşam çevresi bulunmakta olup bu durum doğal kaynakların sadece bir üretim argümanı olarak değil aynı zamanda yaşamın kurulduğu bir alan olduğunun göstergesidir (Başol, Durman ve Çelik, 2005: 63-64).

Kıyılar geçmişten bu güne tüm canlılar için üretilmeyen önemli bir doğal kaynak niteliğindedir. Kıyılar gerek toplumsal gerekse ekonomik bir takım etkinlikler için ciddi bir önem arz etmekte, bu sebeplerle de kullanımından kaynaklı sorunlarla sürekli gündeme gelmektedir (Duru, 2001: 2).

1.5.2.Ortak Kullanıma Ait Olma Özelliği

Denizler ve kıyılar insanlık tarihinin ortak yaşam alanlarının en mühim alanlarından olup, kıyılar geçmişten bu güne en kıymetli yaşam, ulaşım, ticaret ve pek çok farklı alan olarak insanlar tarafından kullanılmaktadır (Erüz , Erbaş ve Dursun, 2019: 37). 1876 tarihli Mecelle'nin bazı maddelerinde deniz ve göllerin herkesin ortak malı olduğu ve herkesin bundan yararlanabileceğine yönelik hükümlere yer verilmiştir (Sesli ve Akyol, 1999: 104). Ancak yine de Osmanlı döneminde kıyıda özel mülkiyeti yasaklayan, kıyıları toplumun ortak kullanımına tahsis eden bir hukuki düzenleme yapılmamıştır. Cumhuriyet döneminde 743 sayılı Medeni Kanun ile kıyılar "menfaati umuma ait olan mallar" olarak kabul edilmişse de bu kanunda da kıyıların hukuki statüsüne yönelik bir nitelendirme yapılmamıştır. Öyle ki kıyıların hukuki statüsüne yönelik düzenlemenin yapılması için 1982 yılını beklemek gerekmiştir. 1982 yılında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 43.maddesi ile kıyıların devlet hüküm ve tasarrufu altında olması nedeniyle özel mülkiyete konu

olamayacağı hüküm altına alınarak kıyıların ortak kullanıma ait olduğuna yönelik hukuki nitelendirmesi yapılmıştır (Şimşek, 2010: 89-90).

Anayasa Mahkemesi'nin 24.9.2008 tarihli 2008/26 E. 2008/147 K. Sayılı kararı ile

“ Kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, buraların özel mülkiyete konu olamayacağı ve doğasına uygun olarak, genellik, eşitlik ve serbestlik ilkeleri gereği herkesin ortak kullanımına açık bulunmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Hukukumuzda kıyılar, sahihsiz doğal nitelikli ve herkese açık bir kamu malı olarak düzenlenmiştir.”

Denilerek kıyıların ortak kullanıma açık olduğu hüküm altına alınmıştır.” (AYM, 24 Eylül 2008, 2008/147).

1.5.3. Özel Mülkiyetin Kurulamaması Özelliği

Medeni Kanunun 683.Maddesinde mülkiyet hakkının tanımı yapılmış olup buna göre; bir şeye malik olan kişinin, o şey üstünde hukuki sınırlar içinde, istediği şekilde o şeyden yararlanma, kullanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahip olduğu belirtilerek, bir anlamda eşya üzerinde en geniş yetki sağlayan bir aynı hak olduğu belirtilmiştir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2009: 233). Mülkiyet kavramı geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek taşınmıştır. İlk zamanlar ortak mülkiyet kavramı hakim iken, tek tanrılı dinlerin doğması ile beraber özel mülkiyet kavramı ortaya çıkmış ve bu kavramlar tartışılmaya başlanmıştır (Dinler ve Çalışkan, 2019: 425).

Anayasa'nın 43 üncü maddesi ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile kıyıların koruma altına alınması sağlanmıştır. Buradaki en önemli ölçüt ise kamu yararı kavramıdır. Kamu yararı gerekçesiyle kıyıların kullanılabilmesi için ilk önce yapılması gerekli olan husus kıyının tespitidir. Bu ise kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi ile yapılabilir. Bu tespit işleminin önemi ise kıyı ile özel mülkiyette olan ya da kamunun mülkiyetinde olan yerler arasında belirleyici bir sınır çizmesidir. Zira kıyılar devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan yerler olduğundan özel mülkiyete konu olmaları mümkün değildir. Bu durum gerek Anayasa, gerekse 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nda hüküm altına alınarak kıyıların kamu yararı amacıyla özel mülkiyete ait olamayacağı hususu önemli bir yasak olarak belirlenmiştir. Günümüzde var olan bu yasal düzenlemeler kıyıların kamu yararı amacıyla kullanılmasını hedeflediğinden kıyılarda özel mülkiyet yasağı bulunmaktadır. Ancak geçmişe baktığımızda Osmanlı

Devleti dönemi ve erken Cumhuriyet döneminde işlenmeyen arazilerin tarıma kazandırılması veya kazanılmış hakların korunması maksadı ile pek çok kanunda kıyılarda özel mülkiyete izin verildiği görülmektedir. 1970'li yıllardan sonra ise kıyıların kamu yararı maksadıyla kullanılması için özel mülkiyet oluşumunun önüne geçilmeye çalışılmış ve buna yönelik kanuni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bu dönemden daha önce anayasal veya yasal düzeyde kıyıların koruma altına alındığından bahsetmek pek mümkün değildir (Solmaz, 2017: 2-44).

1.5.4.Geçiş Alanı Olma Özelliği

Kıyı alanları geçmişten bu yana toplumların en çok rağbet gösterdiği yerleşim yerlerinden birisi olmuştur. Bunun en mühim sebebi ise denizden karaya ya da karadan denize doğru bir geçiş alanı olma özelliğinin bulunmasıdır (K.Çelik, 2015: 36). 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve Kıyı Kanunu uygulama yönetmeliğine bakacak olursak kıyı alanlarının geçiş alanı olma özelliğinin bir neticesi olarak istisnai şekilde yapılabilecek kıyı yapılarının tahdidi olarak sayıldığını görmekteyiz.

1.5.5.Değişkenlik Özelliği

Kıyı sınırları, dünya üzerinde en çok değişkenlik gösteren yerlerden kabul edilmektedir. Bundaki en önemli etken ise kara ve deniz ortam özelliği ile iklim koşullarının değişkenlik göstermesidir. Bir kıyı sınırındaki doğal düzen yapay ya da doğal pek çok sebebe dayalı olarak değişebilir. Depremler, seller, heyelanlar, yer kabuğundaki hareketlenmeler, iklim değişiklikleri doğal değişim sebeplerine örnek iken dışarıdan müdahale ile dolgu yapılması da yapay değişim sebeplerine örnek olarak sayılabilir (Erol, 1997: 94-106).

1.5.6.Hukukilik Özelliği

Tabii, tahsis edilmemiş ve daha önce serbest bir kaynak olan kıyılar zaman içerisinde kapitalizmin de gelişimi ile beraber bir mal haline evrilmiş ve gereksinimleri karşılamakta yetersiz kalan bir kıt kaynağa dönüşmüştür. Şehirleşmenin ve sanayileşmenin kıyı sınırlarında kümelenmesi sonucunda kıyıların artık hukuki düzenlemelere konu olması kaçınılmaz bir hal almıştır. Zira burjuvazinin gelişim fikrinde hukuksal öngörülebilirlik kavramı vazgeçilmezdir. Bu

sebeple 20.yüzyılın sonlarında kıyılara yönelik ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemelerin yapıldığı gözlenmiştir (Saruhan, 2020: 56-57).

Türkiye’de 1972 yılında 6785 sayılı İmar Kanununa eklenen maddeler ile kıyılara ilişkin doğrudan ilk yasal düzenlemeler yapılmış olup, bu tarihten öncesinde doğrudan yapılmış herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktaydı. 1982 yılında hukuk tekniği yönü ile 1982 Anayasası’nın 43. Maddesinde, 1984 yılında 3086 sayılı Kıyı Kanununda, 1990 yılında 3621 sayılı Kıyı Kanununda ve 1992 yılında 3830 sayılı kıyı kanunlarında özel manada kıyı tanımı yapılarak, kıyılara yönelik hukuki düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Sesli ve Akyol, 1999: 101-102).

1.5.7. Kamu Malı Olma Özelliği

Hukukta mal kavramına bakacak olursak, kişi ve hayvanlar dışında kalan ve maddi bir değeri olan, üzerinde kişisel hakimiyet sağlanabilecek cismani nesneler şeklinde tanımlanmaktadır. Türk hukuk mevzuatında kamu malına yönelik yapılan bir tanım mevcut olmamakla beraber Fransız medeni kanunu, Yargıtay ve Danıştay kararlarından yola çıkılarak kamu mallarının dar ve geniş anlamli tanımını yapmak mümkündür. Buna göre dar anlamıyla kamu malı; devlet ve kamu tüzel kişilerinin kanunlar uyarınca veyahut yapılan işin, hizmetin içeriği dolayısıyla belirli bir kamu hizmetine özgülünen mal şeklinde tanımlanmaktadır. Geniş anlamıyla kamu malı ise; devletin ya da kamu tüzel kişilerinin maliki olduğu özel hukuk veya kamu hukuku rejimine tabi olan mallar şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu mallarından bahsedildiğinde akla gelen ilk kavram “kamu yararı” kavramı olmaktadır. Zira bir malın kamu malı olması, o mal ve yanında bulunan şahısların hak ve özgürlüklerini kullanmada bir takım kısıtlamalara neden olmaktadır. Bu vaziyet kişilerin bu mallardan özel şekilde faydalanmasını sınırlandırmakta yahut zorlaştırmaktadır (Arslan, 2017: 57-60).

Doktrin tarafından kamu malları pek çok kategoride sınıflandırılmıştır. Kamu malları nitelikleri açısından, oluşumları açısından, taşınılabilirliği açısından ve pek çok açıdan sınıflandırılmış olsa da doktrin tarafından kabul gören ve hukukun sonuç bağladığı kamu malı sınıflandırması, kamu malının tahsis amacına göre yapılan sınıflandırmadır. Kamu malları tahsis amacına göre üçe ayrılmaktadır. Bunlar; sahihsiz mallar, orta malları ve hizmet mallarıdır. Sahipsiz mallar doğal niteliği

sebebiyle herkesin doğrudan ve ortak yararlanmasına açık olan mallardan olup, kıyılar doğal özelliklerine bağlı olarak ve herhangi bir tahsis işlemine gerek olmaksızın herkesin serbest şekilde faydalanmasına sunulmuş sahipsiz mal kategorisi içinde yer alan kamu mallarındandır. Bu nedenle de kıyılar, devletin hüküm ve tasarrufu altında olan, kamuya açık olan yerlerdir (Avcı ve Yavuzdoğan, 2015: 13-15).

Anayasa'nın 43.maddesi uyarınca, kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, kıyıların kullanılış amaçları ve kişilerin bu yerlerden faydalanma şartları ise özel kanunlarda düzenlenmiştir. Bu doğrultuda düzenlenen 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile kıyıların herkese açık ve serbest olduğu, herkesin eşit yararlanma hakkına sahip olduğu, kıyılarda duvar, parmaklık, çit, kazı, yapı vs. yapılamayacağı, ancak kamu yararı gözetilerek ve kıyıyı korumak maksadı ile kanunun 6.maddesinde sayılan yapılar yapılabileceği hüküm altına alınmıştır (Bilgen, 1994: 27).

Kıyı alanlarının kamu malı olmasından kaynaklı olarak kıyı alanlarının hukuki statüsünü kamusal mallara ilişkin ilkelerle açıklamak mümkündür. Buna göre;

-Kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır: 1982 sayılı Anayasa'nın 43.maddesi uyarınca kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altında olan yerler olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle kıyılar devletin yönetiminde ve mülkiyetinde olan alanlardır. Bu düzenleme uyarınca kıyılarda özel mülkiyet kurulması mümkün olmayacaktır. 43.maddenin devam eden fıkralarında kıyılardan yararlanma imkan ve şartlarının kanunla düzenleneceğini hüküm altına almıştır. Bu kapsamda 3621 sayılı Kıyı Kanunu doğrultusunda kıyılardan yararlanmaya ilişkin ilkeler düzenlemiştir (Cengiz, 2013: 15).

- Kıyılarda devir ve ferağ yasağı vardır: Yukarıda değindiğimiz üzere kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kamusal mal olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple de devir ve ferağ yasağı kıyılar bakımından da uygulanmaktadır. Her ne kadar kıyıların devir ve ferağ edilmezliğine ilişkin anayasa da ya da kıyı kanununda doğrudan bir hüküm yer almasa da devletin hüküm ve tasarrufu altında olması ve kamu malı olması nedeniyle kıyılarda bu duruma tabidir. Devir ve ferağ yasağı

uyarınca kıyıların özel mülkiyete konu olması mümkün olamayacağından bu anlamda kıyılar devredilemez, başkalarına satılamaz ve kıyılarda özel yapı yapılamaz. Bu kapsamda kıyılarda bulunan kamuya ait tesislerin özelleştirilmesi de söz konusu olamaz (Ferudun, 2009: 88).

-Kıyılar haczedilemez: Kamunun doğrudan kullanımı veya bir kamu hizmetinin görülmesi amacıyla tahsis edilen kamu mallarının, tabi olduğu bu amaç nedeniyle haczi mümkün değildir. Kamu malının haczi halinde özgülendiği amaç ve hizmet yerine getirilemeyecek ve aksayacaktır. Türk Hukuku'nda, yapılan düzenleme uyarınca kamu mallarının haczi kabil değildir, ancak bunun istisnası ise kamunun özel mallarının hacze kabil olabilmesidir. Ancak kıyılar kamunun özel malı statüsünde değildirler. Kıyıları, kimsenin mülkiyetinde bulunmadığından ve tapuya kayıtlı olmadığından, taşınmaz kamu malı olduğundan haczi kabil değildir (Gülan, 1999: 147-148).

-Kıyıları zamanaşımı ile kazanılamaz: Kamu malları kazandırıcı zamanaşımı yoluyla elde edilemezler. Nitekim Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun 1997/3 Esas – 1997/3 Karar numaralı 28.11.1997 tarihli ilamında kıyıların herhangi bir tahsis işlemi gerekmeksizin, herkesin kullanımına açık bir kamu malı olduğu bundan kaynaklı olarak da zamanaşımı yolu ile iktisap edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.(YİBK, 28 Kasım 1997, K. 1997/3).

-Kıyılarda sınırlı ayni hak tesisi yapılamaz: Sınırlı ayni haklar, hak sahibine mülkiyet hakkı gibi tam ve geniş yetkiler değil, sınırlı yetkiler sağlayan haklardır. Buna göre sınırlı ayni haklar, mülkiyet hakkından kaynaklanan kullanma, yararlanma ve tasarruf etme haklarından hepsini değil, yalnızca bir ya da ikisini, hak sahibine tanıyan bir haktır (Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, 2009: 19).

Sınırlı ayni haklar, irtifak hakları, taşınmaz yükü ve rehin hakları olmak üzere üçe ayrılır. Rehin hakkı, irtifak hakları (üst hakkı, oturma hakkı, intifa hakkı) ve taşınmaz yükü gibi sınırlı ayni hakların, üçüncü kişiler lehine, kamuya ait mallar üzerinde kurulmaları mümkün değildir. Sınırlı ayni hakların kamu malları üzerinde tesis edilmesi durumunda mülkiyet hakkında kısıtlama meydana gelecektir. Bu

nedenle bu şekilde verilen kararların geçerliliği olmayacaktır. (Gözler'den aktaran Kaygısız, 2010: 56).

-Kıyıların tapuya tescil zorunluluğu yoktur: Kamunun yararlanmasına tahsis edilmiş olan ve özel mülkiyete konu olmayan taşınmaz malların tapu siciline tescil edilme zorunluluğu bulunmadığı gibi tescil edilmesi de bir netice doğurmamaktadır (Avcı ve Yavuzdoğan, 2015: 22). Kural olarak kamu malları tapuya tescil edilmezler. Ancak istisna olarak sahipsiz mallar tapu kütüğüne kaydedilmiş olsa dahi özel mal statüsüne geçmeleri mümkün değildir (Saruhan, 2020: 36). Buradan kaynaklı olarak kıyıların tapu siciline tescili zorunlu değildir.

-Kıyılar kamulaştırılmaz: Kamu kurum ve tüzel kişilerine ait olan mal, irtifak hakları ve kaynakların, başka bir kamu tüzel kişisi tarafından kamulaştırılamayacağı hususu, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 30/1 maddesinde düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra Anayasa'nın 46.maddesinde kamulaştırmanın konusunu özel mülkiyette bulunan taşınmazların oluşturduğu belirtilmiştir. Bu nedenle herhangi bir kimsenin mülkiyetinde bulunmayan malların kamulaştırılması olanaksızdır (Ferudun, 2009: 90). Kıyılar da kimsenin mülkiyetinde bulunmayan mallar olduğundan, kıyıların da kamulaştırılması mümkün değildir.

-Kıyılar Vergiden Muaftır: Kamu malları bir kamu hizmetine özgülendikleri için ya da kamunun ortak kullanımına tahsis edildikleri için vergi, resim, harç vb. yükümlülöklere tabi tutulamazlar (Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 2009: 541).

Kıyılar ise herhangi bir devlet tüzel kişisine ait olmayıp kıyılardan faydalanmada kamu yararı amacı güdülmektedir. Bu sebeple kıyılar vergiden muaftır. Fakat kıyılar üzerinde bir tahsisin bulunması halinde bu sebepten ötürü tahsisten faydalanan kişi ve kurumlardan vergi talep edilmesi mümkündür (Kaygısız, 2010: 58).

-Kıyılar Kiralanamaz: Nitelikleri gereği kamu mallarının kiralanması mümkün değildir. Kiralama yapısı itibariyle sınırlı aynı haklara benzemektedir. Bu nedenle kiralama yolu ile bir kamu malı üzerinde böyle bir hakkın kurulması mümkün değildir (Saruhan, 2020: 35).

-Kıyılar Özel Koruma Hükümlerine Tabidir: Kamu malları kamu yararının sürekli olarak gerçekleşebilmesinin sağlanabilmesi için özel kişilerin mallarına göre daha özel bir koruma altındadırlar (Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, 2009: 541). Özel koruma hükümlerine tabi tutulan yerler arasında kıyılar da yer almaktadır. Bunun sebebi ise kıyıların kamu malı statüsü ve arz ettiği önemdir. Kıyılar birer tabii kaynak olduğundan koruma altına alınarak, kıyıların tabii kaynak olma hususiyetinin kaybolması engellenmeye çalışılmıştır (Saruhan, 2020: 68-70).

1.6. Kıyı ve Kamu Yararı Kavramı

Kamu yararı kavramı çok yönlü bir kavram olup, farklı bilim insanları, yargı birimleri ve akademik çevrelerce farklı tanımlanmıştır.

Akıllıoğlu'na (2011) göre, kamu yararı çok fonksiyonlu bir kavram olup, kamu ile ilgili işlerin hukuka uygunluğunu değerlendirmede kullanılır.

Keleş'e (2000) göre, kamu yararı devletin ya da kamu sektörünün değil halkın yararı olarak değerlendirilmelidir. Kamu yararı, halkın gelir bölüşümü yönünden eşit olmadığı toplularda öncelik sorununu çözmede önem kazanır.

Anayasa Mahkemesi'nin kamu yararı içerikli ilamlarında, yasaların kamu yararına dayalı olmasının hukuk devletinin gereklerinden biri olarak gördüğü ve yasaların kamu yararı haricinde başkaca bir gaye ihtiva edemeyeceği görüşünde olduğu görülmektedir. Netice olarak Anayasa Mahkemesi, kamu yararı kavramını yasalar önünde eşitlik ilkesine aykırılığı ortadan kaldıran bir kavram olarak görmektedir (Tombalaoğlu, 2014: 384).

Danıştay ise, kamu yararı kavramını, toplumun genelinin çıkarlarını alakadar eden, toplumun genelinin faydasına olan hususlar olarak ele almaktadır. Danıştay, üst derece mahkemesi olarak nihayete erdirdiği kararlarda, kamu yararını etken bir kavram olarak değerlendirmiştir. Bunun en temel sebebi ise, tüm idari işlemlerin ortak gayesinin kamu yararı olmasıdır. Bu gaye ile gerek toplum yararı, gerek milli fayda, mahalli fayda, gerekse üstün kamu yararı, baskın kamu yararı vb. kavramları değerlendirmesi kamu yararı kavramının evrildiğini gösteren emarelerdir. Kamu yararı kavramı soyut ve hareketli bir kavram olup, sürekli değişim ve gelişim içinde olan bir kavramdır. Bu nedenle Danıştay kararlarının verilmesi sürecinde kamu

yararı kavramının politik, sosyal ve ekonomik şartlara göre değiştiği görülmektedir (G l, 2014: 549).

Danıştay ya da Anayasa Mahkemesi kararlarına bakıldığında bireysel faydadan ziyade toplumsal faydayı dikkate alarak kararlar verildiği  ne çıkmaktadır. Kamu yararı kavramının kıyılarda uygulanabilmesi için ilk önce idarelerin, kamu çıkarını ve kamu yararını  nde tutan plan, proje üretmeleri ve idari işlemlerde bu doğrultuda karar almaları, kıyılarda kaçak yapılara izin vermemeleri, kıyı alanlarını idare edecek araçları temin etmeleri gerekmektedir (Solmaz, 2017: 21).

Gülöksüz (1976), toplumun ve bireylerin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürme gayesinin artmasından kaynaklı olarak kıyıların, gerek eğlenme, gerekse dinlenme maksadıyla toplumun tüm kesimlerine açık tutulması gerektiğini söyler. Zira sanayileşme ve şehirleşmenin artması ile insanların kapalı alanlarda yaşama ve çalışma oranları artmaktadır. Kıyıların ve kıyılar dolayısıyla açık alanların, bireylerin ruhsal ve mental sağlığını korumada büyük bir etkisi bulunmaktadır. Böylece şehirlerin yapılaşmış ve dolayısıyla kapalılaşmış alanlarına kıyılar açık alan olarak bir alternatif olup kamunun yararına kullanılmalıdır.

Kıraç'a (2019) göre, dünya geneline bakıldığında, kıyılar üzerinde herkesin serbest ve eşit olacak şekilde kullanım hakkı bulunmaktadır. Karar mercileri, kıyıların kullanımına ilişkin yapılacak düzenlemelere yönelik olarak, eşitlik ilkesi uyarınca hareket etmelidir. Zira kıyılar oldukça rağbet ve talep gören alanlardan birisidir.

Anayasanın 43 üncü maddesi ile kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu, deniz, g l ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve g llerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada ilk önce kamu yararı gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Böylece ilgili yasa hükmüne dayalı olarak kanun ve idari işlemlerin asıl amacının kamu yararını gerçekleştirmek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yasama organının yapacağı kanunlar ve idarenin tüm işlemlerindeki asıl amaç kamu yararı olmalıdır. Kamu yararı gütmeyen kanun ve idari işlemlerin olduğu bir devlete sosyal devlet ya da hukuk devleti demek mümkün değildir (Solmaz, 2017: 21).

1.7. Kıyı Yönetimi Kavramı

Ağırlıklı olarak kıyılar ve kıyılara yakın kesimler, insanlar tarafından yerleşim yeri olarak seçilmekte ve bu oranın gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler tarafından yapılan analizlerin sonucuna göre, ilerleyen yıllarda dünya nüfusunun yaklaşık dörtte üçünün yerleşim yeri olarak kıyılara yöneleceği öngörülmektedir (Kılıç, Akın ve Koç, 2014: 436).

Kıyı yönetimi, kıyı alanlarında devamlı gelişme için daimi, tedbirli ve adapte edilmiş bir kaynak yönetim aşaması olarak tanımlanmaktadır. Kıyı Alanları Yönetiminin amaçlarına baktığımızda, kıyı yönetimi hakkında tanımlanan konularla ilgili derine inmek, kıyı alanlarının hali hazırdaki kullanımları ile ileri vadede planlanmış kullanımlarının nasıl olduğunu inceleyip analiz etmek, uyumlu ve dengeli bir kıyı alanı kullanımını sağlamak için tüm sektörlerin içinde olduğu bir mekanizma oluşturmak, önemli çalışmaların yaratacağı etkiyi önceden değerlendirip gözlemleyerek kıyı alanlarının planlanmasında daha tedbirli olabilmek olarak sıralamak mümkündür (Sesli, Aydınoğlu ve Akyol, 2003: 763).

Kıyı yönetimi üç evreden meydana gelmektedir. Bunlar belirleme, plan yapma ve uygulama evreleridir. Kıyı yönetiminin kapsamı oldukça geniştir. Gerek biyolojik, fiziksel ve toplumsal çevre gerekse kıyı alanlarından faydalanma şekilleri bu kapsama dahildir. Bu nedenle de kıyı çevresinin düzenlenmesi ya da kıyı korumacılığı konularını kıyı yönetimi kavramı ile bir tutmak mümkün olmayacaktır. Kıyı yönetimi bunlardan çok daha geniş bir muhteviyata sahip olup, bunun yanı sıra aynı zamanda sahil yönetimi kavramını da içine almaktadır. Zira sahil yönetimi sahillerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlamakla sınırlıdır (Bird'ten aktaran Duru, 2003: 63).

Kıyı yönetiminin geliştiği dönem, 1950-1970'li yıllar arasındaki zaman dilimine rastlamakta olup, 1970'li yıllardan önce kıyı yönetimi adında bir kavram bulunmamaktaydı. Kıyı yönetimi kavramı, deniz biyolojisi ya da deniz jeolojisi alanları içerisinde araştırılmaktaydı. Doğal yıkımlara yönelik alınacak önlemler ve yıkım akabinde izlenecek yönergelerin belirlenmesi, kıyı yönetiminin kapsamını oluşturmaktaydı (Duru, 2003: 50-52).

1970’li yıllara gelindiğinde, kıyılara yönelik aşırı yoğunluk nedeniyle meydana gelen çevre problemleri dünya çapında fark edilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda 1972 yılında Stockholm’de Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı yapılmıştır (Yıldırım, 2016: 1). Konferans ile beraber uluslararası Stockholm Bildirisi yayımlanmış, akabinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çevre sorunlarıyla ilgilenmek üzere bir Birleşmiş Milletler organı olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur. Kurulduğu günden bu güne çevreye ilişkin önemli işler yapan UNEP, çevre hukukunun gelişmesine de katkı sağlamıştır (Kayhan, 2013: 62-63).

1972 Yılında çıkarılan Kıyı Alanları Yönetimi Kanununun, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi tarafından yürürlüğe girmesi neticesinde kıyı yönetimi kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Diğer ülkelerin kıyı yönetimine yönelik çalışmaları ise 1980’li yılların başına rastlamaktadır. Kıyı yönetiminin ortaya çıkış sebebi, kıyı bölgelerinde meydana gelen problemlere yönelik çözüm üretmek olup, bu yöntemin ilk uygulama zamanlarında bütüncül bir yaklaşım gözetilmemiş, yalnızca kıyı kuşağı ile ilgili sorunlar ele alınmıştır. Ayrıca diğer bilim alanları ile bağlantı kurulmaksızın, sorunun toplumsal ve ekonomik boyutu gözetilmeksizin, geleneksel yöntemlerle hareket edilmiştir. Bunun sonucunda ise, kıyıların deniz ve kara taraflarının bağlantısı, buradaki tabii sistemlerin tümlüğü ve farklı bilim dallarının birbiriyle olan irtibatı kaybolmuştur. Meydana gelen bu olumsuz sonuçlardan kaynaklı olarak yeni bir yaklaşıma gereksinim duyulmuştur. Böylece bütünleşik kıyı yönetimi yaklaşımı kavramı gündeme gelmiştir. Buradaki amaç soruna tek taraflı bir bakış açısından değil de çoklu bir bakış açısı ile bakılarak hareket edilmesinin sağlanmasıdır (Yıldırım, 2016: 14-17).

1.8.Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Kavramı

Bütünleşik kıyı alanları yönetimi, bir yönetim anlayışını temsil etmekte olup temel amacı kıyıların çok işlevli yapısı, ekosistem ve insan arasındaki etkileşimin müşterek şekilde yönetiminin gerçekleştirilmesidir. Bütünleşik kıyı alanları yönetiminin yönetim sürecinde çevre ve insan bir bütün olarak ele alınmaktadır. Kıyı paydaşlarını tespit etmek, paydaşlar arasındaki sorunlara çözüm bulmak ve

sürdürülebilir kıyı gelişimini sağlamak, bu yönetim yaklaşımının temel amacıdır (Cullinan ve Glaeser'den aktaran Demir, 2018: 413-414).

Birleşmiş Milletler, 1970'li yıllarda kıyı alanlarının bütünleşik yönetimine dair bakış açısını belirterek, bu yaklaşımın evrensel ölçekte duyulmasını sağlamıştır. Bütünleşik kıyı yaklaşımına ilişkin bilincin oluşması akabinde, kıyı alanlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması maksadıyla bu alanda evrensel ölçekte çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Shipman&Stojanovic'tan aktaran Değerli ve Erbaş, 2020: 2). Zaman içerisinde yapılan çalışmaların da katkısıyla bütünleşik kıyı alanları yönetimi anlayışı gelişmiş olup, uluslar arası metinlerde yer almaya başlamıştır. Bu metinlerden en öne çıkanı ise Akdeniz'de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimine İlişkin Protokol olup, içeriğinde bütünleşik kıyı alanları yönetiminin bazı kurallar kapsamında yapılmasının lazım geldiği belirtilmiştir (Değerli ve Erbaş, 2020: 2).

Kıyı bölgelerinde meydana gelen problemler çok çeşitli olup, bu problemler gerek denizde gerek kıyıda gerekse karada yapılan faaliyetlerden meydana gelebilir. Bu etmenler birbirleriyle ilintilidirler. Bu sebeple farzı misal bir kıyı alanında meydana gelen çevre kirliliği probleminde birden fazla ögenin göz önünde bulundurulması gerekir. Şöyle ki; kıyı alanındaki kentleşme, sanayi ve turizm faaliyeti, yerleşim şekilleri, o bölgede yaşayan halkın toplumsal ve kültürel özellikleri, o bölgenin doğal nitelikleri gözetilerek meydana gelen soruna bir çözüm yolu aranmalıdır. Aksi takdirde sağlıklı bir sonuca ulaşmak mümkün olmayacaktır. Kıyı bölgelerinde savunma, spor, eğitim, sanat, turizm, tarım vs. faaliyetlerin yapılmasını denetleyen ve yöneten pek çok kurum bulunmaktadır. Bütünleşik kıyı alanları yaklaşımının amacı tek bir yapılanma kurmak olmayıp, birbirinden özerk hareket eden bu kuruluşlar arasında bir işbirliği ve düzen yaratmaktır (Duru: 2003: 69-72).

1.9. Havza Yönetimi Kavramı

Su, tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve sürdürülebilir kalkınma için de hayati önem teşkil eden bir kaynaktır. Bu nedenle su kaynaklarının doğru kullanımı için bütüncül bir politika izlenmesi gerekmektedir. Havza özelinde planlama ve yönetim uygulaması yapıldığı takdirde su kaynaklarının korunması ve

ortak şekilde kullanılmasının sağlanması mümkün olacaktır. Havza yönetimi bir doğal kaynak yönetimi olup bu yönüyle küresel bir öneme sahiptir. Havza yönetiminde su ve başkaca kaynakların koruma - kullanma dengesi gözetildiği gibi ekonomik ve ekolojik olgular değerlendirilmekte ve aynı zamanda havzada yaşayanların yaşam kalitesi arttırılmaya çalışılmaktadır (Öztürk, Ubay Tönük ve Gülgün, 2014: 59).

Mevcut su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi amacıyla bir koruma ve yönetim planına gereksinim duyulmaktadır. Avrupa Birliği'nde su kaynaklarının korunması ve yönetilmesi konularına yönelik mevzuat önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu kapsamda 2000 yılında Avrupa Birliği Su çerçeve Direktifi (SÇD) ile birlik politikasının çerçevesini oluşturan bir yönerge düzenlenmiştir. Su Çerçevesi Direktifinin temelini bütünsel havza yönetimi oluşturmaktadır. Zira bütünsel havza yönetiminde geniş ölçekte pek çok problemin ele alınarak çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bütünsel havza yönetiminin amacı, su ve toprak kaynaklarının devamlılığını sağlayarak, su ekosistemlerine bağlı ekosistemlerin muhafazasını ve iyileştirilerek geliştirilmesini sağlamaktır. Bu nedenle de doğal kaynakların yönetiminde havza ölçeğinin önemi ortaya çıkmaktadır (Tübitak, t.y.).

1.10.Kıyı Planlaması Kavramı

Kıyı planlaması kavramına baktığımızda, kıyıyla ilgili yapılması düşünülen çalışmaların, gerek bilimsel yöntemler gerekse halkın istekleri gözetilerek yer ve zaman beraberliği oluşturacak şekilde planlamasıdır(Kaya, 2010: 35).

Kıyılar, her türlü su kaynağının kara ile buluştuğu noktalar olup, farklı toprak ve bitki örtüsü özellikleri barındıran ve doğal zenginliği yönünden de önem arz eden doğal kaynaklardan biridir. Kıyıların bu özellikleri ihtiva etmesi nedeniyle kullanımında ve korunmasında da uygun yol ve yöntemler izlemek de önem arz etmektedir. Burada ise kıyıların planlaması kavramı öne çıkmaktadır. Zira planlama ile var olan doğal kaynakların sonraki nesillere devam etmesini sağlamak mümkün olabilecektir (Kıran, 2008: 4).

2.KIYILARIN HUKUKİ STATÜSÜ

2.1.Uluslararası Hukukta Kıyılar

Denizler, kıyılar ve karalar hem birbirini etkileyen hem de birbirlerinden etkilenen alanlardır. Denizler ve kıyılar ortak hayatın devamı için vazgeçilmez olup, bu alanların yalnızca hükümetlerce koruma altına alınması olanaksızdır. Denizlerin, okyanusların, kıyıların kirlenmesi ve bu kirliliğin etkileri yalnızca ulusal bir sorun değil uluslararası bir sorun teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu değerlerin korunabilmesi için yalnızca ulusal ölçekte bir düzenleme yeterli olmayıp uluslararası ölçekte düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır (Akkaya, 2014: 144).

Eskiden beri denizlere yönelik çevresel problemlerin gerçekleştiği bilinmekteyse de bu sorunun uluslar arası toplumun önüne çıkması, 1960'lı tarihlere rastlamaktadır. Zira özellikle bu zaman diliminde denizden kaynaklı yaşanan pek çok çevre faciası olmuştur (Güneş, 2001: 55).

Bu nedenle bu başlık altında Türkiye'yi alakadar eden Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Sisteminde kıyılara yönelik yapılan düzenlemeleri inceleyeceğiz.

2.1.1.Birleşmiş Milletler Sisteminde Kıyılara Yönelik Düzenlemeler

Uluslararası Deniz Hukuku'nun 21.yüzyılda öne çıkan konularından biri deniz ve kıyılarının kirliliğinin azaltılması, kontrol altına alınması ve buna sebep olan sorumluların ise tazmin ile yükümlü tutulmasıdır. 1958 ve 1960 tarihlerinde yapılan 1. ve 2. Deniz Hukuku Konferanslarında deniz kirliliği konusuna çok değinilmemişse de 1958 yılında yapılan Cenevre Sözleşmesi ile beraber denizlere, kıyılara ve çevreye verilen zararın tazmin edilmesi hususu gündeme taşınmıştır. Sözleşme akabinde, 1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm Konferansı ile deniz ve kıyı çevrelerinin korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin temeli atılarak tavsiye kararları alınmıştır (Akkaya, 2004: 146). Konferans ile beraber uluslararası Stockholm Bildirisi yayımlanmış, akabinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çevre sorunlarıyla ilgilenmek üzere bir Birleşmiş Milletler organı olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur. Kurulduğu günden bu

güne çevreye ilişkin önemli işler yapan UNEP, çevre hukukunun gelişmesine de katkı sağlamıştır (Kayhan, 2013: 62-63).

1982 yılında yapılan 3. Deniz Hukuku Konferansında imzalanan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Milletler Deniz Hukuku sözleşmesi ile deniz ve kıyı alanlarının korunmasına yönelik uluslararası düzenlemeler yapılmıştır. Sözleşme dünyadaki pek çok ülke tarafından kabul edilerek tanzim altına alınmıştır (Akkaya, 2004: 146).

1992 yılında Rio de Janerio'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda çevre sorunları, ekonomik kalkınma anlamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda konferansta öne çıkan konular; doğal kaynakların, biyolojik türlerin tükenme tehdidi altında olması ve evrensel çevre problemlerinin kalkınmaya olan olumsuz tesirleri olmuştur. Rio Bildirgesinde doğrudan kıyı alanlarını ilgilendiren bir düzenleme olmamakla birlikte dolaylı şekilde kıyıları ilgilendiren düzenlemeler bulunmaktadır. Bu konferans sonucunda kabul edilen belgelerden biri olan Gündem 21'in 17.bölümünde yer alan yaklaşım, kıyı alanlarının korunması konusunu büyük ölçüde etkilemiştir. Bu bölümde bahsedilen bu yeni yaklaşım biçimi bütüncül kıyı ve deniz alanları yönetimidir (Duru, 2001: 120-125).

Deniz Çevresinin Kirliliğinin Kontrolü, Azaltılması ve Önlenmesi Tedbirleri 1994 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 194. Maddesi'nde düzenlenmiştir. Madde içeriğine göre devletler, beraber ya da ayrı şekilde deniz çevresinin kirlenmesini önlemek, azaltmak ve kontrol altına almak için sözleşme dahilindeki her türlü tedbiri alacaklardır (Ertuğrul, 2017: 52).

Deniz hukukuna ilişkin düzenlemelerin uluslararası olarak tek ve bütün bir şekilde birleştirilmesini sağlayan, BMDHS, bu anlamda pek çok yenilik de sağlamıştır. Okyanus ve denizlerdeki ekonomik ve bilimsel işlemleri denetlemek ve gerekli kısıtlamaları düzenlemek, yine deniz ve çevresi ile alakalı gözlemleri yerine getirerek buraları koruma altına almak sözleşmenin amacı olarak kabul edilmiştir. Deniz ve okyanuslar hakkındaki tüm hareketlerin BMDHS içeriğine uygun şekilde yapılması gerektiği bugün tüm dünyada kabul edilmiştir (Karapınar, 2015:12).

2.1.2.Avrupa Birliğinde Kıyılara Yönelik Düzenlemeler

Avrupa Birliği'nin çevre problemleri ile ilgilenmesinin en önemli sebebi ekonomik nedenler olup, kıyı sorunları da çevre problemleri içerisinde ele alınmaktadır. Birliğin çevre eylem politikalarında, kıyı alanlarına yönelik benimsediği politikaların temel ilkelerini bulmak mümkündür. Çevre eylem programlarında çevre sorunları ile ilgili politikalara daha çok teorik düzeyde değinilmiş olup bu politikaların uygulamasına pek fazla değinilmemiştir. Çevre eylem programlarında kıyılara ilişkin doğrudan ya da dolaylı hükümler bulmak mümkündür. (Duru, 2003: 149-152)

Kıyı yönetiminin geçirdiği evrim Avrupa Birliği'nin de politikalarına yansımıştır. Bu kapsamda kıyı yönetiminin, sektörel yaklaşımdan daha bütüncül bir yaklaşıma doğru bir evrim geçirdiği görülmektedir. 1972 ve 1987 yılları arasında yapılan üç çevre eylem planının ilkinde kıyı ve deniz alanlarına ilişkin kirlilik ve sektörle ilgili sorunlar gündeme alınmış, sonraki iki eylem planında kapsam biraz daha geniş tutulmuştur. 1987-1992 yılları arasında düzenlenen dördüncü Çevre Eylem Programında ise bu alanda bütüncül politikaların ilerlemesi gerektiği görüşü hakim olmuştur. 1993-2000 yılları arasında yapılan beşinci Çevre Eylem Programı ile kıyı alanları özel bir başlık konusu olarak düzenlenmiş ve bütüncül kıyı alanlarının yönetiminin uygulanmasına yönelik bir gündem hakim olmuştur (Duru, 2001: 159-160).

2.2. Türk Hukukunda Kıyılar

Türk Hukukunda kıyıların özel olarak yasal mevzuatta düzenlenmesi ancak 1972 yılında mümkün olmuştur. Gerek Osmanlı Döneminde, gerekse Cumhuriyet Döneminin ilk dönemlerine bu yönde bir çalışma yapılmamıştır (Duru, 2003: 186) Bu başlık altında Osmanlı döneminden başlayarak kıyıların Türk Hukuku'ndaki gelişimini ele alacağız.

2.2.1. Türk Hukukunda Kıyı Statüsünün Tarihsel Gelişimi

2.2.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kıyılar

Osmanlı Dönemi'nde Tanzimat fermanı öncesinde toprağın mülkiyeti tamamen devlete ait olup, bundan kaynaklı olarak kıyıların mülkiyeti de devlete aitti. Ancak bu durumun 1839 Tanzimat Fermanından sonra bu şekilde değiştiği belirtilmektedir. Tanzimat Fermanı ile beraber kapitalist sürecin etkisiyle de toprak sisteminde bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Toprak üzerinde özel mülkiyet söz konusu olmuş, bundan kaynaklı olarak kıyılarda bu durumdan etkilenmiştir (Akkaya, 2004: 150).

Osmanlı dönemi zamanı kıyılara ilişkin özel bir mevzuat düzenlemesi yapılmamıştır. Bu yönde bir çalışma yapılmamasının sebebi ise kıyıların o dönem gerek ekonomik gerek toplumsal yönden günümüzdeki gibi bir öneme sahip olmaması olup hayati önem taşıyan bir baskı argümanı olmamasıdır (Duru, 2003:186). Ancak her ne kadar kıyılara yönelik doğrudan yasal bir düzenleme bulunmasa da, kıyıların da içinde bulunduğu ve dolaylı şekilde kıyıları etkileyen bir takım yasal düzenlemeler mevcuttur. Bunlardan ilki 1858 yılında yapılan Arazi Kanunnamesi olup, içeriğinde kıyıları etkileyen hüküm ise; denizden doldurma, kurutma ve ihya yolu ile arazi kazanılması ve kullanılması hakkındaki düzenlemelerdir. Yine kıyıları dolaylı şekilde etkileyen bir diğer kanuni düzenleme ise 1876 tarihli Mecelle olup, burada da denizlerin, büyük göllerin ve kimsenin mülkü olmayan nehirlerin (Nil, Fırat, Tuna, Tunca gibi) herkesin kullanımına ait olduğu vurgulanmıştır. Buna karşın Mecelle ya da Arazi Kanunnamesi'nde yer alan bu hükümler özel mülkiyeti yasaklamamaktadır. Kıyılar ve diğer arazi çeşitleri arasında herhangi bir fark gözetilmediği gibi kıyıların hangi arazi çeşidi içinde yer aldığına dair de açık bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Buradan yola çıkılarak Osmanlı İmparatorluğu Döneminde, kıyılarda özel mülkiyetin söz konusu olduğu belirtilmektedir (Şimşek, 2020a).

2.2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Kıyılar

Türkiye Cumhuriyeti döneminde gerek 1921 Anayasası gerekse 1924 Anayasası'nda kıyılara yönelik herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. 1926

yılında, 743 sayılı Medeni Kanunun 641.maddesi ile Türk Hukuku'nda kıyılara ilişkin ilk dolaylı düzenleme yapılmıştır. Buna göre ilgili hükümde, sahipsiz şeyler ile yararı kamuya ait olan malların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek, aksi ispatlanmadıkça yararı umuma ait olan sular ile ziraate uygun olmayan yerler, tepeler, dağlar, kayalar ve buradan çıkan kaynakların kimsenin malı olmadığına değinilmiştir. Böylece doğrudan kıyıların hukuki statüsü ile ilgili bir düzenleme yapılmamakla beraber umuma ait olan suların ve ziraate elverişli olmayan yerlerin aksi sabit olmadıkça özel mülkiyete ait olamayacağından bahsedilmiştir. Kanunda aksi sabit olmadıkça ibaresinin yol göstermesinden kaynaklı olarak Cumhuriyet Dönemi boyunca kıyılarda özel mülkiyet kurulmasına yönelik pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Bunlara örnek verecek olursak; 1515 sayılı Tapu Kayıtlarından Hukuki Kıymetlerini Kaybetmiş Olanların Tasfiyesine Dair Kanun ile beraber tapuda kayıtlı olmasına karşın tapu harici şekilde tapuda malik görünen kişi değil de 3.bir kişinin kullanımına geçen taşınmazın idari şekilde tescili mümkün kılınmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 159. maddesi ile belediyelerin denizleri doldurduğu alanların tasarrufu ve idaresinin belediyelere devrolunacağı hüküm altına alınmıştır. Yine 1934 yılında çıkarılan 2613 sayılı (mülga) Kadastro ve Tapu Tahriri Kanunu'nun 22.maddesinin g bendinde imar ve ihya ile taşınmaz iktisap edilebileceği hüküm altına alınmıştır (Şimşek, 2020b).

1961 Anayasası'nın 130.maddesinde, doğal kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu hüküm altına alınmıştır. Böylece bu anayasa ile doğrudan olmasa dahi, ilk defa kıyı alanlarının kamu yararı amacıyla kullanılmasına yönelik yasal düzenleme yapılmıştır. Kıyı alanları da doğal kaynak olduğundan kamu yararına kullanılması gereken yerler arasındadır. 1961 Anayasasından daha önce yapılan Hükümet Programlarında kıyılara yönelik herhangi bir koruyucu yasal düzenleme bulunmamaktaydı. Bunun sebebi ise önceki dönem anayasalarında kıyıların kamunun yararına kullanılmasına yönelik yasal bir düzenleme bulunmayışıdır (Solmaz, 2017: 58). 1961 Anayasası döneminde 12.01.1970 gün, 7/52 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile fiziksel planlamaların yapılacağı zamana kadar, deniz ve göl kenarlarının turizme uygun kısımları ile tarihsel yapıların bulunduğu kısımlarda yer alan kamuya ait toprakların dağıtılmaması, satışa

çıkarılmaması, üzerinde irtifak kurulmaması, kamp alanı olarak ayrılmaması vb. hususlarda kullanılmaması kararlaştırılmıştır (Akkaya, 2004: 153).

11.7.1972 tarihinde 1605 sayılı Kanunla 6785 sayılı İmar Kanunu'na eklenen ek md.7 ve md. 8 ile kıyıda yapı yapılmasını denetlemek maksadıyla doğrudan bir yasa hükmü düzenlenmiştir. 1975 yılında eklenen ek md.7 ve md.8'in uygulanmasına dair Yönetmelik yürürlüğe girmiş ve yeni düzenlemeye geçiş sürecinin nasıl olacağını belirlemiştir (Kaygısız, 2010: 32,92). Ek 7. ve 8. Maddeler, özel mülkiyet ve arsa spekülasyonunu önlemeye yönelik düzenlemeler içermektedir. Düzenleme içeriğine göre göl, deniz ve nehir kenarlarında kamuya ait olan arsa ve arazilerin özel mülkiyete dönüştürülemeyeceği, bu yerlerde bataklık kurutma ya da denizi doldurma yoluyla özel mülkiyet adına arazi ve arsa kazandırılmayacağı belirtilmiştir. Her ne kadar yönetmelikte kamuya yararlı yapılar dışında yapı yapılamayacağı ve bu yapıların özel mülkiyete konu olamayacağı belirtilmişse de denizlerin doldurulması suretiyle özel mülk edinmede artış yaşanmıştır (Turan, 2009: 210).

1982 Anayasası kıyılara ilişkin ilk anayasal düzenleme olup, 43.maddesi ile kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve kıyılardan yararlanmada öncelikli olarak kamu yararının gözetileceği belirtilerek, kıyılardan ortak yararlanma hakkı da güvenceye alınmıştır. Yine 43.maddenin devamında kıyılarla ilgili düzenlemelerin kanunla yapılacağı yönünde hüküm kurulmuştur. Bu doğrultuda 1984 tarihli 3086 Sayılı Kıyı Kanunu ve 1985 tarihli Kıyı Kanunu yönetmeliği çıkarılarak yürürlüğe girmiştir. 1982 Anayasası'nın 46.maddesinde devlet ve kamu tüzel kişilerinin; kamu yararının gerektirdiği hallerde özel mülkiyette bulunan taşınmaz malları kamulaştırabileceği hüküm altına alınmıştır. Buradan yola çıkılarak kıyıların korunması maksadıyla kamulaştırma yapılabileceği sonucuna varılmaktadır (Kaygısız, 2010: 33).

1984 yılında çıkarılan Kıyı Kanunu ile ilk kez özel olarak kıyılara ilişkin bir kanuni düzenleme yapılmış ve yürürlüğe sokulmuştur. Bu yasa yürürlüğe girene kadar kıyılarla ilgili meydana gelen hukuki sorunların çözümünde başkaca hukuki düzenlemelere başvurulmuştur (Saruhan, 2020: 2). Bu kanunun yürürlükte kalma süresi oldukça kısadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi tarafından 1986 yılında verilen hüküm ile kanunun 4., 6., 9., 13. ve geçici 2. maddelerinin anayasaya aykırı olması

sebebiyle iptaline karar verilmiş olup bu haliyle yasanın uygulama olanağı ortadan kalktığından kanunun tamamının iptal edilmesi yönünde karar verilmiştir (AYM, 25 Şubat 1986, K.1986/4).

3086 Sayılı Kıyı Kanunu'nun iptalinden sonra yeni bir kıyı kanunun yapılmasına kadar geçen sürede var olan yasal boşluk, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından 15 Temmuz 1987 tarihinde yayınlanan 110 sayılı genelge ile giderilmeye çalışılmıştır (Sayıştay Başkanlığı, 2006: 6).

17.04.1990 tarihinde resmi gazetede yayınlanan 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve 03.03.1990 tarihinde bu kanunun uygulanmasına dair Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla beraber kıyı alanlarının net tanımı yapılmış, kıyı alanlarının korunmasında kullanılacak yöntem ve araçlar belirtilmiş, kıyı alanlarında yapılabilecek değişimlerin sınırları belirtilmiştir (Sesli ve Akyol, 1999: 102). 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile deniz, tabii - suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinden ne şekilde yararlanılacağını ve nasıl korunacağına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir (Şimşek, 2010). 1991 yılında dönemin ana muhalefet partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'nde açılan iptal davası neticesinde 3621 sayılı Kanunun 4.maddesi 1.fıkrasının a bendi ve son fıkrası, ile kanunun 4.maddesi son fıkrasının iptal edilmesi neticesinde uygulama imkanı kalmayan 17. Maddede ki “4. maddesinin son fıkrası hükmü 1.3.1995 tarihinde, diğer ...” ibaresi iptal edilmiştir (AYM, 18 Eylül 1991, K. 1991/29). Bu iptal kararıyla birlikte 1992 yılında resmi gazetede yayınlanan Kıyı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 3830 sayılı yasa ve akabinde 3830 sayılı yasaya ilişkin yönetmelik çıkarılmıştır (Cengiz, 2013: 8). Yeni yasa kıyının kamu yararına kullanılması amacıyla yapılaşmaya ilişkin koşulları yeniden belirlemiştir. Yeni düzenleme ile kıyı alanı daha önceki kıyı kanunlarına oranla daha geniş olarak tanımlanmıştır ve bu alanlardaki yapılaşma koşulları daha kısıtlı tutulmuştur (Duru, 2001: 215-216). Böylece sahil şeridinin en az 100 metre olduğu belirlenerek ilk 50 metrenin açık alan olduğu ve dolayısıyla yapılaşma yasağına tabi olduğu, ikinci 50 metrenin ise günübirlik kullanımlara tahsis edildiğine ilişkin düzenleme yapılmıştır (RG: Kıyı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 1990: 17).

2.2.2. Kıyı ve Kıyı Alanlarına İlişkin Yasal Mevzuat

Kıyı ve Kıyı Alanları hakkında gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Bu başlık altında yukarıda değindiklerimiz dışında kalan bu düzenlemeleri ele alacağız;

3194 Sayılı İmar Kanunu: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu'nun 15.maddesinde kanun hükümlerine aykırı şekilde bulunan yapılanmalara uygulanacak cezai müeyyidelere yer verilmiştir. 3086 sayılı Kıyı Kanununda, yasalara aykırı yapılanmalara sadece İmar Kanunu hükümleri uygulanmakta iken daha sonra yürürlüğe giren 3621 sayılı yasada, kıyıyı kirletenler, kıyıda kazı yapanlar ve engel oluşturanlara kanunda belirtilen miktarlarda para cezası verileceği düzenlenmiştir. Yasaya aykırı şekilde yapılan yapılara ilişkin ise 3194 Sayılı İmar Kanunu'nda belirtilen para cezasının iki katı kadar para cezası uygulanacağı düzenlenmiştir (Kurt, 2015: 99).

2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu: Bu kanun uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı, kanunda belirtilen alanlarla sınırlı olmak kaydıyla kıyılar üzerinde yetki sahibi olarak belirlenmiştir. Burada kıyılara yönelik yetkinin yalnızca Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait olduğu düşünülmemelidir. Zira kıyılara yönelik farklı mevzuatlarla farklı kurumlar yetkili kılındığından yetki tek elde değildir (Yalçınkaya, 2021: 931). 2634 Sayılı Kanunun amacı turizm hizmeti ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinin tespit edilmesi, geliştirilmesi, düzenlenmesi bunun yanı sıra turizm yatırım ve işletmelerinin teşvik edilmesi, düzenlenmesine ve denetlenmesini sağlamaktır. Bu kapsam çerçevesinde Kanun'un 6/1. maddesi ile turizmi teşvik kanununda belirtilen belgelere sahip olmak kaydıyla, kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde kamu yararı gözetilerek ve imar planlarına uygun olarak yapı ve tesislerin yapılabileceği ve işletilebileceği hüküm altına alınmıştır (RG: 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu,1982: 6).

2872 sayılı Çevre Kanunu: İlgili kanunun 1.maddesinde amacına değinilmiş olup buna göre “ Bu kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını

sağlamaktır’’ denilmiştir (RG: 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 1983: 1). Yine ilgili kanunun 8.maddesi uyarınca çevreye zarar veren faaliyetlerde kıyılara ilişkin olarak; kirlenme yasağına aykırı davranan gemilere boyutlarına göre kıstas yapılarak para cezası uygulanmasına yönelik düzenleme getirilmiştir. Bu kanuna dayalı olarak hazırlanan Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği ile su kirliliğinin kontrolü için tüm teknik ve hukuki donanımların hazırlanacağı, su kaynaklarını koruma altına almak için her türlü önlemin alınacağı, sulara atık atılmasının ve atık karışımının önlenmesi için gerekli kısıtlamalar getirileceği yönünde düzenlemelere yer verilmiştir (RG, 1983; RG, 1988; Kurt, 2015: 99-100). 2872 Sayılı Kanunun 9.maddesi ile ‘‘Özel Çevre Koruma Bölgesi’’ ilan edilen yerlere yönelik tüm tedbir, karar ve uygulamanın hangi bakanlık tarafından yapılacağına yönelik kararların Cumhurbaşkanı tarafından verileceği hüküm altına alınmıştır (RG: 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 1983: 9).

6831 sayılı Orman Kanunu: Orman Kanununda yapılan bazı düzenlemeler kıyılarda bulunan koruma alanları yönünden önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda kanunun 2.maddesinde 31/12/1981 tarihinden önce bilimsel açıdan orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerler ile kanunda sayılan çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu belirlenen araziler ile kent, kasaba ve köy yerleşim yerlerinin orman sınırları dışına çıkartılacağı hüküm altına alınmıştır. Yine aynı kanunun 25.maddesi ile orman, tabiat anıt ve parklar, milli parklar, mesire yerleri gibi kanunda sayılı yerleri ayırma, düzenleme, yönetme ve işletme görev ve yetkisinin Orman Genel Müdürlüğü’ne ait olduğu hüküm altına alınmıştır (RG, 1956; RG, 1973- 1995; Kurt, 2015: 100).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu: İlgili yasanın 3.maddesi ile ‘‘kültür ve tabiat varlıklarının’’ tanımı yapılmış olup, bu kapsamda gerek yer üstünde gerekse yer altındaki taşınmazlar ve değerler denilerek kıyı alanları da buraya dahil tutulmuştur (RG: 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,1983: 3).

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu: Milli park, estetiksel ve bilimsel yönden, milli ve milletlerarası seviyede nadir bulunan tabii kaynaklardan en az bir ekosistemin tamamını kapsayacak büyüklükte olan kaynak değerlerinin korumaya alındığı, yönetildiği kıyı, kara ya da sucul deniz alanıdır (Yücel ve Çolakkadıoğlu,

2017: 30-42). Milli Parklar Kanunu, ülkemizdeki, milli ve milletlerarası seviyedeki milli park, tabiat anıt ve parkı ve bu alanları koruma alanlarının belirlenmesi, korumaya alınması, gelişiminin sağlanması ve yönetilmesinin sağlanmasına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Kanunun 5.maddesi uyarınca, kanunda sayılan milli park, tabiat parkı vs. alanlar içinde gerçek ve tüzel kişilere ait kalan yerlerin gerekli görüldüğü takdirde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca kamulaştırılabileceği hüküm altına alınmıştır (RG: 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu,1983: 5).

618 sayılı Limanlar Kanunu: Bu kanun uyarınca hükümet, limanların temizlenmesi, korunması, taranması ve idaresinden sorumlu tutulmuştur. Kanununun 4.maddesine göre deniz kıyılarına rıhtım, tamirhane, mağaza, iskele, depo vs. yapabilmek için liman reisliğinden resmi izin alınmalıdır. Kanunun 5.maddesinde ise, ancak hükümetin izin verdiği yerlerde deniz kıyısına dolgu yapmak ve kazık çakmak suretiyle buralarda kahvehane, restoran, yataklı tesisler yapılabilir denilmiştir (RG:618 Sayılı Limanlar Kanunu, 1341: 4 - 5).

Tüm bu yasalar kıyılar hakkında pek çok doğrudan ve dolaylı düzenleme olduğunu bu nedenle kıyılar hakkındaki konulara tümünden yaklaşımın mümkün olmadığını göstermektedir (Sağ Serdaroğlu, 2005: 55).

2.2.3.3621 Sayılı Kıyı Kanunun Açıklaması

3621 Sayılı Kıyı Kanunu'nun 1.maddesinde kanunun amacının kıyıların gerek kültürel gerekse doğal özelliklerinin himaye altına alınarak kamu yararı amacıyla kullanılmasına ilişkin esasların düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir. (RG:3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990: 1) Kıyılarla ilgili hukuki işlemler bu kanun ve kanunun uygulanmasına dair yönetmeliğin esasları ile yürütülmektedir.

Kanunun 4.maddesinde kıyı, kıyı kenar çizgisi, kıyı çizgisi, toplumun yararlanmasına açık yapı, dar kıyı ve sahil şeridi kavramlarının tanımları yapılmıştır. (RG:3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990: 4) Bunlar kıyının temel argümanlarıdır. Kıyı tanımı, söz konusu kanunda yer alan kıyı çizgisi ve kıyı kenar çizgisi tanımlarının beraber yorumlanması neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Kanunun 5.maddesinde ise kıyıların devletin kontrol ve kararı altında bulunduğu, halkın ortak kullanımına açık olduğu, kıyı ve sahil şeritlerinin kullanımında kamu yararı amacının önceleneceği belirtilmiştir. Maddenin devamında kıyı kenar çizgisinin tespitinin kıyı ve sahil şeridi plan ve uygulamasında gerekli olduğu, kıyı kenar çizgisinin tespiti yapılmayan yerlerde ise talep olduğu takdirde bu tarihten başlayarak 3 ay içinde tespit yapılması gerekliliği düzenlenmiştir. 1992 yılında 3830 sayılı kanun ile 5.maddeye eklenen fıkrada sahil şeridinde yapı yapılabilmesi için ilgili yapının kıyı kenar çizgisine en az 50 metre uzaklıkta bulunması gerekliliği olduğu belirtilmiştir. Kıyı kenar çizgisi ve yaklaşma mesafesi arasında kalan alanların ise yaya yolu, dinlenme, gezinti vs. amaçlarla düzenlenebileceği, araçlara ait yolların ise ancak sahil şeridinde yapılan yapının gerisinde kalacak şekilde yapılabileceği yine 3830 sayılı kanunla eklenmiştir. (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990:5) Kanunun 5.maddesinde Anayasası'nın 43.maddesine paralel şekilde düzenleme yapılarak kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilmiştir.

Kanunun 6.maddesine baktığımızda kıyılarda yapılabilecek ve yapılamayacak yapıların belirlendiğini görmekteyiz. Ana kural kıyılarda hiçbir yapının yapılamayacağı, engeller konulamayacağı, kazı yapılamayacağı ve atık dökülemeyeceğidir. Ancak 2020 yılında eklenen fıkra ile kıyının yapısı nedeniyle sudan faydalanmanın mümkün olmadığı hallerde genişliği üç metreyi geçmemek şartı ile rekreatif gayeli iskeleler yapılmasının mümkün olabileceği düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra alınacak imar planı kararı ile kıyılarda liman, iskele, dalgakıran benzeri kamu yararı ve kıyıyı koruma amacı güden tesis ve yapılar, niteliği gereği kıyıdan farklı bir yerde bulunması uygun olmayan tersane, su ürünleri yapım yeri gibi tesis ve yapılar, kruvaziyer yolcu gemilerinin bağlandığı ve günümüz teknolojisinin gerektirdiği hizmetlerin sağlandığı tesis ve yapılar, ilgili Bakanlıkların izni dahilinde uluslararası spor kurumlarının, Türkiye'de spor etkinliği düzenlemeleri halinde ilgili spor etkinliklerin yapılmasını sağlayan spor ve konaklama tesisleri, Cumhurbaşkanı tarafından alınacak kamu yararı kararı ile Rize, Zonguldak ve Trabzon illerinde (2219 sayılı kanunda yer alan sağlık tesisleri dışında) sağlık tesisleri ile başkaca alan bulunmaması nedeni ile 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu uyarınca endüstri bölgeleri, enerji iletim hatları ile millet bahçelerinin

yapılabileceği düzenlenmiştir. Kanun uyarınca da bu tesis ve yapıların yapılış amacı dışında başka bir amaç ile kullanımı mümkün olmayacağı belirtilmiştir. (RG:3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990:6) Bu madde ile kıyılarda yapılaşma hususunda daha önceki düzenlemelere nazaran daha detaylı yasaklamalara gidildiği görülmektedir.

Kanunun 7.maddesinde uygulama imar planı kararı ile kamu yararı amacı doğrultusunda doldurma ve kurutma yoluyla arazi kazanmanın mümkün olabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca kurutma ve doldurma işleminin yürürlükte olan yasal mevzuat hükümleri doğrultusunda yapılacağı ve bu alanlar üzerinde 6.maddede sayılan yapılar ile otopark, yeşil alan, park vb. yapıların yapılabileceği düzenlenmiştir (RG:3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 7). Bu alanlarda yapılacak yapılaşmalara ilişkin 3086 sayılı yasa herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Ancak 3621 sayılı yeni yasa ile söz konusu bu alanlarda konusu itibariyle yalnızca kıyıda yapılabilen ve sadece kamu yararına kullanılabilecek yapılar yanı sıra park, yeşil alan, çocuk bahçesi, açık otopark gibi sosyal ve teknik altyapı yerlerinin yapılabileceği düzenlenmiştir (Duru, 2001: 211-212).

Sahil şeridinde yapılabilecek yapılar kanunun 8.maddesinde düzenlenmiş olup uygulama imar planı olmayan alanlarda bulunan sahil şeritlerinde hiçbir surette yapı ve tesis yapılmasının mümkün olmayacağı belirtilmiştir. Uygulama imar planı olan alanlarda ise hendek, kazık, duvar, tel gibi engellerin konulamayacağı, çevreyi kirleten çöp, moloz vb. atıkların atılamayacağı belirtilmiştir. Uygulama imar planı kararının olması ve toplumun faydasına açık olması koşulu ile bu kanunun 6 ve 7.maddelerinde bulunan yapı ve tesislerde günü birlik olacak şekilde yani konaklama olmaksızın turizm tesis ve yapılarının yapılmasının mümkün olabileceği düzenlenmiştir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990: 8). Böylece kanunun 8.maddesi ile kanunun 5.maddesinde yer alan ‘sahil şeritlerinde kıyılar ve doldurulmuş alanlarda yapılabilecek tesisler yanında, toplum yararına açık olmak kaydıyla konaklama hariç gününbirlik turizm yapı ve tesisleri yapılabilir’’ kısmına istisna getirilmiştir (Şimşek, 2021).

Kıyı Kenar Çizgisinin tespiti önemli bir konu olup kanunun 9.maddesinde bu tespiti ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinde en az 5 kişilik kamu görevlilerinden oluşan bir komisyon görevlendirilmekte ve bu

görevlendirme valilik tarafından yapılmalıdır. Harita ve kadastro mühendisi, mimar ya da şehir plancısı, ziraat mühendisi, inşaat mühendisi, jeoloji mühendisi, jeolog veya jeomorfologdan oluşturulması gereken komisyon tarafından yapılacak kıyı kenar tespiti, valiliğin oluruyla beraber Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderilir. Bakanlığın onaylaması sonucunda tespiti yapılan kıyı kenar çizgisi yürürlüğe girer. Valilik tarafından oluşturulan komisyonun çalışma yaparken izleyeceği usul ve esas ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hazırladığı yönetmelik ile düzenlenmiştir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 9). 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 9.maddesi ile beraber yargı içtihatları da Kıyı kenar çizgisinin tespitinde esas alınmaktadır. Mülkiyet hukuku yönünden bakıldığında, kıyı kenar çizgisinin adli yargı makamlarınca tespit edilmesi asıl olandır. Ancak 3621 Sayılı Kanunun 9. Maddesi uyarınca kıyı kenar çizgisinin idare tarafından tespit edilerek yazılı bildirimin yapılması fakat buna rağmen idari yargı yoluna başvurulmaksızın kararın kesinleşmiş olması halinde adli yargı tarafından bu karara uygun şekilde hareket edilmesi gerekmektedir (Taneri, 2019: 362-369).

Kanunun 7.maddesinde belirtilen hallerde doldurma ve kurutma yoluyla arazi elde edilebileceğinin düzenlendiğinden bahsetmiştik. Elde edilen bu arazilerin üzerinde yapı yapılmasına izin verilmesine ilişkin düzenlemeler ise kanunun 11.maddesinde yer almaktadır. Bu kapsamda izni verecek olan kurum Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olup iznin verilmesine ilişkin şartlar da yine Bakanlık tarafından çıkarılacak uygulama yönetmeliğinde yer alacaktır. Bu alanlarda yapılacak olan yapı ve tesislere ilişkin yapı ruhsatı alınması esnasında ise Bakanlıktan alınan izin belgesinin sunulmasının kafi olduğu belirtilmiştir (RG:3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 11).

Kanun gereğince sahil şeridinde yapılması mümkün olan yapıların kanunun 12.maddesi uyarınca niteliklerinin tapu kütüğü beyanlar kısmına şerh edilmesi gerekmektedir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 12). Burada güdülen amaç ise söz konusu alanlarda yapılan yapıların yapılmı amaçı dışında kullanılmasının önüne geçmektir (Şimşek, 2021).

Kanunun içeriğinde belirtilen alanların kontrolüne ilişkin düzenleme ise kanunun 13.maddesinde yapılmıştır. Buna göre söz konusu alanların belediye ve

mücadir alan içinde bulunması halinde kontrol belediye tarafından, bu alanların dışında bulunması halinde ise valilik tarafından yapılacak olup, ilgili bakanlıkların ise her zaman kontrol yapabileceği ayrıca belirtilmiştir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 13). Yapılan bu düzenleme ile kıyı alanlarında hukuka aykırı şekilde inşa edilen yapıların denetiminin belediyeler ve bazı hallerde valilikler tarafından yapılacağı belirtilmiştir.

Kıyı kanunu kapsamında olup imar mevzuatına aykırı yapılan yapılar hakkında kanunun 14.maddesi uyarınca 3194 sayılı imar mevzuatı hükümleri, kıyıda ve imar planı bulunan sahil şeritlerinde çit, duvar, tel örgü, parmaklık vb. engeller yapanlar hakkında ise Kıyı Kanunu 15. Maddesinde yer alan cezai hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir (Kar, 2019: 76).

Kanunun uygulamasını gösteren yönetmelik kanunun yayımlanmasından itibaren 3 aylık sürede Turizm Bakanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığında yazılı fikir istenerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanmaktadır (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990: 16).

2020 tarihinde kanuna eklenen ek madde-3 ile 11.07.1992 tarihinden önceki dönemde yasal mevzuata uygun şekilde yapılan yapılara ilişkin olarak büyükşehir belediye sınırları içinde köy vasfından mahalle vasfına geçen kırsal yerlerde ve köy yerleşim yerlerinde sahil şeridinde kalan yapıların mevcut hali itibarıyla koruma altına alınacağı düzenlenmiştir (Serim, Karataş, Altınörs Çırak, Yörür ve Ecemiş Kılıç, 2022: 62).

Kanunda yer alan geçici madde ile bu kanunun yürürlüğe girdiği dönemden önce yürürlükte bulunan yasalara uygun şekilde yapılaşmış 1/1000 ölçekli imar planlarının sahil şeritleri konulu hükümlerinin geçerliliğini koruyacağı belirtilmiştir. Ancak bu alanlarda duvar, parmaklık, çit gibi engeller oluşturulamayacağı ve çevreyi kirletici etkisi olan moloz, çöp vs. gibi atıkların dökülemeyeceği de belirtilmiştir (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu,1990/ Geçici madde).

Kıyı Kanunu'nun 5. ve 16.maddeleri uyarınca Kıyı Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmelik düzenlenerek yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, tabi ve suni göl, deniz ve akarsu kıyıları ile sahil şeritlerinden kamu yararına faydalanma

esas ve şartlarını, kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunun yapısını, çalışma yöntemini, kıyı ve sahil şeritlerinde doldurma ve kurutma yolu ile arazi kazanma ve kullanma esasları ile Kıyı Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin esaslarını düzenlemektedir (RG: Kıyı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 1990/2-3).

2.2.4.Kıyı Mevzuatının Uygulama Sorunları

Kıyılar ve denizler, kamu hukuku, özel hukuk ve hatta uluslararası hukuk olmak üzere hukukun pek çok alanında yer almaktadırlar. Bu kadar çok alana yayılması sebebiyle de bu durumun yasalara da bu şekilde yansıdığı gözlemlenmektedir. Kıyılar üzerinde tek bir kurumun yetkisi olmadığından yukarıda bahsetmiştik. Belediyeler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Valilikler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi pek çok kurumun yetki ve sorumluluğu altında bulunan kıyılar hakkında bu durum nedeniyle eş zamanlı ve verimli çalışmanın zorlaştığı söylenebilir. Zira bu durumda kurumlar arasında yetki konusunda çatışmalar yaşanmakta ve kıyı alanlarının kullanımı konusunda anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır (Taneri, 2019: 49-50). Burada gerekli toplumsal bilinç sağlanarak, bütüncül bir gözle ve bilimsel kurallar temel alınarak, kıyıların hususiyetleri, ne tür kullanımlara elverişli olduğu irdelenmeli ve planlama aşamasında gerekli bilgilerin kurumların rahatlıkla ulaşabileceği bir sistemde tutulması sağlanmalı ve bu doğrultuda kıyı kenar çizgisi ile gerek kadastro gerekse tapulama alanlarının sınırları belirlenerek çelişki olması halinde bu durum çözüme kavuşturulmalıdır. Bu kapsamda idari kurumlar arasındaki yetki problemlerini çözüme kavuşturabilmek için bütüncül kıyı alanları yönetimi ile kurumlar arasındaki koordinasyondan sorumlu ve yetkili bir birim oluşturulabilir (Akdeniz ve İnam, 2021: 148).

Kıyıların işgali konusu ülkemiz için büyük sorun teşkil eden bir konudur. Kıyılar seyyar unsur ya da sabit unsur olmak üzere iki yolla işgal edilmektedirler. Bilindiği üzere turistik yerlerin kıyı kullanımlarının ülke ekonomisine ciddi bir faydası vardır. Ancak ülke ekonomisine olan bu faydanın yanında gözetilmesi gereken konu ise kıyıların bu yönlü kullanımında kamu yararının zedelenmesinin önüne geçmektir (Yücel, 2008: 30-31) Uygulamada zaman zaman kıyıların kullanılması yönünde alınan kararlar neticesinde, kıyı planlama açısından

problemlerle karşılaşıldığı görülmektedir. Kıyı işgallerinde planlama yanında daha önce de değindiğimiz üzere yetki problemleri de söz konusu olmaktadır. Bu nedenle bu konuda söz konusu sorunların çözüme kavuşabilmesi için net hükümler içeren yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Kıyı işgallerine yönelik uzun vadeli çözüm sağlayacak yasal düzenlemeler yapılarak toplumsal fayda ve çevre bilinci anlayışını büyütmek mümkün olabilir. Kıyı Kanunun amacı doğrultusunda hareket edilerek kıyıların bir rekabet alanı haline gelmesinin önüne geçilmelidir. Kıyılar ülkemiz için önemli ve değerli alanlar olup, gerek bilimsel yöntemlerle gerekse hukuki yöntemlerle koruması sağlanmalıdır (Alp, 2019).

Yerin yüzey şekillerinin tanımlanması ve oluşum süreçlerinin açıklanmasında yapılan bilimsel tanım hataları ve yetersizliği nedeniyle 3621 ve 3830 sayılı kıyı kanunlarının uygulamasında bir takım problemler yaşanmaktadır. Bu kapsamda ilk öne çıkan konu, kıyı kenar çizgisinin tespitine ilişkin kanun maddesidir. Bunun için kıyı kanunda yer alan tanımlama eksiklikleri tamamlanmalı, kıyı tanımı, kıyı tipleri, sınıflandırması ve bölümleri belirtilmelidir. Kıyının belirlenmesinde esas olan jeomorfolojik tanımlamalar doğru ve eksiksiz şekilde yapılarak tamamlanmalıdır. Kanunda kıyının tespitinde ele alınması gerekli olan jeomorfolojik emarelerin tamamlanması hususunun yanı sıra, kıyı kenar çizgisinin tespit edilmesinde görev alacak komisyonda bir jeomorfologun yer alması da zorunlu tutulmalıdır. Netice olarak, bilimsel deliller ile elde edilen sonuçların kanun ve yönetmelik uyarınca doğrulanması gerekmektedir. Ancak kanun ve yönetmelikten kaynaklı hatalar uygulamaya olumsuz yansımakta ve böylece kıyı kenar çizgisinin tespitinde ortaya çelişkili sonuçlar çıkmaktadır. (Turoğlu, 2009: 37-39).

Bununla birlikte kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin kadastro çalışmaları ile eşzamanlı olarak yapılamamasından kaynaklı olarak da ortaya pek çok mülkiyet sorunu da ortaya çıkmıştır. Kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin her ilde kurulan komisyonlar tarafından farklı biçimde değerlendirilerek yapıldığı, bunun neticesinde de komisyon üyelerinin malikin mülkiyet hakkının korunması, taşınmaz mülkiyeti ve hak kaybı gibi konuların detayına inmeksizin karar verdikleri görülmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için gerek valilik komisyonlarına gerekse mahkeme

bilirkişi heyetlerine gayrimenkul geliştirme ve yönetme uzmanlarının seçilme zorunluluğunun tutulması önemli olacaktır (Cengiz, 2013: 58).

Kıyıları devletin hüküm ve tasarrufu altında olup özel mülkiyete konu tteşki edemez. Ancak Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemindeki mevzuatlardan kaynaklı olarak edinilen özel mülkiyetlerin, bugün bedel ödenmeksizin iptali yoluna gidilmesi mülkiyet hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır. Nitekim AİHM'in bu yönde verdiği ihlal kararlarından sonra, taşınmazının kıyıda kalması nedeniyle tapusu iptal edilen mülkiyet hakkı sahiplerine Yargıtay tarafından tazminata hükmedilmeye başlanmıştır. Ancak bu durum ortaya çıkan sorunları tam olarak çözmemektedir. Zira yargılama sürelerinin uzunluğu, yargılama gideri ve vekalet ücreti sorunları mağduriyet yaratmaya devam etmektedir (Şimşek, 2010: 116). Bu nedenle, bu duruma ilişkin yasal bir düzenleme yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda kıyıda kalması nedeniyle kamunun mülkiyetine geçen taşınmazların karşılığında vatandaşa bedel ödenmesi ya da hazine taşınmazları ile takas edilmesi gibi hukuk tekniği yönünden geliştirilebilecek bazı çözüm yollarına gidilebilir. Böylece hem usul ekonomisi yönünden hem de belirlilik yönünden olumlu adımlar atılmış olacaktır (Ö.Çelik, 2015: 107-109).

Bunun yanı sıra İmar Kanunu ve Kıyı Kanunu'na eklenecek bir düzenleme ile bilimsel açıdan sakınca doğurmayacak alanlarda şeridin derinliğinin azaltılması yoluna gidilmesi yönünde bir düzenleme yapılabilir. Bu alanların vatandaşa bırakılması hem vatandaş hem devlet için daha hakkaniyetli olacaktır. İzlenebilecek bir başka yol ise tapusu terkin edilen mülkiyet hakkı sahiplerine kıymetli evrak niteliğinde imar hakkı transferi sertifikası ya da gayrimenkul sertifikası verilerek kendi istekleri doğrultusunda bir seçim hakkı sunulmasının mümkün kılınması olabilir (Cengiz, 2013: 58).

2.2.5.Kıyılara İlişkin Suçlar

Kıyılara yönelik gerçekleştirilen suçlar aşağıda ele alınmıştır.

2.2.5.1.Kıyı Kanununa Aykırılık Suçu

Kıyılara yapılacak yapılar nedeniyle uygulanacak olan yaptırımlar 3621 Sayılı Kıyı Kanunu'nun 15.maddesinde düzenlenmiştir. Ceza hükümleri başlığı taşıyan yaptırım şu şekildedir:

“(Değişik: 23/1/2008 – 5728/466 md.) Kıyıda ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerinde duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engelleri oluşturanlara ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca oluşturulan engellerin beş günden fazla olmamak üzere belirlenen süre zarfında kaldırılmasına karar verilir. Bu süre zarfında engellerin ilgililer tarafından kaldırılmaması halinde, masrafi yüzde yirmi zammıyla birlikte kendilerinden kamu alacaklarının tahsili usulüne göre tahsil edilmek üzere kamu gücü kullanılmak suretiyle derhal kaldırılır. Kabahatin tekrarı halinde, ceza üst sınırdan verilir.

Birinci fıkrada sayılan yerlerden kum, çakıl alanlara üçbin Türk Lirasından onbeşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Birinci fıkrada sayılan yerlere moloz, toprak, cüruf, çöp gibi atık ve artıkları dökenler, atılan veya dökülen maddenin niteliğine, çevreyi kirletici ve bozucu etkisine göre Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu veya Çevre Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır. Yukarıdaki fıkralarda sayılan fiillerin kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirmesi halinde, daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, failleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Birinci fıkrada sayılan yerlerde ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapı yapan kişilere Türk Ceza Kanunu veya İmar Kanunu hükümlerine göre verilecek ceza bir kat artırılır. İlgili kanunlarda belirtilen makamların yetkileri saklı kalmak üzere, bu maddede belirtilen idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.” (RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 1990/15).

Kıyılardan herkesin eşit olarak faydalanmasının sağlanması, bu suç tipi ile korunan hukuki değerdir. Bu suçun faili gerçek kişi ya da tüzel kişi herkes olabilir. Ancak suçun failinin tüzel kişi olması halinde aynı zamanda TCK md.60 ‘da düzenlenen ‘‘Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulamasına’’ da bakılmalıdır. Suçun mağduru kamudur. İlgili suç yalnızca kasten işlenebilen bir suç olup, ancak 5237 sayılı TCK’na atıf yapılan durumlarda ilgili suçun kanunda taksirle düzenlenen şekillerinden de sorumluluk gündeme gelecektir. Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanlığı’nın 5.11.2012 tarih, 2012/255 Esas, 2012/265 Karar sayılı ilamı ile 3621 sayılı yasanın 15.maddesinde düzenlenen idari yaptırım kararlarına yönelik başvurulacak yargı yolunun idari yargı olduğu hüküm altına alınmıştır (Taneri, 2019: 123-141).

2.2.5.2.Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu

Çevrenin Kasten Kirletilmesi suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 181. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“(1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur” (RG: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: 181).

Çevrenin kasten kirletilmesi suçu bir genel tehlike suçu olup, kişilerin ve malların tehlikeye maruz kalmalarının, zarar görmelerinin önüne geçilmeye çalışılması bu suç tiplerinde korunan hukuki değerdir. Aksi takdirde bu fiillerin meydana gelmesi neticesinde insanlar, hayvanlar, canlılar zarar görecektir, çevre üzerinde olumsuz etkiler meydana gelebilecektir. Dolayısıyla bu olumsuz sonuçların önüne geçilmesi ve toplum sağlığı ve refahının korunması açısından genel tehlike doğuran suçların cezalandırılması önemlidir. Bu suç tipinin temel amacı kişilerin hijyenik ve sıhhatli bir çevrede hayatlarını sürdürebilmelerinin sağlanmasıdır. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na 2005 yılında alınan bu suç tipi ile AB yönergesine de intibak sağlanmıştır. Günümüzde küresel ısınma sorununun en büyük nedenlerinden birinin çevre kirliliği olduğu açıktır. Küresel ısınmanın sonuçları gün geçtikçe daha çok hissedilir hale gelmiştir. Bu doğrultuda toplumun da bu alana hassasiyeti artmıştır. Bu gelişmeler neticesinde kanun koyucu tarafından kanuna eklenen bu suç tipi ile olumsuz etkilerin önüne geçilmeye çalışılarak ülkemiz yönünden önemli bir adım atıldığını söylemek mümkündür (Artuk, 2014: 39-48).

Çevrenin kasten kirletilmesi suçunun konusunu çevreyi ve doğayı meydana getiren hava, su, topraktır. Fakat Türk Ceza Kanunu’nun, Çevre Kanunu ve öğretiyi

göre çevre kapsamını daha dar yorumladığı belirtilmekte ve bunun da bazı eylemlerin cezasız kalmasına sebebiyet vereceği düşünülmektedir Kendi bulunduğu ortamı kirleten, yaptığı iş gereği çevrenin kirletilmesine neden olanlar ile çevreyi korumakla görevli olup gereğini yapmayan herkes bu suçun faili olabilir. Yargıtay kararları gereği, ekip halinde yapılan işlerde çevrenin kirletilmesi durumunda gerçek sorumlunun tespit edilebilmesi için bu kişilerin işlerinin ne olduğu göz önünde bulundurularak hareket edilmeli ve fail bulunmalıdır. Bilindiği üzere Türk Hukukunda tüzel kişilerin cezai anlamda sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle çevreyi kasten kirletenin bir tüzel kişi olması halinde ise uygulanacak müeyyide izninin iptali ve müsadereye ilişkin hükümler olacaktır (Kayaer, 2019: 198-200).

2.2.5.3. Çevrenin Taksirle Kirletilmesi Suçu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 182. maddesinde “çevrenin taksirle kirletilmesi” suçu düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme aşağıdaki gibidir;

“(1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”. (RG: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004:182).

Bu suçta korunan hukuki değerin ne olduğuna baktığımızda yine karşımıza temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının korunması çıkmaktadır. Suçun faili herkes olabilir (Ceyhan, 2008: 70-71)

Çevrenin kasten kirletilmesi suçunda, suçun tüzel kişiler tarafından işlenmesi halinde güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır ancak ilgili hüküm çevrenin taksirle işlenmesi suçunda düzenlenmemiştir. Bu sebeple bu suçun tüzel kişiler açısından taksirle işlenmesi halinde güvenlik tedbirleri uygulama alanı bulamayacaktır. Suçun mağduru ise, toplumu oluşturan herkes olup, bu suçun meydana gelebilmesi için, atıkların havaya, suya veya toprağa karışmasına sebebiyet verilmesi gerekmektedir (Olgun, 2014: 114-138).

2.2.5.4.Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu

Hakkı olmayan yere tecavüz suçu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 154.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“(1) (Değişik: 25/2/2009-5841/1 md.) Bir hakka dayanmaksızın başkasına ait taşınmaz mal veya eklentilerini malikmiş gibi tamamen veya kısmen işgal eden veya sınırlarını değiştiren veya bozan veya hak sahibinin bunlardan kısmen de olsa yararlanmasına engel olan kimseye, suçtan zarar görenin şikâyeti üzerine altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek mera, harman yeri, yol ve sulak gibi taşınmaz malları kısmen veya tamamen zapt eden, bunlar üzerinde tasarrufta bulunan veya sürüp eken kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.

(3) Kamuya veya özel kişilere ait suların mecrasını değiştiren kimse hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar uygulanır.”(RG: 5237 Sayılı Türk Ceza kanunu, 2004: 154.)

Madde içeriğinde üç ayrı suç tipi düzenlendiği görülmektedir. Bu kapsamda maddenin birinci fıkrasında başkasına ait mal veya eklentilerine yönelik (kamuya ait mallar kapsam dışı tutulmuştur), ikinci fıkrasında köy tüzel kişiliğine ait yahut evvelden beri köylünün kullanımına ait mallara yönelik, üçüncü fıkrasında ise kamuya veya özel kişilere ait sulara yönelik işlenen suçlar düzenlenmiştir (RG: 5237 sayılı TCK, 2004: 154)

Hakkı Olmayan Yere Tecavüz suçunun 1.fıkrası ilk kabul edildiği zaman şu anki halinden daha farklı bir şekilde düzenlemiştir. 1.fıkranın ilk düzenlendiği halinde kamuya ait taşınmazlar da bu suçun konusunu teşkil etmekteydi. Ancak 5841 sayılı kanunun 1.maddesi ile yapılan değişiklik sonucunda artık kamuya ait mallar bu suçun konusunu oluşturmamaktadır. Bunun sebebi ise; kamuya ait yahut kamunun hüküm ve tasarrufunda bulunan malların idare tarafından korunmasının her zaman mümkün olabilmesidir. Örneğin 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile kıyılar, 6831 sayılı Orman Kanunu ile ormanlar koruma altına alınmıştır (Karacan, 2019: 3-5).

Hakkı Olmayan Yere Tecavüz suçu ile korunan hukuki değer; kanun maddesinde sayılan yerlere yönelik mülkiyet hakkı ve zilyetliktir. Bu suç ancak kasten işlenebilen suçlardan olup suçun faili, gerçek kişi herkes olabilir. İlgili suçun

mağduru ise suça konu taşınmaz mal ya da suyun maliki ya da zilyedi olan kişidir (Taneri, 2019: 211-217).

Kıyılar yönünden ilgili suç tipini değerlendirecek olursak, bu suçun kıyılara ilişkin olarak gerçekleşmesi halinde Kıyı Kanunu hükümleri uyarınca muhakeme yapılması gerekmektedir. Kıyılara ilişkin yapılan ihlaller 3621 sayılı Kıyı Kanunu ile engellenmeye çalışılmıştır. 3621 sayılı kanunun 6.maddesinde kıyılarda hiçbir yapı yapılamayacağı, duvar, çit vs. çekilemeyeceği, kıyılara moloz, toprak, çöp vs. atıkların dökülemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Kıyılarda, kanunda yer alan bu fiillerin gerçekleştirilmesi halinde hakkı olmayan yere tecavüz suçu gündeme gelmektedir. Fakat kıyılara yönelik söz konusu tecavüzler özel kanun olan 3621 sayılı kıyı kanunun 15.maddesi uyarınca cezalandırılacaktır. İlgili madde ile korunan hukuki değer kamu yararı gereği kıyılardan herkesin eşit şekilde faydalanmasını güvence altına almaktır. Kıyı kanunu uyarınca kıyılara karşı işlenen bu suç ancak kasten işlenebilen bir suç olup, suçun faili herkes olabilir. Bu suçun mağduru ise kamudur. Kıyılara yönelik eylemlerin Çevre Kanunu ya da Kabahatler Kanunu'na aykırılık teşkil etmesi halinde ilgili kanunlar uyarınca cezalandırılma yöntemine gidilecektir (Bölek, 2019: 29-31).

2.2.5.5.İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu

İmar kirliliğine neden olma suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“(1) Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

(6) (Ek: 29.6.2005 – 5377/21 md.) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz. "(RG: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004:184).

Kanun metninin gerekçesine baktığımızda; imar kanunu ya da yönetmeliklerde belirlenen usul ve esaslara aykırı faaliyetlerde bulunmanın suç olarak kabul edildiğini görmekteyiz (RG: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: 184)

İnsanların yaşamlarına devam edebilmelerinin gereklerinden bir tanesi de sağlıklı bir çevrede yaşamalarıdır. Yaşanılan çevrenin sağlıklı olması halinde insanlar ve tüm canlılar bundan etkilenecektir. Bundan kaynaklı olarak çevre sağlığının öneminin farkında olan ülkeler, çevreye zarar veren eylemleri kanunlarda suç olarak düzenleyerek, çevreye verilen zararlar ile etkili bir şekilde mücadele etmeye çalışmaktadırlar (Giyik, 2018: 73-76).

Türkiye’de 1950’li yıllarda köyden şehre başlayan yoğun göç neticesinde kaçak yapılaşma sorunu baş göstermiştir. 1970’li yıllara doğru bu sorun barınma gereksiniminden ziyade rant maksatlı yapı inşasına dönmüş ve kaçak yapılaşma sorunu büyüyerek bugüne değin gelmiştir. İmar mevzuatına aykırı kaçak yapılaşmanın suç olarak tanımlanması 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile beraber söz konusu olmuştur (Haşiloğlu, 2012: 12-24).

İmar kirliliğine neden olma suçunun mağduru toplumdur. Suçun faili ise gerçek kişi olup, tüzel kişiler bu suçtan doğrudan sorumlu tutulamamaktadırlar. Ancak her ne kadar tüzel kişiler doğrudan sorumlu değilseler de tüzel kişi adına çalışan gerçek kişiler bu suçtan sorumlu tutulabileceklerdir. Aslında çevreye karşı suçlar niteliği itibariyle tüzel kişiler tarafından işlenmeye elverişli suç tiplerinden olup, bundan dolayı imar kirliliğine neden olma suçunun da tüzel kişiler tarafından işlenmesi mümkündür. Bu nedenle kanun maddesine tüzel kişilere karşı uygulanabilecek müeyyidelerin eklenmesi yerinde olacaktır (Aslan, 2019: 49-63).

Kıyı Kanunu uyarınca kıyı, kıyı kenar çizgisi ve sahil şeritlerinde yapı yapılması yasaktır. Ancak bu yasağın istisnası, kamu yararı olması şartı ve uygulama imar planı kararıyla liman, iskele, tersane gibi toplumun kullanımına hizmet eden yerlerin yapılabilmesidir. Kanun gereğince yapı ruhsatı alınabilmesi için, söz konusu yerlerin inşasına Maliye Bakanlığı’nın izin vermesi gereklidir. Yapılan

uygulamaların denetlenmesi ise Kanunun 13.maddesinde düzenlenmiş olup bu yetki mücavir alan sınırları içinde belediyeye, mücavir alan dışında ise Valiliğe aittir. Ruhsatsız ya da ruhsata aykırı şekilde yapılan yapıların durumu ise Kanunun 14.maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddenin yollamasıyla 3194 sayılı İmar Kanununun hükümleri uygulanacaktır. Böylece Kıyı Kanununun alanında bulunan yerlerin tespiti ve bu yerlerdeki yapılaşmalarda genel imar uygulaması haricinde özel hükümler benimsendiği görülmektedir (Haşıloğlu, 2012: 99-110).

2.2.6. Kıyı Kanunundan Kaynaklanan Hukuk Davaları

2.2.6.1. Tapu İptal ve Tescil Davaları

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, içeride pek çok göl ve akarsulara sahip bir ülke olup, bu kapsamda kıyılar açısından da oldukça zengindir. Günümüz mevzuatına göre kıyılarının devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasından kaynaklı olarak kıyılarda özel mülkiyet kurulamayacağından söz etmiştik. Ancak Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet döneminde durum böyle olmayıp, kıyılarda özel mülkiyet kurulabilmesi mümkün olmuştur. 3621 Sayılı Kıyı Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile beraber kıyılarda özel mülkiyet kurulamayacağı kanunen düzenlenmiştir. Bundan kaynaklı olarak da Kıyı Kanunu'ndan önce kıyılarda kurulan özel mülkiyet alanlarına ait tapuların iptal edilmesi yönünde davalar açılmaktadır (Cengiz, 2013: 2).

Mevzuata göre kıyılar özel mülkiyete konu olamayacağından, kıyı kenar çizgisi tespitinin yapılması akabinde maliye tarafından kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında bulunan ve özel mülkiyete tabi olan taşınmazların tapularının iptali işlemleri yapılmaktadır. Kıyı-kenar çizgisinin tespitinden sonra kesinleşmesi halinde kıyı kenar çizgi paftası mal müdürlüklerine gönderilir. Kıyı kenar çizgisinin deniz kısmında kalan mülkiyetini tespit etmek için mal müdürlüğü ve kadastro müdürlüğü beraber hareket etmektedirler. Tespit edilen mülkiyete ilişkin bilgi ve belgeler hazine vekillerine tapu iptal davası açılmak üzere gönderilmektedir. Nadir olmakla birlikte bazen denetim memurları tarafından yapılan tespit ya şikayetler neticesinde de tapu iptal davalarının açılması söz konusu olabilmektedir (Taneri, 2019: 361-364).

Kıyı kenar çizgisinin tespitinden sonra kıyıda kalan taşınmazlar yönünden mal müdürlükleri ve defterdarlıklar tarafından bedel ödenmeden tapu iptal davası açılmasının aslında yasal bir dayanağı bulunmamaktadır. Zira mevzuatta böyle bir dava açılabileceğini belirten bir hüküm bulunmamaktadır. Her ne kadar Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 10.maddesinde, kıyıda kalan özel mülkiyete konu olan yerlerin tespiti halinde tapu iptal işlemlerinin defterdarlıklar tarafından yönetileceği yer almışsa da, kanunda olmayan bir düzenlemenin yönetmelikte yer alması hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Anayasa'nın 13.maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetler ancak kanun ile kısıtlanabilir ve yine Anayasa 35.maddesine göre mülkiyet hakkı da ancak kamu yararı amacı ile kanunla sınırlanabilir (Ö.Çelik, 2015: 102-103).

Türkiye bir hukuk devleti olduğundan, vatandaşa daha önce devlet tarafından verilen tapuların, daha sonradan kıyıda kalması nedeniyle geçersiz hale geldiği gerekçesiyle bedel ödenmeksizin iptal edilmesi hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Nitekim AİHM tarafından bu durumun AİHS Ek 1 No'lu Protokole aykırı olduğu belirtilmiş olup, Türkiye aleyhine tazminata hükmedilmiştir (Şimşek, 2010: 112).

AİHM'in ihlal ve tazminat kararları vermesi akabinde Yargıtay 1. ve 4. Hukuk Daireleri içtihat değiştirmişlerdir. Yargıtay'ın ilgili daireleri tarafından yapılan değişiklik ile taşınmaz malikine tazminat ödenmesi yönünde hükümler verilmeye başlanmıştır. Fakat bu durum daha önce değindiğimiz üzere yargılama sürelerinin uzunluğu, yargılama gideri ve vekalet ücreti sorunlarını ortadan kaldırmamaktadır (Cengiz, 2013: 2).

Kıyıların kamunun ortak kullanımına ait olduğu ve kamu yararı amacıyla kullanılması gerektiği nettir. Fakat tapusu iptal edilen malike herhangi bir bedel ödenmemesi ise gerek hukuka gerekse hakkaniyete aykırı olacaktır. Nitekim Yargıtay pek çok kararında devlet tarafından sunulan geçerli ve doğru esasa kaydına dayalı tapulara ilişkin olarak, mülkiyet hakkı kapsamında tapuya dayalı hakkın korunması gerektiğini belirtmektedir. Söz konusu tapu kıyıda kalsa dahi, devletin tapunun geçersiz olduğunu ileri sürerek hiçbir bedel ödemeksizin tapunun iptalini talep etmesi kendi güvenilirliğine ve saygınlığına hanel getirecektir. Bu sebeple böyle

durumlara mahal vermemek açısından kıyıların kamunun ortak kullanımına geçmesi karşılığında bedel ödemesi hususunda kanuni düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır (Ö.Çelik, 2015: 103-109).

Kıyı kanunundan kaynaklı tapu iptal davalarında, görevli mahkeme 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca Asliye Hukuk Mahkemeleridir. İşbu davalarda yetkili mahkeme ise HMK md.12 uyarınca taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi olup, karşı davanın açılması halinde asıl davaya bakmakla yetkili ve görevli olan mahkeme aynı zamanda karşı davaya bakmakla da yetkili ve görevli olacaktır. Bu davaların konusu ise, kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı tespit edilen ancak herhangi bir sebeple özel mülkiyet adına tescil edilmiş olan alanların tapudan terkinini sağlamak ve kıyı kenar çizgisi dışında kalmakla beraber kumsal alanda kalan yerlerin 3402 Sayılı Kadastro Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince Hazine adına tapuya kaydedilmesini gerçekleştirmektir. Kıyı Kanunundan kaynaklı tapu iptal davalarında Hazine açısından herhangi bir hak düşürücü süre bulunmamaktadır (Taneri, 2019, 362-369).

2.2.6.2.Tapu İptal Davalarından Kaynaklı Tazminat Davaları

Mülkiyet hakkı iç hukukumuzda korunduğu gibi aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ek 1 nolu protokolünün 1.maddesi ile de koruma altına alınmıştır. İlgili hüküm uyarınca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından oluşturulan içtihatlar uyarınca, bir kimseyi mülkünden yoksun bırakan sebebin, kamu yararı gibi meşru bir amaç gütmesi gerektiği ve bu tedbir alınırken araç ve amaç arasında bir orantılilik olması gerektiği belirtilmiştir. Bedelsiz şekilde kişilerin tapularının iptal edilmesinde orantılilik bulunmayacağı ortada olup, burada kişiler gereğinden fazla yük altına gireceklerdir. Bu nedenle tapu sicilinin yanlış tutulmasından kaynaklı olarak zarara uğrayan kişinin zararlarından devlet sorumlu olup bunu tazmin etmekle yükümlüdür (Bilici, t.y.).

Kıyıları devletin hüküm ve tasarrufu altında olup özel mülkiyete konu olamayacağından açılan tapu iptal davaları ile tapular iptal edilmekte, ancak bunun karşılığında mülkiyet hakkı sahibine geçmiş yıllarda bedel ödenmemekteydi. Mülkiyet hakkı sahipleri tarafından bedel ödenmeden iptal edilen tapulardan kaynaklı olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurular neticesinde

Türkiye aleyhine mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile tazminata hükmedilmiştir (Şimşek, 2010: 77). İşbu davalarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye aleyhine vermiş olduğu tazminat kararları akabinde tapu siciline güven ilkesinin geçerli olacağı yönünde kararlar verilmeye başlanmıştır (Taneri, 2019: 362-369).

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği ihlal kararları akabinde, tapuları iptal edilen mülkiyet hakkı sahiplerinin açtığı tazminat davaları Yargıtay tarafından da kabul edilmeye başlanmıştır. Böylece verilen Yargıtay kararlarında tapusu iptal edilen mülkiyet hakkı sahiplerine makul ve kabul edilebilir hak dengesi gözetilerek tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. AİHM'nin tazminata mahkum eden kararlar vermesinden sonra Yargıtay 4. Hukuk Dairesi ilk kararlarında TMK md.1007 uyarınca devletin tapu sicilinin hatalı tutulmasından dolayı tazminat sorumluluğunun olduğu ancak tazminat miktarının belirlenmesinde mülkiyet hakkı sahibinin bu yeri kullandığı göz önüne alınarak TBK'nun 43 ve 44. maddeleri uyarınca indirim yapılması gerektiği yönünde hüküm kurulmuştur. Ancak 4. Hukuk Dairesi'nin daha sonraki kararlarında söz konusu davaların haksız fiil esasına dayalı maddi tazminat davaları olduğu ve bu yüzden mülkiyet hakkı zarar gören kişinin dava tarihindeki gerçek zararını isteyebileceği şeklinde hükümler kurulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda taşınmazın dava tarihindeki değerinden makul oranda indirim yapılarak zarar oranının belirlenmesi ve bu miktara dava tarihinden itibaren işleyecek faizi ile tahsil edilmesi gerektiği de belirtilmiştir (Ö.Çelik, 2015: 106-107).

TMK md.1007'den kaynaklanan işbu tazminat davalarında görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemeleridir, yetkili mahkeme ise dava konusu taşınmazın bulunduğu yer mahkemeleridir. Söz konusu davalarda zamanaşımı, kişi adına kayıtlı olan tapunun iptaline ilişkin açılan davanın kesinleşmesi ile başlayacak olup, 10 yıllık zamanaşımı süresi bulunmaktadır (Bilici, t.y.).

AİHM'in ihlal kararı vermesinden sonra, Yargıtay'ın ilgili dairelerince kıyıda kalması nedeniyle tapusu iptal edilen mülkiyet hakkı sahiplerine tazminat ödenmesi yönünde kararlar verilmeye başlanmıştır. Ancak bu durum yargılama sürelerinin uzunluğu, vekalet ücreti ve yargılama giderleri problemlerini ortadan

kaldırmamaktadır. Bu nedenle yapılacak bir yasal düzenleme ile kısıtların terkin edilmesi halinde vatandaşa taşınmazının karşılık bedelinin ödenmesi ya da hazine taşınmazları ile takası yoluna gidilebilme hakkı verilmelidir (Şimşek, 2010:ö113-116).

2.2.6.3.Ecri Misil Davaları

Ecrimisil terimi, temelini mecelle'den almış olup, günümüzde özel hukuk yasalarında herhangi bir yasal düzenlemede yer almamıştır. Ecrimisil, malik olmayan kötü niyetli zilyetten, zilyet olmayan malikin isteyebileceği tazminattır. Bu tazminatın temeli haksız işgale dayanmaktadır. Uygulamada bu tazminata ecrimisil haricinde, fuzuli işgal tazminatı, haksız işgal tazminatı, kullanma tazminatı da denilmektedir. Yargıtay'a göre, kötü niyetli zilyedin ödemek durumunda kalacağı tazminat miktarı diğer bir anlatımla kira geliri söz konusu tazminatın alt sınırını; gelir kaybı ise üst sınırını teşkil etmektedir. Haksız işgale dayalı tazminat talep edilebilmesinin ilk şartı işgalin kötü niyetli olarak yapılmış olmasıdır. Burada Türk Medeni Kanunu'nun 3.maddesine göre zilyedin iyiniyetli olup olmadığını tespit etmek gerekmektedir. Buna göre zilyedin sadece edinildiği anda değil, devamı boyunca da iyi niyet aranmaktadır. İyi niyetli zilyetten ecrimisil talep etmek mümkün olmayacaktır. TMK. Md.3'e göre durumun gereğine göre gerekli özeni gösterdiği takdirde zilyetliğin haksız olduğunu bilebilecek kimse kötü niyetli zilyet olarak yorumlanır. İyi niyetli olmayan zilyet ise TMK m.995 uyarınca, zilyetliğinde bulundurduğu şeyi geri vermekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra, haksız işgal nedeniyle hak sahibinin uğradığı zarar yahut hak sahibinin elde etmekten yoksun kaldığı şeyler karşılığında tazminat ödemekle yükümlüdür (Özdemir, 2020: 86-92).

Haksız işgal nedeni ile tazminat talep edilebilmesinin bir diğer şartı ise hak sahibinin zilyetliğinde bulunan şeyi haksız ve kötü niyetli kimsenin işgal etmesidir. Uygulamada ve Yargıtay kararları ile aranan bir diğer şart ise söz konusu haksız ve kötü niyetli işgal sonucundan kaynaklı olarak bir zararın meydana gelmesidir (YİBK, 8 Mart 1950, K. 1950: 4).

Ecrimisilin hukuki niteliğine bakacak olursak Yargıtay tarafından, haksız fiil olduğu belirtilmiş olup, zararın giderilmesinde ise haksız fiil hükümlerinin değil,

kötü niyetli haksız zilyetlikteki iade hükümlerine göre çözümleneceği belirtilmiştir (Durğun Şanlı, 2019: 85-95).

Devletin mülkiyetinde bulunan taşınmazların haksız işgale uğraması halinde ecrimisil talep edilebilmesi için zarar şartının gerçekleşmesinin aranmayacağı ise 2286 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, füzuli şagilden, (...) ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, idarelerin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve füzuli işgalin kusuru aranmaz.” (RG: 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 1983: 75)

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75/3. maddesinde; “Hazine'ye ait taşınmazlar ile Vakıflar Genel Müdürlüğü ve onun tarafından idare ve temsil edilen vakıflar ile yapılan kira sözleşmelerinin yenilenmemesi halinde, kiracı, kira sözleşmesinin hitamı ile birlikte ecrimisilden sorumlu tutulacaktır.” denilmiştir (RG: 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 1983:75/3). Buna göre sözleşmenin bitimi ile beraber, zilyetliği sözleşme ile başlayan kimsenin, sözleşme bitiminde zilyetliğe konu şeyi iade etmemesi haklı bir nedene dayanmıyorsa bu kişinin zilyetliği haksız zilyetlik haline bürünecek ve bu kişiden ecrimisil talep edilebilecektir (Durğun Şanlı, 2019: 98-107).

Söz konusu işgallerin devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kıyı alanlarında meydana gelmesi halinde ise, kıyı alanlarının koruma altına alınamadığı ve ecri misil kaynaklı gelir elde etmek amacıyla haksız işgallere ses çıkarılmadığı görülmektedir. Üstelik kıyıda meydana gelen işgaller yalnızca haksız kullanım hali meydana getirmeyip, kıyıların yapısını ve doğallığını olumsuz etkilemekte ve uzun seneler devam etmektedir. Bu durum ecrimisil ile tayin edilen miktarın caydırıcı nitelikten uzak olduğunu göstermektedir (Taneri, 2019: 373-375).

2.2.6.4.El Atmanın Önlenmesi ve Yıkım Davaları

El atmanın önlenmesi davası mülkiyet hakkı sahibinin zilyetliğine ve mülkiyet hakkına karşı süregelen tecavüzün engellenmesi maksadıyla açılmaktadır. Söz konusu davaların davacısı mal sahibi kişi, davalısı ise mülkiyet hakkına tecavüz eden kişidir. El atmanın önlenmesi davası açılabilmesi için haksız müdahalenin

bulunması gerekmektedir. Müdahalede bulunan kişinin kusurlu olma şartı aranmaz. Tecavüz devam ettiği müddetçe davanın açılması mümkün olup bu anlamda davanın açılması herhangi bir süreye bağlı değildir. İşbu davaların açılmasında görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemeleri, yetkili mahkeme ise taşınmazın bulunduğu yer mahkemeleridir (Uyar, 2000: 97-101).

Kıyılar yönünden söz konusu davaları inceleyecek olursak, kamuya açık ve tapuya tescil edilmesine gerek olmayan kıyı kenar çizgisi ve kıyı arasında kalan alanlara tecavüz edilmesi halinde el atmanın önlenmesi davalarının açılması gündeme gelecektir. Kıyılar kamu malı niteliğinde taşınmazlar olduğundan davacı taraf Maliye Hazinesi olacaktır. Ancak kıyı alanlarının tüzel kişi ya da belediyelere kamu yararı amacıyla işletilmek üzere tahsis edildiği hallerde 2634 Sayılı Turizm Teşvik Yasası'nın uygulanması gündeme geleceğinden, bu hallerde tüzel kişiler ya da belediyelerde davacı olabilecektir (Çelik'ten aktaran Taneri, 2019: 378). Herhangi bir hak sahibi olmadan kıyıları işgal edip faydalanan kişi ise söz konusu davanın davalısı olacaktır. Bu davalarda görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemeleri yani adli yargı olduğunu belirtmiştik. Fakat kıyı-kenar çizgisinin idare tarafından tespit edildiği hallerde ise görevli yargı yeri idari yargı olacaktır. 3621 Sayılı Kıyı Kanunu'nu 5. ve 9. maddeleri uyarınca kıyı kenar çizgisinin tespit işlemleri yapılacak olup yargılama esnasında ise Yargıtay İçtihadı Birleştirme Dairesi'nin 28.11.1997 gün 5/3 sayılı kararı esas alınarak hareket edilecektir. Adli yargıda görülen davalarda kıyı kenar çizgisi tespitinin idare tarafından yapılıp yapılmadığı incelenerek, yapılmış olması halinde usulünce kesinleşip kesinleşmediği ve ilgisine usulünce tebliğ edilip edilmediği değerlendirilecektir. Kesinleşmiş olması halinde hukuk güvenliği ilkesi gereğince adli yargı sürecinde bu doğrultuda hareket edilecektir. Yapılan inceleme sonucunda kıyı kenar çizgisine el atmanın ve yapılanmanın tespit edilmesi sonucunda el atmanın önlenmesi ile yapılan yapıların yıkılmasına karar verilecektir (Taneri, 2019: 379).

2.2.7. Türkiye’de Kıyı Yönetimi

Türkiye’de kıyılara yönelik ilk doğrudan hukuki düzenleme 1972 yılında yapılmıştır. Turizm faaliyetlerinin yaygınlaşarak artması, sanayileşmenin ve kentleşmenin büyüyerek artmasının en büyük etkisi kıyı kentlerinde görülmeye

başlanmıştır. Bunun sonucunda ise 1972 yılında kıyılar doğrudan bir kanun hükmünde düzenlenerek ele alınmıştır. 6785 Sayılı İmar Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanunu'nun ek 7. ve 8. Maddeleri ile kıyıda yapı yapılmasını denetlemek maksadıyla doğrudan bir yasa hükmü düzenlenmiştir. 1980'li yıllarda çıkan 1982 Anayasası, Sahil Güvenlik Koruma Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun kıyı yönetimine ciddi tesirleri olmuştur. 1984 yılına gelindiğinde ise kıyı ve kıyı alanlarında meydana gelen problemleri geniş ölçüde ele almasa da ilk defa yalnızca kıyıları konu edinen 3086 sayılı Kıyı Kanunu yürürlüğe girmiştir. 3086 sayılı kıyı kanunun iptalinden sonra yeni bir kıyı kanunun yürürlüğe girmesi için dört yıl beklemek gerekmiştir. Bu dönem ise kıyılarla ilgili yaşanan sorunlar 110 sayılı genelge ile çözülmeye çalışılmışsa da kıyılar ve buradaki doğal ve kültürel varlıkların korunması ve mülkiyet problemleri açısından olumsuz bir dönem olmuştur. 1990 yılında yürürlüğe giren 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nda, kıyılara yönelik daha kapsamlı düzenlemeler yer almıştır. 1992 yılında ise yine Anayasa Mahkemesi tarafından 3621 sayılı kıyı kanununun bazı maddeleri iptal edilmiş olup, iptal edilen hükümleri tekrar düzenlemek amacıyla 3830 sayılı yasa ek olarak yürürlüğe girmiştir (Duru, 2001: 175-216).

1972 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Programları düzenlenmiştir. Ancak bu yıllarda daha önce de değindiğimiz üzere Türkiye'de henüz kıyılara yönelik doğrudan düzenlenmiş bir yasa dahi bulunmamaktadır. 1980'li yıllara gelindiğinde dünyanın pek çok ülkesinde kıyı yönetimi hakkında kapsamlı olmasa da bir takım projeler geliştirilmekteydi. Ancak Türkiye, bu durumun oldukça gerisinde bulunmaktaydı. Öyle ki, bu dönemlerde ülkemizde henüz kıyı kanununun yapımına yönelik çalışmalar yapılmaktaydı. Kıyı alanları yönetimine yönelik ilk çalışmaların, Türkiye'de ortaya çıkışı Akdeniz Eylem Planı doğrultusunda uluslararası örgütlerin zorlamalarıyla gerçekleştirilmiştir. "İzmir Körfezi Kıyı Alanı Yönetimi Programının Hazırlanmasına İlişkin Antlaşma" 1990 yılında Akdeniz Eylem Programı dahilinde imzalanmıştır. Böylece İzmir kıyı bölgesi yönünden kıyı yönetimi çalışmalarına başlanılmıştır. Akabinde ilerleyen zaman içerisinde pek çok kıyı bölgesinde bütünleşik kıyı alanları yönetimine ilişkin programlar hazırlanmaya başlanmıştır. Söz konusu programların bazıları başarı

gösterse de, başarılı olmayan programlar da bulunmaktadır. Başarısız olan programlarda ülkemizin yönetsel yasal yapısı ve planlama sürecine ilişkin bakış açısının etkileri mevcuttur (Uçlar, 2012: 137-140).

Günümüzde özellikle globalleşme ile beraber kıyı yönetimi konusunda yeni bir oluşuma gidilmiştir. Bununla beraber bazı Bakanlıkların yeniden yapılandırılması hususunda da yeniliğe gidilmesi için 3046 sayılı Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. 2011 yılında çıkarılan 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7(i) maddesi ile Bütünleşik Kıyı Yönetimi kavramı ele alınmış olup madde kapsamında bütünleşik kıyı alanları planlaması ve yönetiminin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Müdürlüğü tarafından yapılacağı düzenlenmiştir (Yontar ve Yılmaz, 2013: 152).

Türkiye'de bütünleşik kıyı yönetiminin gelişmesi ile beraber kıyı alanlarına ilişkin planlarda geliştirilmiştir. 2014 yılında yürürlüğe giren Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği ile Bütünleşik Kıyı Alanları Planının yasal olarak düzenlendiği görülmektedir (Değerli ve Erbaş, 2020: 3).

Bütünleşik Kıyı Alanları Yöntemi bir mekansal planlama ve yönetim şeklidir. Bu yönetim şekli Türkiye kıyı alanlarının gerek planlaması gerekse yönetimi için oldukça elverişli bir yönetim şeklidir. Fakat ülkemizde özellikle son zamanlarda kıyı alanlarında çarpık yapılaşmaların olduğu, doğal kaynakların tahribata uğradığı ve bu alanlar için bütüncül bir bakış açısı ile stratejiler üretilemediği görülmektedir. Buradan, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin etkin ve sürdürülebilir şekilde uygulanmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu sebeple sayılan olumsuz gelişmelerin önüne geçilebilmesi için Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve Planlamasının yeniden değerlendirilerek düzenlenmesi ve etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Gülbitti ve Özöduru, 2020: 51).

Bütünleşik kıyı yönetiminin, yapısı gereği katılımcı bir esası olması ve katılanların görev ve yetki tanımlarının da açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Böylece entegre bir yönetim modeli oluşturulacaktır. Bu modelde

devletin ele alınan konu ile alakalı faaliyet gösteren tüm yapılarının dahil olduğu ortak bir düzeneğin oluşturulması gereklidir. Bu düzenek ölçeğinde faaliyet gösteren kurumlar birbirleriyle kontak halinde, etkili, yetki- görev çakışması yaşamaksızın hareket edebilmelidir. Stk'lar ve başkaca ilgi toplulukları, yönetimin nasıl geliştirilmesi konusunda danışılan konumunda bulunarak kurumlara destek vermelidir. Bütünleşik kıyı yönetiminin yönetim merkezli uygulanması kıyıların sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu kapsamda, kıyıların koruma- kullanma dengesinin ele alınışı bakımından yöre halkının ve kurumların toplanarak beraber hareket etmesi gerekmektedir (Yontar ve Yılmaz, 2013: 182).

2.2.8.Türkiye’de Kıyı Planlaması

Türkiye’de kıyı alanlarında planlama çalışmaları farklı ölçek ve özelliklerde yapılmakta olup, bu çalışmaları iki grupta ele almak mümkündür. Bunlar; yapılaşmaya yön veren mekansal ve stratejik planlama çalışmaları ile arazi kullanımı planlaması çalışmalarıdır. Kıyı alanları ile alakalı mekansal planlama çalışmalarını çevre düzeni planları ve imar planları oluşturmaktadır. Stratejik planlama çalışmalarını ise Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve planlaması oluşturmaktadır. Bunların haricinde farklı sektörlerin faaliyetlerine şekil veren strateji planları ve bir tema etrafında gerçekleştirilen sektörel temelli planlar da kıyı alanlarında uygulanmaktadır. 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve Uygulamasına Dair Yönetmelik kapsamında göl, deniz ve akarsu kıyılarında uygulama, planlama ve denetim faaliyetlerine ilişkin planlama çalışmaları yapılmaktadır. Buna göre bazı hallerde yapılan uygulamalar için imar planı yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bunlar; Sahil şeritlerinde yapılması istenen uygulamalar ile kıyı alanlarında doldurma suretiyle elde edilen dolgu alanlarıdır. Kurumlarca hazırlanan imar planlarına ilişkin teklifler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca incelenip neticelendirilmektedir. Kıyı Kanunu kapsamı dışında bulunan ve sahil şeridi arkasında kalan kısımlara ilişkin olarak ise, 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca planlama çalışmalar yapılmaktadır. Bu sebeple Kıyı Kanunu dahilindeki yerler ile bu yerlerin kara yönündeki devamı sayılan yerlerin birbirinden bağlantısız şekilde planlandığı görülmektedir (Gülbitti ve Özöduru, 2020: 45).

1990'lı yıllardan sonra kıyı alanlarına bütünleşik yaklaşımın gelişim göstermesi ile beraber 2000'li yıllarda bu kapsamdaki çalışmalar geliştirilerek planlamalar yapılmış ve bütünleşik kıyı planlama yoluna girilmiştir (Söylemez-Çakır'dan aktaran Değerli ve Erbaş, 2020: 5) 2014 yılında ise bu alanda yasal olarak ilk düzenleme Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ile yapılmıştır. Bütünleşik Kıyı Alanları Planı her ne kadar planlama safhalarında kullanılsa da, kıyı alanlarında yetkili bulunan yöneticilere ve kurumlara, imar planlarında şekil verme konusunda yol gösterici olarak konumlanmaktadır (Değerli ve Erbaş, 2020: 5).

Kıyı alanlarının planlanmasına ilişkin olarak uygulamada pek çok sorunla karşılaşılmaktadır. Bunun nedeni ise; kıyı alanlarında planlamaların çok yönlü olması ve belirli bir disipline oturtulamamasıdır (Kıran, 2008: 83)

Bütünleşik kıyı alanları planının hayata geçirilmesi konusunda Türkiye'de bir planlar arasında bir eşgüdüm sağlanamadığı ve kurumlar arasında koordinasyon eksikliği olduğu göze çarpmaktadır. Bütünleşik kıyı alanlarına ilişkin planların yapılması aşamasına ilişkin bir plan süreci ve gösterimleri tespit eden bir yasal mevzuatın bulunmaması bu durumun meydana gelmesindeki en önemli sebeplerdendir. Bütünleşik kıyı alanları planlarının mekânsal planlar hiyerarşisinde bulunmaması ise bu duruma ilişkin başkaca bir sebeptir. Bütünleşik kıyı alanları planlarının yapımına ilişkin süreçte ülkemiz açısından teknik ve hukuki uyumsuzlukların büyüyerek arttığı görülmektedir (Değerli ve Erbaş, 2020: 9).

Kıyı alanlarında planlama ve yönetim konusundaki yetki karmaşasını engelleyebilmek için kurumların görev, yetki ve sorumluluklarının açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada merkezi yönetimlerin rolü ulusal yaklaşımlarla ilkeler belirlemek, politikalar oluşturmak ve kurumlar arasında koordinasyon sağlamak olmalı iken, yerel yönetimler ise denetleme ve planlamada görev almalıdırlar (Kıran, 2008: 83-85).

3.VAN GÖLÜ KIYILARININ HUKUKİ STATÜSÜ

Çalışmanın önceki bölümlerinde kıyılara ilişkin temel kavramlara değinilerek önce Uluslararası Hukukta akabinde de Türk Hukukunda kıyıların hukuki statüsünün gelişimi ve mevcut mevzuat ele alınarak teoriye yönelik araştırmalar yapılmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde ise bu teorik bilgilerin Van Gölü Kıyıları uygulaması ele alınarak analizi yapılacaktır.

3.1.Van Gölü ve Kıyılarının Özellikleri

Van Gölü, Nemrut volkanik dağının patlaması neticesinde meydana gelen kraterde biriken suların oluşturduğu kabul edilen volkanik bir göl olup yüz ölçümü yaklaşık 3.713 km²'dir. Van Gölü Türkiye'nin en büyük gölü olduğu gibi dünyanın en büyük sodalı gölüdür. Van Gölü ekosistemi gerek deniz gerekse tatlı su ekosistemlerinden daha farklı bir sucul ekosistemidir. Zira göl suyu tuzlu ve sodalıdır. Göl suyunun tuzluluk oranı ise % 19'dur. Göl suyunun tuzlu ve sodalı oluşu göldeki biyolojik çeşit sayısını da kısıtlamaktadır. Gölde yaşayan biyolojik türlere baktığımızda; gölde yaşayan tek balık türünün inci kefal olduğu, bununla beraber 36 tür zooplankton, 103 tür fitoplanktonun yaşadığı bilinmektedir. İ.Ö 10. ve 8. yüzyıllar arasında Urartuların başkenti gölün doğu kıyılarında kurulmuştur. Bu nedenle Van Gölü sahillerinde ve adalarında pek çok Ermeni kilisesi ve manastırına ait kalıntılar da bulmak mümkündür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.).

Dünyanın en önemli göllerinden biri olan Van Gölü'nün maksimum derinliği 451 metre olup, yüzey alanı ise 3626 km²'dir (Yıldız ve Deniz, 2005: 17). Van Gölü Havzasında, kışları soğuk ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak olan karasal iklim etkisi görülmektedir. Ancak göl kıyılarına baktığımızda ise yarı karasal bir iklimin etkin olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise gölün sıcaklıklar üzerinde daha ılıman bir etkisinin olmasıdır. Bu nedenle göl kıyısında görülen ılıman iklimi, yüksek kesimlerde görmek mümkün değildir (Deniz, 2008:185). Kapalı bir havzaya sahip olan Van Gölü'nde mevsim geçişleri ve iklim etkisi sebebiyle sık sık seviye değişimleri meydana gelmektedir (Akköprü, Aydın ve Doğu, 2019: 47-51). Gölde meydana gelen seviye değişimleri, doğal ortamlar üzerinde birtakım etkilere neden olmaktadır. Bunlar, seviye değişiminden kaynaklı olarak kıyı kenar çizgisinin

değişmesi ve plaj alanının değişmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Göl seviyesinin yükseldiği döneme rastlayan zamanlarda dalga erozyonunun artması ile plaj alanı azalmakta, göl seviyesinin azaldığı dönemlerde ise dalga erozyonu azalmakta ve plaj alanları da artmaktadır (Deniz, 2008: 185-190).

Van ilinin sahil şeridi uzunluğu Antalya'nın sahil şeridi uzunluğuna oldukça yakın olup, sahil şeridi boyunca temiz, yapılaşmamış ve bozulmamış pek çok koy görmek mümkündür. Çarpanak Adası, Akdamar Adası, Kuş ve Adır Adaları Van Gölü'nde bulunan büyük adalardır. Bölge de büyük bir kıyı turizm potansiyeli bulunmaktadır. Ancak bunun için bölgeye uygun şekilde yatırımların yapılması gerekmektedir (Daka, 2015:10-15).

Kıyı uzunluğu neredeyse 530 km olan Van Gölü'nde üç tür kıyı tipine rastlanılmaktadır. Falezli kıyılar, ana kaya / taşlı kıyılar, basık/alçak kıyılar, Van Gölü çevresinde görülen kıyı tipleridir. Bu kıyı tiplerinin yüzdelik olarak dağılımına baktığımızda; %18 'i ana kaya/taşlı kıyılar, %37'si alçak/basık kıyılar, %45'i ise falezli kıyılardan meydana gelmektedir. Kıyıların, kuzeydoğudan gelen rüzgarlara karşı dik uzanması ve dağların kıyıdan bir anda yükselmesi nedenlerine bağlı olarak gölün güney kısmında falezli kıyılara daha çok rastlanıldığı görülmektedir. Falezlerin yoğunlaştığı yerler ise konum bakımından Altınsaç ve Reşadiye köyleri arasına denk düşmektedir. Bu bölgede dalga aşındırması neticesinde falezlerin yüksekliklerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Van Gölünün kuzeydoğusu ve doğusunda ise özellikle kıyı akarsuları ve göle akan akarsuların ağız bölgelerinde basık kıyılara rastlanılmaktadır. Gölün güney tarafında bulunan basık kıyılar ise küçük koyların iç bölgelerinde bulunmaktadır. Bu kıyı tipine Reşadiye ve Ağın bölgelerinde rastlamak mümkündür. Turizm yönünden değerlendirdiğimizde ise; basık kıyılar bu açıdan oldukça değerli plajlar barındırmaktadır. Van Gölü'nün kuzey, batı ve doğusunda uzanan volkanik bölgeler ile Edremit travertenlerinin bulunduğu bölgede Ana kaya kıyı tipine rastlanılmaktadır. Bu bölgeler plaj oluşumuna uygun yerler değildir. İnköy, Altınsaç, Reşadiye köyü ve İncekaya Kalderası ise gölün güney kısmında yer alan ana kaya kıyı tipine örnek teşkil etmektedirler (Deniz, 2008: 185-190).

3.2. Van Gölü Kıyılarının Kıyı - Kenar Çizgisi Tespiti

3621 Sayılı Kıyı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği doğrultusunda Van İl sınırları içinde bulunan Van Gölü kıyı kesimine yönelik kıyı kenar çizgisi tespiti Van Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. 2013 yılında yayınlanan tespit raporuna göre; Van Merkez, Mollakasım Köyü, Edremit İlçesi, Ünseli Beldesi, Erciş İlçesi ve Ağartı köyü gibi yerleşimlerin olduğu Van İl sınırları içinde kalan bu yerlerde daha önce birbirinden farklı zamanlarda kıyı kenar çizgisi çalışmaları yapılarak bu çalışmalar kesinleştirilmiştir. Fakat yerleşim yeri dışında bulunan yerlerde ise daha önce yapılmış bir kıyı kenar çizgisi tespiti bulunmamasının pek çok probleme yol açtığı belirtilmiştir. Bu kapsamda 2012 yılında yapılan çalışmalar neticesinde eksik olan kıyı kenar çizgisi tespitleri tamamlanarak, Valilik tarafından oluşturulan komisyonca da gereken incelemelerin yapılması akabinde onaylanarak, Bakanlığın onaması için Mekansal Planlama Genel Müdürlüğüne gönderildiği belirtilmiştir. Kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin onaylanmasını takiben askıya çıkacağı ve akabinde kesinleşerek yürürlüğe gireceği, böylece Van Gölü kıyılarında kıyı-kenar çizgisi tespiti yapılmayan bir alan kalmayacağı belirtilmiştir (Van Valiliği Çevre ve Şehircilik İklim Değişikliği Müdürlüğü, 2013).

Van Gölü'nün Bitlis ilinde bulunan kıyılarına yönelik, 2013 yılında kıyı-kenar çizgisinin tespitine ilişkin olarak yapılan çalışmada ise; Bitlis il kısmında yer alan kıyılar üç bölgeye ayrılarak hareket edilmiştir. İlk bölge Tatvan İlçesi olup, Dağdibi Köyü Bağ Körfezi başlangıç noktası olarak ele alınmıştır. Van il sınırının bitiminden Tatvan ilçesine doğru uzanan kıyılarda dar-yüksek kıyı tipi, Tatvan'dan Ahlat'a kadar uzanan kıyılarda ise çoğunlukla alçak-basık kıyı tipine rastlanılsa da bu alanda dar-yüksek kıyı tipi de bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ikinci bölge olarak Bitlis ili ele alınmış olup, Ahlat ilçesinde yapılan çalışmalarda yaklaşık %80 alçak-basık kıyı tipi yer alırken, %20'de dar-yüksek kıyı tipi yer almaktadır. Çalışmada üçüncü bölge olarak Adilcevaz ilçesi ele alınmış olup, Ahlat ilçesinden Adilcevaz ilçesine uzanan kıyı boyunca dar-yüksek kıyı tipi görüldüğü, Adilcevaz'dan sonrasında ise alçak-basık kıyı tipinin bulunduğu belirlenmiştir. Yapılan bu çalışma kapsamında dağlık bölgelerde arazinin ağaçlılığı, engebesi, doğal

hali gibi unsurlar göz önünde tutulmuş, köylük alanlarda ise DSI'den alınan veriler doğrultusunda maksimum su kotunun altına düşülmeksizin sazlık, bataklık, kıyı kesimi alanlarının korunarak hareket edildiği belirtilmiştir. Raporda yeni kıyı kenar çizgisi tespiti yapılan bölgelerde daha önce Bakanlık tarafından onaylanan kıyı kenar çizgisi tespiti bulunduğu ve bu işlemlerin raporda yer alan şekilde aktarıldığı belirtilmiştir (Bitlis Valiliği Çevre ve Şehircilik İklim Değişikliği Müdürlüğü, 2013)

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından, 2010-2018 yılları arasında Van-Bitlis (Van Gölü kıyı kesimine ait kıyı kenar çizgisi tespiti) dahil olmak üzere, Antalya, Mersin, Muğla, Hatay, Adana, İzmir, Aydın, Edirne, Çanakkale, Kırklareli, Zonguldak vs. illerde eksik olan kıyı-kenar çizgisi işlemlerinin tespitlerinin yapılarak tamamlandığı belirtilmiş olup, Van Gölü'nün güncel kıyı kenar tespitine ait görüntü aşağıdaki resimden görülmektedir (ÇŞB, 2018). Buna göre Van Gölü kıyı kenar çizgisinin birleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Resim 7- Van-Bitlis (Van Gölü kıyılarına ait kıyı kenar çizgisi tespiti)

3.3. Van Gölü Havzasının Yönetimi ve Aktörleri

Çalışmamızın ilk kısmında kıyı yönetiminden bahsederken pek çok kurumun görevli ve yetkili olduğu ve bunların görev ve yetkileri birbirinin sınırları içinde olup, gerek görev ve yetki konusunda gerekse sorumluluğun kime ait olduğu konusunda belirsizlik yaşanmasına oldukça müsait bir yapının söz konusu olduğuna

değınmiştik. Kıyıların yönetimi konusunda görevli olan kurumlar baki olmak üzere, bu başlıkta Van Gölü Havzası yönetimi ve bu yönetimdeki aktörleri ele alacağız. Buna göre;

Van Gölü Havzasının yönetiminden sorumlu kurumlara baktığımızda; OSİB, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü gibi merkezi kurumların bölge kurumlarının sorumlu olduğunu, bunun yanında Van Gölü Havzası'nda bulunan yerel yönetimler ile merkezi yönetimin il yönetimleri ve taşra teşkilatlarının sorumlu olduğunu görmekteyiz (Nuriye'den aktaran Koyuncu, 2018: 77).

Bilindiğı üzere 2013 yılında çıkan 6360 Sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesi sonucunda Van İli Büyükşehir Belediyesi olmuştur. Böylece Van Büyükşehir Belediyesi, Van ili sınırları içindeki hizmetin yerine getirilmesinden sorumlu olmaktadır. Van'ın büyükşehir olması ile beraber daha önce 11 olan ilçe sayısı, İpekyolu ve Tuşba Belediyelerinin de dahil olması sonucu 13'e çıkmıştır (RG: 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012/1-2).

"6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Van Gölü Havzasında Van Büyükşehir Belediyesi ile beraber, Van iline bağılı ilçe belediyeleri ile Bitlis iline bağılı ilçe belediyeleri yetkili ve görevli hale gelmiştir. Yine 6360 sayılı kanunla beraber "5393 sayılı Belediye Kanunu" ile il ve ilçe belediyeleri arasındaki yetki ve görevler belirlenmektedir. Zira il ve ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bundan kaynaklı olarak da il ve ilçe belediyelerinin Van Gölü Havzası için yerine getirdiğı hizmetler birbirinden farklılaşmaktadır (Koyuncu, 2018: 77).

Büyükşehir Belediyeleri ile ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri 6360 sayılı Kanun'un 7. maddesinde ele alınmıştır. Madde doğrultusunda Van Gölü havzasının,

Bitlis sınırına kadar olan kesimindeki tüm görev ve hizmetler Van Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Bitlis ilçe belediyelerinden olan Tatvan, Adilcevaz ve Ahlat Belediyeleri Van Gölü Havzasının Bitlis sınırlarında yer alan kısımlarında yetkili ve görevlidirler. Havza'da meydana gelecek doğal afetlere yönelik hizmetlerin yerine getirilmesinde ise Van Büyükşehir Belediyesi sorumlu olacaktır. Van Büyükşehir Belediyesi 6360 sayılı yasa ile yapılan değişiklik neticesinde Van il sınırı içindeki imar ve planlama düzeninden öncelikli olarak sorumludur. Belediyelerin kendi uygulama imar planları ve nazım imar planlarını yapma yetkileri bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyelerinin ise bu imar planlarını denetleme hususunda görev ve yetkileri bulunmaktadır (Koyuncu, 2018: 77).

Aslında 5216 sayılı yasa ile belediye ve mücavir alan sınırları dışında plan yapma yetkisi, İl Özel İdaresi'ne verilmiş idi. Fakat bilindiği üzere İl Özel İdarelerinin iptal edilmesi neticesinde bu husustaki görev artık Van Büyükşehir Belediyesi'ne verilmiştir. Bunun yanında ilçe belediyelerinin imar ve planlama hususunda görevleri mevcuttur. Ancak Van İl Özel İdaresi tüzel kişiliğini kaybetmiş olsada Bitlis İl Özel İdaresi'nin Havza'daki görev ve yetkileri devam etmekte ve belediye alanları haricindeki kentsel faaliyetleri yerine getirmektedir. Büyükşehir Belediyeleri ile ilçe belediyelerinin imar planlarına ilişkin görev ayrılıkları olduğu gibi beraber yaptıkları görevlerde mevcuttur. Şöyle ki; Van Gölü Havzasında sahil şeridi ve öngörünüm alanlarında yer alan yapıların yeniden gözden geçirilmesi, Van ili ve Bitlis il sınırları dahil olan Belediye Başkanlıkları ile Van Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yapılır (Koyuncu, 2018: 77-90).

DSİ, Van'da ilk olarak 1955 yılında Diyarbakır 10.Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermiş olup, 1969 yılında 17.Bölge Müdürlüğü'nü Van'da kurmuştur. Enerji, sulama, taşkın, koruma konularında hizmet veren 17.Bölge Müdürlüğü merkezi Van olmak üzere Hakkari, Muş ve Bitlis illerinde görevlidir (Devlet Su İşleri 17. Bölge Müdürlüğü, t.y.). DSİ, Van Gölü Havzası'ndaki görev ve yetkilerini; 167, 6200 ve 1053 sayılı kanunlara dayalı olarak yerine getirmektedir (Koyuncu ve Karakılçık, 2018: 25) Bunun yanı sıra Kıyı Kanunu Uygulamasına Dair Yönetmeliği'nde kıyılara ilişkin görevlerinde de yer verilmiştir. Bu kapsamda yönetmeliğin 4.maddesinde, DSİ tarafından doğal ve suni göllerde maksimum su

kotu kıyı çizgisinin belirlendiği düzenlenmiştir. Yine yönetmelikte 2020 yılında yapılan değişiklik ile DSİ ya da başka kurumlarca akarsu ya da tabi/suni göllerin taşkın seddinin ya da bu nitelikteki koruma yapısının kara bölümündeki toprakla denk geldiği sınırdan tespit olunduğu düzenlenmiştir (RG: Kıyı Kanunu Uygulamasına Dair Yönetmelik, 1990: 4).

Havza'daki diğer görevli kurumlardan biri ise İlbank Van Bölge Müdürlüğü olup 1968 yılında bölgedeki faaliyetine başlamıştır. İlbank Van, Muş, Bitlis ve Hakkari illerinde hizmet vermektedir. Bu kapsamda bölgede yer alan belediyelere imar planı, harita, kanalizasyon-arıtma, içme suyu, üst yapı gibi konularda teknik ve mali hizmet ve destek vermektedir (İlbank, t.y.).

Milli Parklar 14. Bölge Müdürlüğü Havza'da görevli bir diğer kuruluştur. Havzada yer alan Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanı ve Tabiat Parkı olabilecek yerlerin ve bu yerlerde bulunan kaynakların devamlılığını sağlamak Müdürlüğün görevleridir (Koyuncu, 2018: 87).

Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, 2011 yılında su yönetiminde koordinenin sağlanabilmesi için kurulmuştur. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı olan Müdürlük, kaynakların devamlılığının sağlanması ve korunması amacıyla havza ölçeğinde yönetim esasını benimsemiştir. Bu kapsamda su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi, çevre kirliliğinin engellenmesi için havza ölçeğinde planlamalar yapılmakta ve alınması gereken tedbirler belirlenmektedir (Muluk, Kurt, Turak, Türker, Çalışkan, Balkız, Gümrükçü, Sarıgül ve Zeydanlı, 2014: 36-37).

Karayolları Genel Müdürlüğü 6001 sayılı kanun kapsamında, karayollarına ilişkin plan ve programların, başkaca kurumlarla işbirliği içinde ve ulusal ölçekte yaygınlaşmasını, karayolları ile ilgili tüm hizmet ve yatırımların çevreye duyarlı, güvenli ve sistemli bir şekilde yapılmasını amaçlayan bir kuruluştur. Ankara'da bulunan Genel Müdürlüğün taşrada bölge müdürlükleri bulunmaktadır. Genel Müdürlüğün taşradaki uygulayıcıları Bölge Müdürlükleridir (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2012: 17-19). Van Gölü Havzası'nın bağlı olduğu 11. Bölge Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü'ne bağlı olup 1953 yılında kurulmuştur (Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü, t.y.).

5442 sayılı kanun ile yönetimin taşra teşkilatından valilik ve kaymakamlığın, Van Gölü Havzasına yönelik görev ve yetkileri belirlenmiştir. Havzada yapılması gerekli olan hizmetlerin sağlanmaması ya da etkili bir şekilde yerine getirilmemesi durumunda, taşra teşkilatı bu problemlerin çözümü ve sorumlularının tespit edilmesinde görevlidir. Buradan da görüleceği üzere yeri geldiğinde taşra teşkilatları ile yerel yönetimler işbirliği yaparak beraber hizmet sağlamaktadırlar. Bakanlığın taşra teşkilatına bağlı olarak havzada Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Köylere Hizmet Götürme Birlikleri görevlidir. Van Gölü Havzası'nda Bakanlığın taşra teşkilatına bağlı olarak Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri bulunmaktadır (Koyuncu ve Karakılçık, 2018: 29-30).

2008 yılında Bakalar Kurulu kararına dayalı olarak kurulan Daka, Van, Muş, Bitlis ve Hakkari illerinde özel sektör, kamu ve stk'lar arasındaki işbirliğini güçlendirmek, bölgede bulunan kaynakların verimli bir şekilde kullanımı sağlamak, bölge içi ve bölgeler arası kalkınma düzeyleri arasındaki farkı dengelemek maksadıyla kurulmuştur (Daka, t.y)

Türkiye'nin parçalı kamu yönetimi yapısından kaynaklı olarak Van Gölü Havzası'nda sorumlu bulunan pek çok kurum ve kuruluş yer almaktadır. Her ne kadar kurumların farklı yetki ve görevleri olsa da olası bir koordinasyon sorunu yaşanması durumunda kurumlar arasında yetki ve görev karmaşası meydana gelebilmektedir. Bu nedenle Bölge'deki mevcut kurumlar, dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşları dikkate alındığında bunların koordineli bir şekilde çalışması zorunluluğunun doğduğu anlaşılmaktadır (Koyuncu ve Karakılçık, 2018: 32).

3.4.Van Gölü Havzası ve Kıyılarının Sorunları

3.4.1.Çevresel Sorunlar

-Van Gölü Havzası içinde Van, Tatvan, Erciş, Adilcevaz, Gevaş gibi yoğun nüfus içeren il ve ilçelerin göl kıyısında toplandığı görülmektedir. Bunun nedeni ise gölün iklimi yumuşatan etkisi sebebiyle bu bölgelerin gerek tarım gerekse yerleşim için elverişli olmasından kaynaklı talep görmesidir. 1990'lı yıllardan sonra kırsal alanlardan, göl kıyısındaki büyük yerleşim yerlerine ciddi bir göç hareketi olmuştur.

Bu durumun sonucunda, kıyı bölgelerinde yer alan kentlerde sosyal ve çevresel pek çok sorun gündeme gelmiştir. Bölgede, yerleşme ve tarımsal faaliyetler için koşulları en uygun alan Van Gölü çevresi olup bu durum göl kıyısındaki nüfusun artışına sebep olmaktadır. Ancak gerekli ve yeterli kentsel alt yapı yapılmadığından bu nüfus artışı sonucunda sanayi atıkları ve evsel atıkların göle akıtılması problemleri ile karşılaşmaktadır. Kirliliğin en fazla olduğu yerler, atık atılan göl kıyılarıdır. Gölün dışarı akışının bulunmaması da gölün kendini yenilemesine engel olduğundan, gölün kirliliği büyük bir sorun teşkil etmektedir (Deniz, 2007: 303-308).

İlde alt yapının ve atık yönetiminin yetersiz olması nedeniyle meydana gelen toprak, hava ve su kirliliği sadece Van iline özgü olmayıp, gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm şehirlerde sık sık karşılaşılan çevresel sorunlardandır. Havzadaki kirliliğin kaynağını insan faaliyetleri oluşturmakta olup, bu kapsamda yerleşim yerleri ve bu yerleşim yerlerine mahsus kanalizasyon şebekeleri, katı atıklar, atık su arıtma tesisleri, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ve tarımsal kirlilik bu faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. İnsan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan endüstriyel ve evsel atıkların arıtılmayan kanalizasyon hatları yoluyla göle akıtılması, tespit edilen çevresel kirliliklerden yalnızca biridir. Atık suların büyük çoğunluğunun arıtılmaksızın deşarj edilmesi neticesinde yüzey suları ve yer altı sularında ciddi bir kirlenme meydana gelmektedir (Van Ticaret ve Sanayi Odası Özgür Düşünce Divanı, t.y., 3-6) Arıtılmadan göle deşarj olan atık sular nedeniyle Van Gölü kimi zaman koyu mavi görüntüsünü kaybederek kirliliğin meydana getirdiği etki ile gri ya da açık kahverengi bir görüntüye bürünebilmektedir. Gölün kahverengine bürünmesinin nedeni göl çevresinde mevcut bitki örtüsünün yetersiz olmasından kaynaklı olarak erozyona uğrayan toprakların akarsular ve yağış suları etkisi sonucu göle taşınmasıdır. Erozyon haricinde göl kıyısında bulunan toprak alanların gölde meydana gelen dalga etkisiyle göle taşınması da göldeki kirliliğin bir başka nedeni olarak sayılabilir (Kamiloğlu, 2016: 51).

Netice olarak Van Gölü'nün atık sular nedeniyle yıllarca maruz kaldığı kirlilik sorununa çözüm bulmak amacıyla İçişleri Bakanlığının görevlendirmesi ile Van Büyükşehir Belediyesi tarafından, Tuşba ilçesinde ‘İleri Biyolojik Arıtma Tesisi’ yapılmıştır. Tesisin, Van Gölü'nü kirlilikten kurtarması yanı sıra şehrin 50 senelik atık su arıtma ihtiyacını karşılaması beklenmektedir. Gölde atık suların neden

olduğu kirliliğin önlenmesi ile inci kefali balığının ve çevredeki yüzlerce kuş türünün de koruma altına alınması amaçlandığı belirtilmektedir (Su ve Çevre Teknolojileri, 2021: 28).

-Kıyı tahribi konusu Van Gölü kıyılarında karşılaşılan çevresel sorunlardan birisidir. Kıyı tahribinden kaynaklı olarak insanların gölden faydalanmalarının önüne geçilmekte ve böylece insanların gölle ilişkisi kopmaktadır. Üstelik göllerin kıyıları ile beraber yaşayan bir ekosistem olduğu düşünüldüğünde, kıyı tahribinin ilerleyen zamanlarda Van Gölü'nü olumsuz şekilde etkileyeceği de düşünülmektedir (VanTSO Özgür Düşünce Divanı, t.y.). Kıyılardaki yapılaşma, Van Gölü ve kıyılarındaki kirlilik ve kıyı tahribinin en büyük nedenlerinden biridir. Tüm kıyılarda olduğu gibi Van Gölü kıyılarındaki 3621 sayılı Kıyı Kanunu'na aykırı şekilde yapılan yapılanmalar, kıyının ekolojik yapısını bozmakta ve büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Gölün çevresinde meydana gelen yapılaşmalar, rekreasyonel kullanım alanlarının yapılmasını engellediği gibi görsel olarak da büyük bir kirlilik teşkil etmektedir. Bunun sonucu olarak da Van Gölü'nün gerek turizm gerekse rekreasyon maksatlı kullanımı yönündeki talepler azalmaktadır (Pemat, 2018: 2-3).

-Su seviyesinin sıcaklık, yağış ve diğer çevresel etkenlere bağlı olarak artması Van Gölü'nde yaşanan bir başka çevresel sorundur. Bu sorun kapalı havza göllerinde genel olarak gözlemlenen bir sorun olup Van Gölü'nde de uzun yıllardan beri görülmektedir. Öyle ki 1950-2000 yılları arasında göl etrafında yer alan kentsel-kırsal yerleşim yerleri ve tarım arazileri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde yıllık ve mevsimlik seviye değişimlerinin, göl seviyesinde meydana getirdiği yükselme yaklaşık 3 metreyi bulmuştur. Van Gölü'nde 1993-1994 yılları arasındaki dönemde göl seviyesindeki hızlı yükselme neticesinde yüzlerce ev ve binlerce dekar tarım arazisi sulara teslim olmuş ve bu durum neticesinde ciddi çevre sorunları meydana gelmiştir. Göl kıyısında bulunan yerleşim yerlerinin taban suyunun kanalizasyon şebekesine karışması neticesinde sistemlerin bozulması, kıyılarda yer alan yapıların sular altında kalması, göl etrafında bulunan yerleşim yerlerinden Tatvan, Erciş, Van kentlerinin atık su arıtma tesislerinin kullanılmaz duruma gelmesi, su seviyesinin yükselmesi nedeniyle meydana gelen başlıca sorunlar arasında sayılabilir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 31.05.1995 tarihli ve 5302 sayılı yazısı üzerine, Van gölü çevresinde 1655 metre kotu altında kalan alanlar,

08.06.1995 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından alınan 95/6925 sayılı kararla, 7269 sayılı Kanunun değişik 2. Maddesi ile “Afete Maruz Bölge” olarak ilan edilmiştir. Afete maruz bölge ilan edilmesinin neticesinde Van Gölü kıyısında 1655 metre kotun altında olan yerler için yapı yapma yasağı uygulanmıştır (Daka, 2015: 11-12). Ancak buna karşın mevcut yapılaşmanın devam ettiği gözlemlenmiştir (Duman, 2016: 9).

3.4.2.Yönetsel Sorunlar

-Van Gölü Havzası’ndaki kurumsal, yönetsel ve planlama sorunlarının temeli özetle; yasal düzenlemelerin yetersizliği, mevcut kurumsal işleyişteki düzensizlik, planlama anlayışındaki uyumsuzluk, yönetim eksikliği ile havza bazında yönetimin uygulamaya geçirilememesine dayanmaktadır. Bu sorunları daha da detaylandırarak olursak; ülkemizde kimi zaman aynı hizmeti yerine getirmesi üzere taşra teşkilatı, yerel yönetimler, il yönetimleri, il müdürlüklerinin aynı anda görevlendirildiğini görmekteyiz. Bu durum çok parçalı bir yapının olduğu ve bundan kaynaklı koordinasyon eksikliği olduğunu göstermektedir (Koyuncu, 2018: 120-121). Eskiden bir havzada görevli bir ya da iki kurum bulunurken günümüzde kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel kurumlar, karar vericiler ve türlü su kullanıcıları bulunmakta olup bundan kaynaklı olarak da kurumsal bir karmaşa yaşanmaktadır (Harmancıoğlu, Gül ve Fıstıkoğlu, 2002: 31). Çok sayıda ve çeşitte kurum olmasına karşın yeterli yasal düzenleme olmaması, koordinasyon eksikliğinin temelini oluşturmaktadır. Bu konuda eksikliğine değinilecek en önemli yasal düzenleme ise çerçeve bir su yasasının olmamasıdır. Havza yönetimini sağlayan temel etmen su yönetimidir. Su kaynaklarının dengeli, sağlıklı ve sürdürülebilir kullanımı havza yönetimi için olmazsa olmazdır. Bunun için de çerçeve bir su yasası düzenlemesinin yapılmamış olması büyük bir eksikliktir (Koyuncu ve Karakılçık, 2019: 174).

-Ülkemizde öne çıkan bir diğer yönetsel sorun ise izleme ve denetleme faaliyetlerinin yetersiz olmasıdır (Onur, Özgüler ve Fakıoğlu, 2010: 14). Havza’ya ilişkin geniş bir veri tabanının oluşturulabilmesi için geniş çapta ve düzenli olarak izlemeler yapılmalıdır. Kurumların parçalı yönetim yapısı nedeniyle birbirinden ayrı izleme yapması kimi zaman karmaşaya sebebiyet vermektedir. İzleme esnasında meydana gelen karmaşa denetim sırasında da hatalara sebebiyet vermektedir. Ancak

Van Gölü yapısı nedeniyle diğer su kaynaklarına göre daha kolay kirlenen bir kaynak olduğundan, denetiminde hata ve eksiklikler olması bir yana aksine daha sıkı ve titiz bir denetime tabi tutulması gerekmektedir (Sarı vd.'den aktaran Koyuncu, 2018: 124). Bunun yanı sıra İzleme ve denetlemedeki devam eden eksikliklerin tamamlanabilmesi için kurumsal kapasitenin arttırılması da önemlidir (Onur, vd., 2010: 32).

-Yönetmel ve bilimsel yetersizlikler konusu ise bir diğer yönetmel sorun olarak ele alınmaktadır. Zira hali hazırdaki durumun ölçüm ve değerlendirmesinin yapılamaması, güncel durum ve verilerden haberdar olmayı engellediği gibi önlem alınmasını da geciktirir. Bu nedenle Van Gölü Havzasına ilişkin bilimsel araştırmaların arttırılması, tahribatın ortaya çıkarılması ve bu doğrultuda gerekli önlemlerin geç olmadan alınması gereklidir (Koyuncu, 2018: 125).

-Yönetmel sorunlardan bir diğeri ise kurumlar arası ortak bir veri tabanının olmamasıdır. Zira veriler çoğunlukla merkezi yönetimin elinde bulunmakta olup bu durum yerel alanda veri toplanmasını kısıtlamaktadır. Bunun yanı sıra kimi zaman aynı doğal kaynağa ilişkin olarak, merkezi yönetimin farklı kurumları tarafından ayrı ölçümler yapıldığı görülmekte olup bu durum ortak veri tabanı oluşturulmasını daha da zorlaştırmaktadır (Koyuncu, 2018: 125). Sağlıklı bir şekilde oluşturulan veri tabanı; karar verme süreci, izleme ve denetleme aşamalarında oldukça önemli olduğu gibi esaslı bir yönetimin geliştirilebilmesi için de önemlidir. Bu nedenle veri tabanı havza haritaları, nüfus, su kalite ölçümleri, ekonomik veriler, biyo- çeşitlilik gibi havza kaynakları ve su kaynakları ile alakalı tüm verileri bünyesinde barındırmalıdır (Demirel, 2016: 60).

-Yine bütçe yetersizliği de yönetmel sorunlarda öne çıkan bir başka konu olup çevre yönetimi konusunda havza belediyelerinin hizmet edebileceği kadar bütçesi bulunmamaktadır. Mali ve idari açıdan özerk bir havza yönetim örgütünün olmaması pek çok soruna neden olmaktadır (Koyuncu- Karakılçık, 2019: 176-177).

-Bunun yanı sıra havza ölçeğinde örgütlenmenin olmaması da bir diğer yönetmel sorun olup ortaya çıkan çok başlılık nedeniyle kurumlar etkin ve verimli çalışmamaktadırlar. Nitekim havza ölçeğinde örgütlenememek, planların

hazırlanması ve uygulanması konusunda da sorun yaratmaktadır. Van Gölü Havzasında, havza yönetimi uygulamaya dökülerek, halkın yönetişime katılımı sağlanmalıdır. Halkın katılımı olduğu takdirde aşağıdan yukarıya doğru demokratik planlar yapılarak bölgenin büyümesi sağlanabilir. Havzada doğal kaynakların pek çok sorumlusu bulunmakta dolayısıyla bu durum yönetsel sorunların temelini oluşturmaktadır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliği ancak halkın katılımı ile mümkündür. Dolayısıyla halkın doğal kaynakların planlanması ve yönetilmesi sürecine dahil edilmesi önem arz etmektedir (Koyuncu, 2018: 127-131).

3.4.3. Hukuki Sorunlar

-Van Gölü havza yönetiminin yasal alt yapısı ve uygulaması 2012 yılında kurulan Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda görev yapmak üzere Havza Yönetim Heyeti oluşturulmuştur. Heyetin başına ise görev yapmak üzere vali görevlendirilmiştir. Ancak bilindiği üzere Van Gölü Havzasında Van Valisi ve Bitlis Valisi bulunmakta olup hangi valinin havza komitesinin başına geçeceği yahut hangisinin aldığı kararın uygulanacağı hususunda belirsizlikler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla burada hem hukuki hem de yönetsel karmaşanın olmaması kaçınılmazdır. Bu sorunun yanı sıra Havza Yönetim Heyeti'nin aldığı kararları yerine getirecek, yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek bir alt birimin olmaması da dikkat çekmektedir. Zira Havza Yönetim Heyetlerinin denetim ve yaptırım gücü olmaksızın bu haliyle yaptığı çalışmaların uygulanabilirliği pek mümkün olmayacak, ancak bir tavsiye niteliğinde kalacaktır (Koyuncu ve Karakılçık, 2019: 180).

-Hukuki sorunların meydana gelmesinde en önemli eksiklerden biri yönetsel sorunlarda değindiğimiz üzere gibi çerçeve bir Su Kanunu'nun olmamasıdır. Dolayısıyla öncelikli olarak bir Su Kanunu hazırlanması gerekliliği öne çıkmaktadır. Bu durum yalnızca Van Gölü Havzası için değil ülke genelinde ihtiyaç duyulan bir düzenlemedir. Nitekim Su Kanunu eksikliğinden kaynaklı olarak havza özelinde örgütlenen kurumların kurumsal karmaşa, yönetim belirsizlikleri ve yetki karmaşası yaşadığı görülmektedir. Havza da görevli ve yetkili kurumların yasal mevzuat yetersizliğinden kaynaklı olarak yaşadığı bu sorunların önüne geçilebilmesi için

öncelikle yasal zemin eksikliğinin tamamlanması yerinde olacaktır (Koyuncu, 2018: 133).

-Son yıllarda sıklıkla gündeme gelen afet kotu sorunu havzada yaşanan bir diğer sorundur. Normal şartlarda Van Gölü Havzası'nda suyun karaya temas ettiği çizginin kotu 1650 m'dir. Ancak 1995 senesinde meydana gelen yoğun yağışlardan kaynaklı olarak göl suyunun seviyesi yaklaşık 1655 metre kota kadar çıkmıştır. Su seviyesinde meydana gelen bu değişim neticesinde suların olağanüstü derecede yükselmesi sebebiyle pek çok yerleşkede can ve mal kayıpları yaşanmış olup, bu kapsamda Van Gölü çevresinde 1655 metre kotun altında kalan alanlar afete uğrayan alan olarak ilan edilmiştir. 24.06.1995 tarihli Resmi Gazete ile yapılan ilan neticesinde oldukça büyük bir alan afete maruz bölge olarak belirlenmiştir. Su taşkınları yaşanmadan önce bahse konu bölgede özel mülkiyete konu olmuş pek çok yapı ve yapılaşmış yer bulunmaktadır. 1995 yılında meydana gelen afet ve yapılan afet ilanı akabinde ise mevcut yapılaşmanın artmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Bunun nedeni ise merkezi ve yerel idareler tarafından afet durumuna uygun olacak şekilde herhangi bir düzenleme veya uygulamanın gerçekleştirilmemiş olmasıdır. Bu artışın nedenlerinden bir diğeri ise, 1999 senesinde Van il merkezinde yapılan uygulama imar planına ilişkin olarak ilgili bölgenin plansız olarak bırakılmış olması gösterilebilir. Oysaki burada önlem olarak uygulama imar planında ilgili alanda yapılaşmanın engellenmesi yönünde hükümler getirilerek bu soruna çözüm sağlanabilirdi (Duman, 2016: 47-48). Van Gölü kıyılarında bahsedilen sebeplerden kaynaklı olarak yıllardan beri süregelen ruhsat ve imar sorunlarına 2017 yılında bir çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Van Gölü'nün afet kodundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Her ne kadar imar ve ruhsat problemlerine yönelik çözüm üretilmeye çalışılmışsa da göl su seviyesinin yükselmesine ilişkin probleme yönelik getirilen bir çözüm bulunmamaktadır. Bu haliyle ortaya hukuki problemlerin çıkmaması kaçınılmaz olacaktır (Koyuncu ve Karakılçık, 2019: 180).

-Bir başka hukuki sorun ise 14.01.2022 tarihinde Edremit İlçesinde, Van Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından alınan revizyon nazım imar plan değişikliğinin kabul kararına ilişkindir. Buna göre kararda 2018 yılında yapılan imar planının geçmiş yıllarda alınan ruhsat ve yapılaşma işlemlerine dikkat edilmeksizin

yapıldığı bu nedenle sahil şeridinde kalan taşınmazların yapılan imar plan hükümleri doğrultusunda yapılaşma koşullarında oluşan farklılıklar nedeniyle mağduriyet yaşandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda ilgili kararda yapılan revizyon nazım imar plan değişikliğinin, Edremit ilçesinin 1980, 1988 ve 2011 tarihli imar planlarında sahil şeridinde mevcut yapılaşma durumu ve mülkiyet sınırı dikkate alınarak planlandığı belirtilerek revizyon nazım imar planı değişikliğinde Kıyı Kanunu'nun Uygulanması'na Dair Yönetmeliğinin 16/b ve devamındaki fıkralara dayanılmıştır. Yönetmeliğin 16/b bendinde; 11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış uygulama imar planı bulunan kırsal ve kentsel yerleşimlerde, turizm merkez ve alanlarındaki kentsel ve kırsal yerleşmeler ile turizm amaçlı alanlarda kısmen veya tamamen yapılaşma var ise onaylı imar planındaki sahil şeridi geçerli olacak olup aksi halde sahil şeridi (c) bendi uyarınca belirlenir, denilmiştir. Yine devam eden bentlerde 11 Temmuz 1992 tarihinden önce sahil şeridinde yürürlükteki plan ya da mevzuata uygun şekilde yapılmış ya da inşaat ruhsatı alınarak en az subasman seviyesine kadar inşaatı tamamlanmış olan yapılardaki müktesep hakların saklı olacağı belirtilmiştir. Bu hükmün, üstüne birden fazla yapı yapılmak maksadıyla ruhsat alınan parsellerdeki en az subasman seviyesindeki yapılar için de geçerli olacağı da belirtilmiştir. Bu fıkralardan hareketle revizyon nazım imar planının Kıyı Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 4. Maddesinde düzenlenen "kısmi yapılaşma" tanımına göre yapılaşmalar ile ilgili yapıldığı belirtilmiştir (Van B.Belediyesi Meclis Kararı, 2022: 1-10).

Kısmi yapılaşma kavramı Kıyı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte düzenlenmiştir. Buna göre yönetmeliğin 4.maddesinde kısmi yapılaşma; 11 Temmuz 1992 tarihinden önce belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında belirli bir kullanım amacına özgülenerak onaylanan 1/1000 ölçekli mevzii imar planlarının, kıyı kenar çizgisinden başlayarak kara yönünde 100 metrelik kesim içinde yer alan imar adalarında; yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan plan ve mevzuata uygun şekilde tamamlanmış yapılar ile ruhsatı alınarak en az subasman seviyesinde inşaatı tamamlanmış yapıların yer aldığı parsellerin sayısının ya da kullanılan toplam taban alanının imar adasındaki toplam parsel sayısının ya da toplam alanının yüzde ellisinden fazla olması demektir (RG: Kıyı Kanunu Uygulama Yönetmeliği, 1990).

Buradan hareketle belediye tarafından alınan kararda, bölgedeki 1980 tarihli onaylı imar planına göre sahil şeridinin %75'inin fiili şekilde yapılaştığı belirtilerek revizyon nazım imar planı kararının alındığı belirtilmiştir (Van B.Belediyesi Meclis Kararı, 2022: 1-10). Söz konusu karar pek çok eleştiri almış olup, henüz kesinleşmiş değildir. Danıştay 6.Dairesi'nin 30.09.1988 tarihli kararında “ yasa ve yönetmelik hükümleri yürürlüğe girmeden önce bölgede mevcut imar planına göre dava konusu alanının yapılaşmaya açılıp açılmadığı, eğer açılmışsa %50 oranında yapılaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarının mahkemece araştırılarak yeniden karar verilmesi gerekmektedir.” denilmiştir (Danıştay 6.Daire, 30 Eylül 1998, K. 1998/ 4215). Sahil şeridinde bulunan yapıların korunabilmesi için 11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış olan uygulama imar planlarının kıyı kenar çizgisinden başlayarak kara yönünde 100 metrelik alan içinde kalan bölümde bulunan imar adalarının sayısının yüzde ellisinden fazlasında yapılaşmanın yapılmış olması gerekmektedir. Bu haliyle yapılmış olan yapıların hakkı saklı olup, korunmaktadır (K.Çelik, 2015: 42). Dolayısıyla Danıştay kararını da dikkate aldığımızda burada belediye tarafından yapılan revizyon nazım imar planında dikkat edilmesi gereken husus sahil şeridindeki fiili yapılaşmanın ne şekilde olduğudur. Meclis kararında bahsedilen %75 oranındaki fiili yapılaşmanın imar kanununa uygun olup olmadığının irdelenmesi önemlidir. Zira burada önemli olan kısmi fiili yapılaşma değil, yapıldığı dönemin imar mevzuatına uygun kısmi yapılaşmadır. Söz konusu yapılaşmanın o dönemin mevzuatına aykırı olması halinde kısmi yapılaşmadan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

-Van Gölü kıyılarında karşılaşılan bir diğer hukuki sorun ise kıyı şeridinin bazı bölgelerinde açılan tapu iptal tescil davalarıdır. Buna göre Van Valiliği Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Komisyonu tarafından tespit edilerek onaylı, 1/1000 ölçekli, yazıda belirtilen paftalara isabet eden kıyı kenar çizgileri 08.06.2012 tarihinde onaylanmış ve askıya çıkarılmıştır (Van Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012). Yasalarımıza göre kıyılarda özel mülkiyet kurulması ve tapu kütüğüne kaydının yapılması mümkün değildir. Ancak kimi zaman kıyı kenar çizgisinin henüz tespit edilmemesi nedeniyle ya da tapu sicilinin hatalı tutulması nedeniyle kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı tespit edilen özel mülkiyete ait taşınmazların varlığı söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda özellikle 2019 yılından itibaren başta Hazine ve

Maliye Bakanlığı tarafından sonra ise yetki değişimi nedeniyle evre, şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından Van'ın başta Edremit, Kale, İskele olmak üzere pek çok kıyısında, taşınmaz kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı tespit edilen mülkiyet hakkı sahiplerine yönelik tapu iptal davaları açılmaya başlanmıştır. Ancak söz konusu davalara konu olan özel mülkiyete konu taşınmazların büyük bir çoğunluğu, göl su seviyesinin yükselmesinden kaynaklı olarak kıyı kenar çizgisi içerisinde kalan taşınmazlardır. Tapu edinme tarihleri itibariyle kıyı kenar çizgisi dışında olduğu hava fotoğrafları ile belli olan ve bu haliyle vatandaşa tapulaması yapılan taşınmazların, 2012 tarihli kıyı kenar çizgisi tespitlerinde, kıyı kenar içerisinde kaldığı tespit edilmiştir.

Kıyı-kenar çizgisi tespiti yapılırken su seviyesi değişimlerinin de dikkate alınması önemlidir. İklim değişimleri neticesinde deniz seviyesinde oluşan değişimlerin ölçülerek analiz edilmesi ve elde edilen verilerle ileriye yönelik muhtemel etkileri tespit edilmelidir (Garipağaoğlu ve Uzun, 2014: 479). Dava konusu bölgede taşınmaz bulunan mülkiyet hakkı sahipleri tarafından, bu durum sebebiyle yapılan kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin iklim ve doğa olayları dikkate alınmadan yapıldığı yönünde itirazlar olmasının yanı sıra bedel ödenmeksizin açılan tapu iptal davalarına da itirazlar bulunmaktadır. Nitekim çalışmanın ikinci kısmında değindiğimiz üzere aslında kıyı kenar çizgisinin tespitinden sonra kıyıda kalan taşınmazlar yönünden mal müdürlükleri ve defterdarlıklar tarafından bedel ödenmeden tapu iptal davası açılmasının yasal bir dayanağı da bulunmamaktadır. Ancak uygulamada bu yola başvurulmakta olup, Van Gölü kıyılarına ilişkin açılan davalarda da bu örnek ile karşılaşmaktayız. Tapu iptal davalarına karşı açılan tazminat davalarında da Medeni Kanunu'nun 1007.maddesine dayanılmaktadır. Zira TMK md. 1007 kapsamında tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğun gündeme geldiğı yerlerden biri de kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı gerekçesiyle özel mülkiyete konu olmaması gereken ancak özel mülkiyete konu olan taşınmazların tapusunun iptal edildiğı durumlardır. Bilindiğı üzere burada devletin kusursuz sorumluluğu gündeme gelmektedir. Devletin tapu sicilini doğru tutması gerekmekte olup, buna aykırı olan kayıtlardan devletin sorumluluğu doğmaktadır. Tapu siciline bağlı ayni hakların yanlış tescil edilmesi halinde haklarından yoksun kalanlara karşı devlet kusursuz şekilde sorumlu olup bu kapsamda zarar görenlerin zararını tazminle

yükümlü olacaktır. Tazminat miktarında esas alınacak husus ise Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin ilamında belirtilmiştir. Buna göre;

“Tapu kaydının iptali nedeniyle, tapu sahibinin oluşan gerçek zararı neyse, tazminatın miktarı da o kadar olmalıdır. Gerçek zarar; tapu kaydının iptali nedeniyle, tapu malikinin mal varlığında meydana gelen azalmadır. Tazminat miktarı, zarar verici eylem gerçekleşmemiş olsaydı, zarar görenin mal varlığı ne durumda olacak idiyse, aynı durumun tesis edilebileceği miktarda olmalıdır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 05.03.2003 gün ve 2003/19-152 E. - 2003/125 K.; 29.09.2010 gün ve 2010/14-386 E. - 2010/427 K.; 15.12.2010 gün ve 2010/13-618 E. - 2010/668 K. sayılı kararı). Zarara uğrayan kişinin gerçek zararı ise, tazminat miktarının belirlenmesinde esas alınacak değerlendirme tarihine göre belirlenecek olup, bu tarih ise zararın meydana geldiği tarihtir.”(Yargıtay 20.HD.,21 Aralık 2017, K.2017/10926).

Yargıtay ilamında da belirttiği üzere tapu sahibinin gerçek zararı yani tapu kaydının iptal edilmesi sebebi ile mal sahibinin mal varlığında meydana gelen eksilmedir. Hali hazırda derdest kıyı kenar çizgisinden kaynaklı tapu iptal ve bunun karşılığında açılmış pek çok tazminat davası bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra söz konusu davalarda öne çıkan bir diğer sorun ise enflasyon problemidir. Zira bilindiği üzere ülkemizde yargılama sürelerinin uzunluğu ortada olup bu süre içerisinde enflasyonda meydana gelen oynamalar nedeniyle tazminat davası yönünden mülkiyet hakkı sahipleri, taşınmazlarının gerçek değerinden yoksun kalmakta ve bu durum mülkiyet hakkının ihlaline neden olmaktadır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi'nin 12.02.2020 tarihli, 2017/19987 başvuru numaralı örnek bir ihlal kararı bulunmaktadır;

“45. Buna göre kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

46. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için derece mahkemelerince tespit edilen gerçek değer ile başvurucuya yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvurunun mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvurunun maruz kaldığı yükü belirlemektir (Ali Şimşek ve diğerleri, § 66).

47. Aynı yöndeki şikâyeteye ilişkin başvuru konusu olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

48. Yargılama makamlarının, 11/4/2004 tarihi itibarıyla başvuruçuların tazminata hak kazandığını tespit ettiği ve bu tarihten itibaren tazminata yasal faiz işletilmesine karar verildiği görülmektedir (bkz. § 21).

49. Başvuruçuların yargılama sırasında alacağının değer kaybettiğinden yakındığı ve kararın infaz edilmediği yönünde bir şikâyetinin de olmadığı gözetildiğinde ödemeye esas karar tarihi dikkate alınarak başvuruçulara yasal faiz ödemesi yapıldığı kabul edilmelidir. Bu durumda tüketici fiyat endeksi verileri uyarınca Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tazminata uygulanan yasal faize rağmen alacağın hak kazanıldığı tarihten bireysel başvuru tarihine kadar enflasyonun toplam yaklaşık %21 oranında olduğu, diğer bir deyişle başvuruçuların alacağının yargılama sırasında enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğradığı görülmektedir.

50. Sonuç olarak başvuruçuların tazminata hak kazandığı tarihten bireysel başvurunun yapıldığı tarihe kadar geçen on bir yıllık süredeki enflasyon oranları dikkate alındığında mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen söz konusu alacağın değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşılmaktadır. Belirtilen değer kaybının miktarı gözetildiğinde müdahaleyle başvuruçulara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu sebeple söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvuruçuların mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvuruçular aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir." (AYM, 12 Şubat 2020, K.2017/19987).

Özellikle son dönemlerde ülkemizde meydana gelen ciddi enflasyon artışından dolayı bu durumun gözetilmemesinin hak ihlaline neden olacağı Anayasa Mahkemesinin ilgili kararınca da açık şekilde ortaya konulmuştur.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Kıyılar kendine özgü yapısı olan, doğal bir oluşum olup geçmişten bu güne insanlar tarafından ulaşım, ticaret, turizm gibi pek çok toplumsal ve ekonomik faaliyetler için kullanılmaktadır. Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, akarsu ve göl kıyıları açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. 1982 tarihli Anayasa'nın 43. maddesi ile kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve kıyılardan yararlanmada kamu yararının öncelikli olarak gözetileceği hüküm altına alınarak kıyılarla ilgili düzenlemelerin özel kanunlarla yapılacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda doğrudan kıyı kanunu düzenlemeleri yapıldığı gibi, kıyıları konu alan başkaca kanuni düzenlemeler de yapılmıştır.

Tezin içeriğinde değindiğimiz konulardan elde ettiğimiz bilgilere göre hem genelde hem de Van Gölü kıyıları özelinde yaşanan hukuki ve yönetsel sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine aşağıda değineceğiz. Bu kapsamda ilk vardığımız sonuç Van Gölü kıyıları özelinde yaşanan pek çok sorunun aynı zamanda Türkiye kıyıları genelinde de yaşanmakta olduğudur.

- Göze çarpan sorunlardan ilki kıyı mevzuatında yapılan bilimsel tanım hataları sonucunda mevzuat ve uygulamanın zaman zaman birbiriyle örtüşmemesidir. Yukarıda da değindiğimiz üzere yerin yüzey şekillerinin tanımlanması ve oluşum süreçlerinin açıklanmasında yapılan bilimsel tanım hataları ve yetersizliği nedeniyle kıyı kanunun uygulanmasında problemlerle karşılaşılmaktadır. Kıyı kenar çizgisi tespitine ilişkin olan madde bunların en önemlisidir. Burada yapılması gereken, bilimsel deliller ile elde edilen sonuçların kanun ve yönetmelik uyarınca doğrulanmasıdır. Bu kapsamda uygulamadaki bu sıkıntıların önüne geçebilmek için; gerek kanunda gerekse yönetmelikte kıyı öğelerine ilişkin tanımlamalarda yapılan eksikliklerin ve hataların tam manasıyla giderilmesi gerekmektedir.

-Mevzuattaki kıyıya ilişkin tanımlamaların yanı sıra kıyı kenar çizgisi tespit komisyonunda jeomorfolog ile gayrimenkul geliştirme/yönetme uzmanının yer alması zorunlu tutulmalıdır. Jeomorfologun bulundurulmasındaki amaç, jeomorfolojik bir tespit ve tanımlamanın doğru yapılmasında önem arz etmektedir. Gayrimenkul değerlendirme uzmanı ise taşınmaz mülkiyeti ve mülkiyet hakkı

konularının hakkaniyetli olarak ele alınabilmesi açısından önemli olup, amaç kıyı kenar çizgisi tespit işlemlerinin kadastro çalışmaları ile eşzamanlı olarak yapılamamasından kaynaklı olarak ortaya çıkan mülkiyet sorunlarının bir nebze de olsa önüne geçebilmektir. Bilindiği üzere kıyı kenar çizgisi tespit işlemleri neticesinde, devletin tapu siciline tescil ettiği kayda güvenerek taşınmaz edinen pek çok kişi taşınmazının kıyı kenar çizgisinde kalması nedeniyle taşınmazından yoksun kalmıştır. Bu nedenle kıyı kenar çizgisi tespiti yapacak komisyon üyelerinin hak kaybı, taşınmaz mülkiyeti ve malikin mülkiyet hakkının korunması yönlerinden konuyu irdeleyebilecek donanıma sahip olmaları önemlidir.

- Anayasa'nın 43.maddesi uyarınca kıyılar ve sahil şeritlerinden yararlanmaya ilişkin konuların kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmış olup bu kapsamda Kıyı Kanunu olmak üzere pek çok kanun ve yönetmelikte kıyılarla ilgili yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak tüm bu kanun, yönetmelik, yargı kararları ve yasal düzenlemeler bir arada değerlendirildiğinde kıyılardan yararlanma ve kıyılardaki kamu yararını gözetme konusunda hangi idarede hangi yetkinin olduğuna dair bir karmaşanın olduğu görülmektedir. Bu durum ise hem kıyılardan faydalanılması hem de kıyıların korunması hususlarında engeller doğurmaktadır. Dolayısıyla öncelikle yasal bir düzenleme yapılarak kurumların yetki ve sorumluluklarının net bir şekilde ayrılması ve kurumlar arası eşgüdümün sağlanması gerekmektedir. Akabinde gerekli toplumsal bilinç sağlanarak, bütüncül bir gözle ve bilimsel kurallar temel alınarak, kıyıların hususiyetleri, ne tür kullanımlara elverişli olduğu irdelenmeli ve planlama aşamasında gerekli bilgilerin kurumların rahatlıkla ulaşabileceği bir sistemde tutulması sağlanmalı ve bu doğrultuda kıyı kenar çizgisi ile gerek kadastro gerekse tapulama alanlarının sınırları belirlenerek çelişki olması halinde bu durum çözüme kavuşturulmalıdır. Yine idari kurumlar arasında olası bir yetki problemi ile karşılaşma ihtimaline binaen bütünleşik kıyı alanları yönetimi ile kurumlar arasındaki koordinasyondan sorumlu ve yetkili bir birim oluşturulmalı ve tüm kurumların verilere ulaşması ve koordineli çalışması sağlanmalıdır.

Van Gölü kıyıları açısından yukarıda ele alınan sorunlar ve çözüm önerileri aynı olmakla beraber konuya bir de havza ölçeğinden baktığımızda Türkiye'nin parçalı bir kamu yönetimi yapısı olmasından kaynaklı olarak Van Gölü Havzası'nda

sorumlu bulunan pek çok kurum ve kuruluş yer almaktadır. Her ne kadar kurumların farklı yetki ve görevleri olsa da olası bir koordinasyon sorunu yaşanması durumunda kurumlar arasında yetki ve görev karmaşası meydana gelebilmektedir. Van Gölü Havzası'ndaki sorunların temeli yasal düzenlemelerin yetersizliği, mevcut kurumsal işleyişteki düzensizlik, planlama anlayışındaki uyumsuzluk, yönetim eksikliği ile havza bazında yönetimin uygulamaya geçirilememesine dayanmaktadır. Bu nedenle öncelikle çerçeve bir Su Kanunu yapılarak su kaynaklarının dengeli, sağlıklı ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması gerekmektedir. Zira havza yönetimi demek su yönetimi demektir. Havza'ya ilişkin geniş bir veri tabanının oluşturulabilmesi için geniş ölçekte, düzenli aralıklarla izlemeler yapılmasının yanı sıra sık sık denetlemeler de yapılmalıdır. Doğal kaynakların devamlılığı ancak halkın yönetime katılması ile mümkün olacağından havza yönetimi uygulamaya dökülerek, halkın doğal kaynakların planlanması ve yönetilmesi sürecine dahil edilmesi de sağlanmalıdır.

- Kıyıların kamunun ortak kullanımına ait olduğu ve kamu yararı amacıyla kullanılması gerektiği açıktır. Ancak kıyıda kaldığı gerekçesi ile tapusu iptal edilen malike herhangi bir bedel ödenmemesinin hukuka aykırı olduğu gerek AİHM gerekse Yargıtay kararları ile sabittir. Bu nedenle hem vatandaş hem de devleti mağdur eden bu duruma sebebiyet vermemek için yapılacak bir kanuni düzenleme ile tazminat karşılığında tapunun iptali ya da hazineye ait olan eşdeğer bir taşınmazla takası gibi alternatif çözüm yolları üretilebilir. Bununla birlikte tapusu iptal edilen mülkiyet hakkı sahiplerine kıymetli evrak niteliğinde imar hakkı transferi sertifikası ya da gayrimenkul sertifikası verilerek kendi istekleri doğrultusunda bir seçim hakkı sunulması yoluna da gidilebilir. Yine imar ve kıyı kanununda yapılacak bir düzenleme ile bilimsel açıdan sakıncalı olmayan alanlarda sahil şerit derinliği kullanış amacı göz önünde tutularak azaltılarak bu alanların vatandaşa bırakılması yönünde düzenleme yapılabilir. Bu durum gerek vatandaş gerekse devlet açısından daha hakkaniyetli sonuçlar doğuracaktır. Sonuç olarak yapılacak bu düzenlemelerle hem mülkiyet hakkının korunması yönünden hem de usul ekonomisi yönünden olumlu sonuçlar almak mümkün olacaktır.

- Van Gölü Kapalı Havzası'na ilişkin olarak, ilde alt yapının ve atık yönetiminin yetersiz olması nedeniyle toprak, hava ve su kirliliği meydana gelmektedir. Havzadaki kirliliğin kaynağını insan faaliyetleri oluşturmakta olup, bu kapsamda yerleşim yerleri ve bu yerleşim yerlerine mahsus kanalizasyon şebekeleri, katı atıklar, atık su arıtma tesisleri, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ve tarımsal kirlilik bu faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra göl kıyısındaki 3621 sayılı kanuna aykırı şekilde yapılaşmalar da kıyıların ekolojik yapısını bozmaktadır. Bu kapsamda alt yapı ve atık yönetimi konusunda gerekli eksikliklerin giderilerek, kanuna aykırı yapılaşmalara ilişkin denetimler sıklaştırılmalı ve hukuki yaptırımlar uygulanmalıdır.

- 1995 yılında Van Gölü'nde meydana gelen yoğun yağışlardan kaynaklı olarak 1655 metre kotun altında kalan alanların afet alanı ilan edilmesi ve yapılaşma yasağı olmasına karşın yapılaşmanın artması neticesine çözüm olarak 2017 yılında Van Gölü'nün afet kotundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Ancak bulunan bu çözümün su seviyesinin yükselmesine yönelik bir çözüm olmadığı açık olup göl suyunun tekrar yükselmesi halinde benzer can ve mal kaybı risklerinin yaşanması olasıdır. Burada afet kotuna uygun şekilde yapılaşma yapılmasının sağlanabilmesi için gerekli denetimlerin yapılmasının sağlanması gerektiği açık olup, afet kotunun kaldırılmasının yeni sorunlar yaratacağını öngörmemek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, H. B. ve İnam, Ş. (2021). Türkiye’de Yaşanan Kıyı Kenar Çizgisi - Mülkiyet Sorunlarının Örnek Olaylarla Değerlendirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 9(1), 139-149. doi: 10.21923/jesd.784508.
- Akkaya, M. A. (2004). *Türkiye’de Kıyı Alanları Yönetimi ve Hukuksal Rejimi*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi/Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü.
- Akıllıoğlu, T. (2011). Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler. *Amme İdaresi Dergisi*, 24(2), 11-22. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13697>. (Erişim Tarihi: 18.12.2021).
- Akköprü, E., Aydın Altan, F., Doğu, A. F. (2019). Van Gölü seviye değişimlerinin Engil Çayı Deltası jeomorfolojisi üzerine etkisi ve Dilkaya Höyüğü ile ilişkisi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 72, 45-51. doi: 10.17211/tcd.536643.
- Akyılmaz, B., Sezginer, M., Kaya, C. (2009). *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Alp, D. (2019). Kıyı Kullanımı, Kıyı İşgali ve Sorunları. *Yeşil Direniş Ekoloji ve Yaşam Gazetesi*. Erişim Adresi: <https://www.yesildirenis.com/2019/07/25/kiyi-kullanimi-kiyi-iskali-ve-sorunlari-av-damla-alp/>. (Erişim Tarihi: 03.12.2021).
- Arslan, K. O. (2017). Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları, *TBB Dergisi*, (131), 57-86. Erişim Adresi: <http://acikerisim.pau.edu.tr:8080/xmlui/handle/11499/25976>. (Erişim Tarihi: 15.11.2021).
- Aslan, S. (2019). *İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m.184)*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. ErişimAdresi:<http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2049/555707.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim Tarihi: 8.01.2022)
- Artuk, M. E. (2014). Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1), 37-48. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imuhfd/issue/54303/736939>. (Erişim Tarihi: 10.01.2022).
- Avcı, M., Yavuzdoğan, S. (2015). Türkiye’de Kamu Malları Konusuna Genel Bir Bakış. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 11-29. Erişim Adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRnek16QTNodz09/turkiye-de-kamu-mallari-konusuna-genel-bir-bakis>. (Erişim Tarihi: 11.04.2022).
- AYM, Anayasa Mahkemesi K. 1991/29 (18 Eylül 1991). Erişim Adresi: <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1991-29-nrm.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.02.2022).
- AYM, Anayasa Mahkemesi K. 1986/4 (25 Şubat 1986). Erişim Adresi: <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 03.02.2022)
- AYM, Anayasa Mahkemesi K. 2017/19987 (12 Şubat 2020). Erişim Adresi: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/19987>. (Erişim Tarihi: 10.05.2022)

- AYM, Anayasa Mahkemesi'nin K.2008/147 (24 Eylül 2008). Erişim Adresi: <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2008/147>. (Erişim Tarihi: 05.01.2022)
- Başol, K., Durman, M., Çelik M. (2005). Kalkınma Sürecinin Lokomotifi; Doğal Kaynaklar. **SBE Dergisi**, (14), 61-71. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23490/250167>. (Erişim Tarihi: 06.11.2021).
- Bilgen, P. (1994). Türk Hukukunda İdarenin Taşınmaz Malları (Bir Deneme). **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 0(9), 23-38. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusiyyasal/issue/623/6311>. (Erişim Tarihi: 06.11.2021).
- Bilici, A. (t.y). Kıyı Kenar Çizgisi İçerisinde Kaldığı Gerekçesiyle Tapusu İptal Edilen Maliklerin Tazminat Hakkı. Erişim Adresi: <http://bicerhukuk.net/files/Makaleler/Kiyi%20Kenar%20Cizgisi%20Nedeniyle%20Tazminat.pdf>. (Erişim Tarihi: 15.02.2022).
- Bitlis Valiliği Çevre ve Şehircilik İklim Değişikliği Müdürlüğü, (2013). 3621 Sayılı Kıyı Kanunu Uygulamaları. Erişim Adresi: <https://webdosya.csb.gov.tr/db/bitlis/webmenu/webmenu12353.pdf>. (Erişim Tarihi: 15.05.2022).
- Bölek, F. (2019). **Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu (Tck m.154)**. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Medipol Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim Adresi: <https://hdl.handle.net/20.500.12511/7509>. (Erişim Tarihi: 21.01.2022).
- Cengiz, H. (2013). **Kıyı Kanunu ve Yaşanan Sorunların Hukuki Açidan İncelenmesi**. (Dönem Projesi). Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/74418/Havvanur%20CENG%20%20D%20%20NEM%20PROJES%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim Tarihi: 10.12.2021)
- Ceyhan, İ. (2008). **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevre Hakkının Korunması(Çevreye Karşı Suçlar)**.(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul. Erişim Adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/44397.pdf>.(Erişim Tarihi: 15.01.2022).
- Çelik, K. (2015). Kıyı Alanlarının Planlanmasında Kıyı Kenar Çizgisinin Önemi. **Küresel Mühendislik Çalışmaları Dergisi**, 2(1), 36-43. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmcd/issue/19277/204757>.(Erişim Tarihi: 16.02.2022).
- Çelik, Ö. (2015). Kıyı Mevzuatı Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, (6), 99-109. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumrukticaretdergisi/issue/53324/708741>.(Erişim Tarihi: 01.03.2022).
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2018). Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Çalışmaları. Erişim Adresi: <https://mpgm.csb.gov.tr/kiyi-kenar-cizgisi-tespiti-calismalari-i-91803>.(Erişim Tarihi: 10.05.2022).
- Daka, (2015). Tuşba İlçesi Sahil Hattının Yeniden Yapılandırma Projesi İmar Durum Analizi ve Fizibilite Raporu. Erişim Adresi:

- <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/tusba-ilcesi-sahil-attinin-yapilandirilmasi-projesi.pdf>. (Erişim Tarihi: 20.03.2022).
- Daka, (t.y.). Hakkımızda. Erişim Adresi: <https://www.daka.org.tr/icerikler/hakkimizda>. Erişim Tarihi:28.06.2022)
- Danıştay 6. Dairesi, K. 1998/4215 (30 Eylül 1998). Erişim Adresi: <https://karararama.danistay.gov.tr/> (Erişim Tarihi:01.07.2022)
- Değerli, B., Erbaş, A. E. (2020). Bütünleşik kıyı alanları planları ve mekânsal planlama ilişkisi, İzmit Körfezi ve Bursa ili örneği üzerinden bir değerlendirme, *Journal of Awareness*, 6 (1), 1-11. Doi: 10.26809/joa.6.1.01.
- Demir, K.A. (2018). Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Bağlamında Kıyı Kentleşmeleri. *Yönetim ve Ekonomi*, 25(2), 409-426. doi: 10.18657/yonveek.325370
- Demirel, M. (2016). *Su Kirliliğini Önlemede Bütünleşik Havza Yönetiminin Etkisi: Büyük Menderes Havzası Örneği*. (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli. Erişim Adresi:<http://acikerisim.pau.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11499/1163/Murat%20Demirel.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim Tarihi: 25.04.2022).
- Deniz, O. (2008). Van Gölü Güney Kıyıları'nın Ekoturizm (Mavi Tur) Amaçlı Değerlendirme Olanakları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (20), 183-194. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2444/30991>. (Erişim Tarihi: 25.03.2022).
- Deniz, O. (2007). Van Gölü Havzası'nda Su Kirliliği. *İCANAS 38.(Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları)*. 1, 299-308. Erişim Adresi: <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/DEN%c4%b0Z-Orhan-VAN-G%c3%96L%c3%9c-HAVZASI%e2%80%99NDA-SU-K%c4%b0RL%c4%b0L%c4%b0%9e%9c%b0.pdf>. (Erişim Tarihi: 28.05.2022).
- Dinler, E., Çalışkan Z. (2019). Mülkiyetin Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir Deneme. *Journal of Social Policy Conferences*, 77(4), 421-452. Doi: 10.26650/jspc.2019.77.0019.
- Devlet Su İşleri 17.Bölge Müdürlüğü, (t.y.). Görev Alanı ve Tarihçe. Erişim Adresi: <https://bolge17.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1199>.(Erişim Tarihi: 20.06.2022)
- Duman, İ. (2016). *İmar Hakları Transferi ve Uygulama Olanakları: Teorik İlkeler ve Uygulamalar Yönlerinden Van İli Örneğinin Değerlendirilmesi*. (Dönem Projesi). Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12575/72582>. (Erişim Tarihi:20.02.2022)
- Duru, B. (2001). *Kıyı Yönetiminde Bütünleşik Yaklaşımlar ve Ulusal Kıyı Politikası*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12575/28080>. (Erişim Tarihi: 15.02.2022).
- Duru, B. (2003). *Kıyı Politikası*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Erol, O. (1997). Türkiye'deki kıyı kullanım sorunlarına jeomorfolojik yaklaşım. *Ank. Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Türkiye Coğrafyası Dergisi*, 6, 93-122. Erişim Adresi: http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/tucaum6_6.pdf. (Erişim Tarihi: 21.11.2021).
- Erüz, C., Erbaş, S.Y., Dursun, Y. (2019). Kıyı Müdahalelerinin Tarihi Kıyı Yapıları ve Turizmin Sürdürülebilirliğine Etkileri: Trabzon Örneği, Kıyı müdahalelerinin tarihi

- kıyı yapıları ve turizmin sürdürülebilirliğine etkileri: Trabzon örneği, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, 10, 36-44. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/841182>. (Erişim Tarihi:10.10.2021).
- Ertuğrul, Ü.E.(2017). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku'na Göre Kıyı Devletin Egemen Hakları. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 21 (1) , 41-81. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48092/608096>. (Erişim Tarihi: 15.10.2021).
- Ferudun, A. (2009). Kıyı Alanlarının Hukuki Statüsü, **Journal of Naval Science and Engineering**, 5 (1), 76-93.Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/105289>. (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Garipağaoğlu, N., Uzun, M. (2014). Kıyı Çizgisi Değişiminin Yaratacağı Riskler Açısından İzmit Körfezi Kıyılarının Değerlendirilmesi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7(31), 470-480. Erişim Adresi: <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/the-evaluation-of-coasts-of-the-gulf-of-izmit-in-terms-of-risks-to-be-caused-by-the-changes-of-shoreline.pdf>. (Erişim Tarihi:20.06.2022)
- Gedikli, B. (2011). **Kıyıyı Yaşamak ve Kıyıyı Planlamak**. Yalçın Yüksel (Ed.) TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 7. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (23-33).Trabzon: Mattek Matbaacılık.
- Giyik, A. (2018). İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, **TBB Dergisi**, (134), 71-114. Erişim Adresi: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1735>. (Erişim Tarihi:10.02.2022).
- Gül, İ. (2014). Danıştay Kararlarında ‘‘Kamu Yararı’’ Kavramı, **Ankara Barosu Dergisi**, (2), 533-552. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/33817/374491>. (Erişim Tarihi: 14.10.2021).
- Gülan, A. (1999). **Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim**. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Gülbitti, M., Özuduru, B.H. (2020). Türkiye’deki Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Süreçlerinin Stratejik Mekansal Planlama Süreçleri ile İlişkili Olarak Değerlendirilmesi. **Planlama**, 30 (1), 36-53. Doi: 10.14744/planlama.2019.09815.
- Gülöksüz, Y. (1976). Kıyıların Toplum Yararına Kullanılması Üzerine Düşünceler, **Mimarlık Dergisi**, 14(2), 54-58. Erişim Adresi: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/285/4014.pdf>. (Erişim Tarihi: 14.10.2021).
- Güneş, Ş. (2001). Karadeniz’de çevresel iş birliği, 1992 Bükreş Sözleşmesi, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, 28 (3-4), 311-337. Erişim Adresi: <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>. (Erişim Tarihi: 14.10.2021).
- Harmancıoğlu, N.B., Gül, A., Fıstıkoğlu, O. (2002). Entegre Su Kaynakları Yönetimi. **Türkiye Mühendislik Haberleri**, 3(419), 29-39. Erişim Adresi: <https://silo.tips/download/entegre-su-kaynaklari-ynetm>. (Erişim Tarihi:22.06.2022)
- Haşiloğlu, S.S. (2012).**İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Bu Suçun Onarıcı Adalet Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi**. (Doktora Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul. Erişim Adresi: <https://acikerisim.iku.edu.tr/bitstream/handle/11413/1804/SedatSamiHa%5f%9f%9c4>

- %b1lo%c4%9fluDOKTez.pdf?sequence=5&isAllowed=y. (Erişim Tarihi: 15.03.2022)
- İlbank, (t.y.). Van Bölge Müdürlüğü. Erişim Adresi: <https://www.ilbank.gov.tr/bolgemudurlukleri/van>. (Erişim Tarihi: 27.06.2022).
- Kamiloğlu, M. (2016). *Van Gölü Havzasında Uygulanan Atık Su Arıtma Tesisleri*. (Uzmanlık Tezi).İller Bankası Anonim Şirketi. Erişim Adresi: <https://www.ilbank.gov.tr/userfiles/files/uzmanliktezleri/14448.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022)
- Kar, E. (2019). *Kabahatler Kanunu Kapsamında İmar Yaptırımları*.(Yüksek Lisans Tezi).Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1188/emre_kar_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y.(Erişim Tarihi: 18.06.2022)
- Karabacak Furuncı, S. (2016). Sınırlı Ayni Haklar Arasında Sıra İlişkisi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 74(2), 773-805. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/292466>. (Erişim Tarihi: 05.11.2021)
- Karacan, A. E. (2019). *Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu (Tck m. 154)*.(Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1248/abdullahe-nes_karacan_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y.(Erişim Tarihi: 12.04.2022)
- Karapınar, N. (2015). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Alanlarına İlişkin Bazı Kavramlar. *Doğal Kaynaklar ve Ekonomi. Bülteni*. 20: 13-21.ErişimAdresi:https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/kutuphane/ekonomi-bultenleri/2015_20/3.pdf. (Erişim Tarihi: 17.02.2022)
- Karayolları Genel Müdürlüğü, (2012). Stratejik Plan 2012-2016. Ankara: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.Erişim Adresi: <http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/qBr5E+KarayollariSP1216.pdf>. (Erişim tarihi:28.06.2022).
- Karayolları 11.Bölge Müdürlüğü, (t.y). Van. Erişim Adresi: <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Bolgeler/11Bolge/Bolge11.aspx>. (Erişim Tarihi:28.06.2022).
- Kaya, H. (2010). *Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi).İstanbul Üniversitesi: İstanbul. Erişim Adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET001389.pdf>. (Erişim Tarihi: 14.05.2022).
- Kayaer, N. (2019). Atık ve Artıklarla Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu (TCK m 181/1). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(1) , 139-203. doi: 10.33717/deuhfd.567611.
- Kayhan, A. K. (2013). Birleşmiş Milletler Çevre Programı Üzerine Bir İnceleme. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 33 (1) , 61-90. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/iumhmohb/issue/23903/254739>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Kaygısız, C. (2010). *Kıyıların Doldurulmasının Hukuki Rejimi*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Keleş, R. (2000). Kent ve Çevre Değerleri Bağlamında Kamu Yararı Kavramı. Melih Ersoy ve Çağatay Keskinok (Ed.), *Mekan Planlama ve Yargı Denetimi* içinde, (1-14). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Kılıç, A. (1999). *Kıyidan Geri Çekilme Sürecinde Kent- Kıyı İlişkisi, Kentsel Kıyı Tanım ve Bu Kavrama Dayalı Kentsel Kıyı Geliştirme Stratejileri: İstanbul Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü. Erişim Adresi: <http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/handle/1/2298>. (Erişim Tarihi: 09.10.2021).
- Kılıç, A. , Akın, O. , Koç, E. (2014). Kıyı Alanlarına Yönelik Yasal ve Yönetmelik Çerçevesinin Planlama Yansımaları: Yasalar, Kurumlar ve Parçalanmış Kıyı Mekanı. **8. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu**, 435-454.
- Kıraç, C. O. (2019). Kıyıların Kullanımı Üzerine; Kıyılarda Doğa ve Vatandaşlık Hakları, *TBB Çevre ve Kent Komisyonu Bülteni*, 1, 10-16. Erişim Adresi: <https://cemkirac.files.wordpress.com/2020/02/tbb-kiyilarda-doga-ve-vatandas-hakki-cok-10.2019.pdf>. (Erişim Tarihi: 16.10.2021).
- Kıran, K. (2008). *Türkiye’de Kıyı Kullanımı ve Planlaması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim Adresi: https://dspace.gazi.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12602/177033/kevser_kiran_tez.pdf;jsessionid=44E47A61864D882532730E425ECCF273?sequence=1. (Erişim Tarihi: 07.01.2022).
- Koyuncu, B. (2018). *Van Gölü Havzasının Yönetmelik Sorunları ve Çözüm Önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim Adresi: <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/9063/10200943.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim Tarihi: 13.04.2022).
- Koyuncu, B., Karakılçık, Y. (2018). Van Gölü Havzası’nın Yönetiminden Sorumlu Olan Paydaşlar. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 21-36. doi: 10.29131/uiibd. 483101.
- Koyuncu, B., Karakılçık, Y. (2019). Van Gölü Havzasının Yönetmelik Sorunları Üzerine Teorik Bir İnceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(27), 170-187. doi: 10.20875/makusobed.515600.
- Kurt, S. (2015). Türkiye’de Kıyı Kullanımına Yönelik Yasa ve Düzenlemelerin Tarihi Seyri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (33), 91-110. Doi: 10.17295/dcd.64190.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (t.y.). Van Gölü, Erişim Adresi: <https://van.ktb.gov.tr/TR-88276/van-golu.html>. (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- Muluk, Ç. B., Kurt, B., Turak, A., Türker, A., Çalışkan, M. A., Balkız, Ö., Gümrükçü, S., Sarıgül, G., Zeydanlı, U. (2013). Türkiye’de Suyun Durumu ve Su Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar: Çevresel Perspektif. İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği- Doğa Koruma Merkezi. Erişim Adresi: <http://www.skdturkiye.org/files/yayin/turkiyede-suyun-durumu-ve-su-yonetiminde-yeni-yaklasimlar-raporu.pdf>. (Erişim Tarihi: 18.06.2022)
- Musayev, E. (2003). *Kentsel Kıyı Dolgu Alanları Kullanımı Çerçevesinde Yalova 17 Ağustos Kıyı Parkının Peyzaj Planlama ve Tasarımı Açısından İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Erişim Adresi: <https://polen.itu.edu.tr:8443/server/api/core/bitstreams/77b293dc-0e77-4cf7-90b4-1a7b20a65bd4/content> (Erişim Tarihi:19.06.2022)
- Oğuzman M. K.- Seliçi, Ö.- Oktay Özdemir, S. (2009). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Olgun, E. (2014). *Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilme Suçları (Tck m. 181-182)*.(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=0zxViD1rALSzquCzjbHU7g&no=crCYZStRDgBiK7RO4cDXjQ> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)
- Onur, A. K., Özgüler, H., Fakıoğlu, S. (2010). Ulusal ve Sınıraşan Su Havzalarının Yönetiminde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (TÜBA, Dü.) *Günce*(40), 14-16. Erişim Adresi: https://www.tuba.gov.tr/upload/files/gunce/40_042010_1302-9541.pdf (Erişim Tarihi: 19.06.2022)
- Özçelik, M. (2017). Kıyı Alanlarının Kullanılmasında Kıyı Kenar Çizgisinin Önemi: Eğirdir Yerleşim Alanı Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 5(3), 595 – 600. doi: 10.21923/jesd.350289.
- Özdemir, H. (2020). Ecrimisil Tazminatı. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 3(1), 83-108. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suamyod/issue/56648/699476>. (Erişim Tarihi: 05.03.2022).
- Öztürk, S., Ubay Tönük, G., Gülgün, B. (2014). Türkiye’de Havza Yönetimi ve Yönetim Planı Yaklaşımları. *Ziraat Mühendisliği*, (361), 59-63. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zm/issue/52105/680874>. (Erişim Tarihi: 10.04.2022)
- Pemat, (2018). Sürdürülebilir Turizm ve Rekreasyon: Van Göl Kıyısı (Van Kenti ve yakın çevresi). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*, 1-10. Erişim Adresi: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ll9cb6n5LSUJ:https://www.yyu.edu.tr/images/files/Kiyi_ve_cevresi_14_03_2018_docx.docx+&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (Erişim Tarihi: 25.05.2022).
- Sağ Serdaroğlu, N. (2005). *Kamu Yararı Kavramının Kıyı Mevzuatında Ele Alınış Biçimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Erişim Adresi: <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/8707/198724.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim Tarihi: 28.11.2021).
- Sağ Serdaroğlu, N. – Yıldırım H. (2011). Kıyı Mevzuatında Kamu Yararı Kavramının Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Mühendis ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 26(2), 38-54. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sujest/issue/23238/248101>.(Erişim Tarihi: 20.10.2021).
- Saruhan, H. (2020). *Türk Hukukunda Kıyıların Hukuksal Statüsü ve Kıyılardan Yararlanma Hakkı*.(Doktora Tezi). Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, Erişim Adresi: <http://docs.neu.edu.tr/library/6814264342.pdf> (Erişim Tarihi: 15.11.2021)
- Sayıştay Başkanlığı (2006). Kıyıların Kullanımının Planlanması ve Denetimi. Ankara: Sayıştay Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://sayistay.gov.tr/reports/download/75-kiyilarin-kullaniminin-planlanmasi-ve-dene> (Erişim Tarihi: 24.06.2022)

- Serim, R. B., Karataş N., Altınörs Çırak, A., Yörür, N., Ecemiş Kılıç, S. (2022). Kıyı Kanunundaki Değişimlerin Kıyı Yerleşmelerindeki Arazi Kullanım Değişimine Etkisi: Kuşadası Merkez Örneği. *TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*. 32(1), 57-75. doi: 10.14744/planlama.2021.98598.
- Sesli, F. A., Akyol, N. (1999). Türkiye’de Kıyı Alanları Konusunda Geçmişten Günümüze Ulusal Mevzuat. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisliği Dergisi*, 86, 101-111. Erişim Adresi: https://obs.hkmo.org.tr/show-media/resimler/ekler/57D8_3c04118df112c13_ek.pdf (Erişim Tarihi: 18.11.2021)
- Sesli, F. A., Aydınoglu, A. Ç., Akyol, N. (2003). Kıyı Alanlarının Yönetimi. *Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Dergisi*, 9,757-768.
- Solmaz, S. (2017). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Kıyı Politikaları ve Türkiye Kıyılarında Yaşanan Mülkiyet Sorunları*. (Uzmanlık Tezi). TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,Ankara.ErişimAdresi:https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/editedordosya/Selim_Solmaz-Uzmanlik_Tezi.pdf (Erişim Tarihi: 10.11.2021).
- Su ve Çevre Teknolojileri. (2021). Van Gölü’ne Nefes Aldıracak Arıtma Tesisinde Sona Gelindi. *Su ve Çevre Teknolojileri Dergisi*, 153, 1-76. Erişim Adresi: http://www.arbiogaz.com/uploads/files/Su%20ve%20%C3%87evre%20Teknolojileri%20Dergisi%20153_%20Say%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 02.05.2022)
- Şanlı Durğun, İ. (2019). *Haksız İşgal- Ecrimisil Tazminatı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Erişim Adresi: <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET000484.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2022)
- Şimşek, S. (2010). Kıyılarda Mülkiyet Sorunu: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İptal Kararları Işığında Bir Çözüm Önerisi. *Sayıştay Dergisi*, 77, 87-118. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sayistay/issue/61532/919035>. (Erişim Tarihi: 11.10.2021).
- Şimşek, S. (2014). Kamu Mallarının Özel Mülkiyete Konu Olmaması İlkesinin Mülkiyet Hukukuna Yansımaları, *Sayıştay Dergisi*, 92, 93-115. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sayistay/issue/61547/919145>.(Erişim Tarihi: 03.01.2022).
- Şimşek, S. (2020a). İslam Hukuku ve Osmanlı Uygulamasında Kıyılar, Erişim Adresi: <https://gayrimenkulmevzuati.com/islam-hukuku-ve-osmanli-uygulamasinda-kiyilar/>. (Erişim Tarihi: 01.12.2021).
- Şimşek, S. (2020b). Cumhuriyet Anayasalarında “Kıyılar” Konusu, Erişim Adresi: <https://gayrimenkulmevzuati.com/kiyilar/>. (Erişim Tarihi: 04.12.2021).
- Şimşek, S.(2021). Sahil Şeridi Nedir? Nasıl Belirlenir? Sahil Şeridinde Uygulanacak İlkeler Nelerdir?. Erişim Adresi: <https://gayrimenkulmevzuati.com/sahil-seridi-nedir-nasil-belirlenir-sahil-seridinde-uygulanacak-ilkeler-nelerdir/> (Erişim Tarihi:01.06.2022).
- Taneri, G. (2019). *Kıyı Hukuku Uygulamaları*. Adana: Aristo Yayınevi Yayınları.
- Teltik, İ. (2008). *Van Gölü Su Seviyesinin Stokastik Modellemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Erişim Adresi: <https://polen.itu.edu.tr:8443/server/api/core/bitstreams/0d5cd687-aa27-468c-b463-9d4c038a0e43/content> (Erişim Tarihi: 05.05.2022)

- Tombalaoğlu, N. (2014). Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Yararı Kavramı, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 353-388. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/22418/239988>. (Erişim Tarihi: 06.10.2021).
- Turan, M. (2009). *Türkiye’de Kentsel Rant*. Ankara: Tan Kitabevi
- Turoğlu, H.(2009). 3621 Sayılı Kıyı Kanunu ve onun uygulama problemleri, *Türk Coğrafya Dergisi*, 0 (53), 31-40. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tcd/issue/21228/227809>. (Erişim Tarihi :11.11.2021)
- Turoğlu, H. (2017). Deniz ve Göllerde Kıyı. Hüseyin Turoğlu- Hakan Yiğitbaşıoğlu (Ed.), *Yasal ve Bilimsel Boyutlarıyla Kıyı* içinde (1-30). İstanbul: Jeomorfoloji Derneği Yayını. Erişim Adresi: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/133717/mod_resource/content/0/Konu%2013%20.pdf (Erişim Tarihi: 06.12.2021)
- Tübitak, (t.y.). Bütünleşik Havza Yönetimi. Erişim Adresi: <https://ctue.mam.tubitak.gov.tr/tr/arastirma-alanlari/butunlesik-havza-yonetimi>. (Erişim Tarihi:10.04.2022)
- Türk Dil Kurumu. (1980). *Coğrafya Terimler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Uçlar, S. (2012). *Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve İstanbul Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Erişim Adresi: <https://polen.itu.edu.tr:8443/server/api/core/bitstreams/7e879094-ccd3-4136-aa13-4d1caed52f3a/content> (Erişim Tarihi: 10.04.2022)
- Uyar, T. (2000). Yargıtay Kararlarında “El Atmanın Önlenmesi” (Men’i Müdahale) ve “İstihkak Davaları” (Mk.618). *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 12(1), 97-150. Erişim Adresi: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2000-20001-854>. (Erişim Tarihi: 08.03.2022).
- Ünel, H., Kuşak L., Çelik M., Alptekin A., Yakar, M. (2020). Kıyı Çizgisinin Belirlenerek Mülkiyet Durumunun İncelenmesi. *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi*, 2(1), 33-40. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayod/issue/52937/682586>. (Erişim Tarihi: 01.10.2021).
- Van Büyükşehir Belediyesi Meclisi, (2022). Meclis Kararı,26 numaralı yazısı, 1-10.
- VAN Ticaret ve Sanayi Odası Özgür Düşünce Divanı, (t.y.). Van İli Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri. Erişim Adresi: https://www.vantso.org.tr/u/files/OZGUR_DUSUNCE_DIVANI_VAN_ILI_CEVRE_SORUNLARI-KT5V14H_3365.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2022)
- Van Valiliği Çevre ve Şehircilik İklim Değişikliği Müdürlüğü, (2013).Van Gölü Kıyı Kenar Çizgisi Çalışmaları Tamamlandı. Erişim Adresi: <https://van.csb.gov.tr/vangolu-kiyi-kenar-cizgisi-calismalari-tamamlandi-haber-11032> (Erişim Tarihi: 18.03.2022)
- Yalçınkaya N.M. (2021). Türkiye’de Kıyı Alanlarında Yaşanan Sorunlar Çerçevesinde Hukuki Süreçlerin İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(41), 924-950. doi: 10.46928/iticusbe.980906.
- Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, K.2017/10926 (21 Aralık 2017). Erişim Adresi: <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (Erişim Tarihi: 01.07.2022)

- Yıldırım, B. (2016). *Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Yaklaşımının Katılımcılık İlkesi: Kaş- Kekova Denizel Yönetim Planı*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi: https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/33722/Burcu_YILDIRIM.pdf.pdf?sequence=1 (Erişim Tarihi: 03.03.2022)
- Yıldız, M. Z., Deniz, O. (2005). Kapalı Havza Göllerinde Seviye Değişimlerinin Kıyı Yerleşmelerine Etkisi: Van Gölü Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 15-32. Erişim Adresi: <https://docplayer.biz.tr/9344814-Kapali-havza-gollerinde-seviye-degisimlerinin-kiyi-yerlesmelerine-etkisi-van-golu-orneği.html>. (Erişim Tarihi: 11.04.2022).
- YİBK, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu K. 1997/3 (28 Kasım 1997). Erişim Adresi: <https://www.kararara.com/yargitay/ibk/k4808.htm>.
- YİBK, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulu K.1950/4 (8 Mart 1950). Erişim Adresi: <https://www.forumadalet.net/index.php?topic=1820.0> (Erişim Tarihi: 25.06.2022)
- Yontar, İ. G., Yılmaz, F. (2013). Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Yönetiminin Aktörleri, Roller, Sorumlulukları. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-184. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/11452/17960>. (Erişim Tarihi: 30.03.2022).
- Yücel, B. (2008). “Kıyı İşgallerine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Maliye Dergisi. 154, 1-11. Erişim Adresi: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/3.bilalyucel.pdf>. (Erişim Tarihi: 10.01.2022)
- Yücel, M., Çolakkadıoğlu, D. (2017). Ulusal Koruma Mevzuatı ve Korunan Alan Statüleri. *Plant Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi*. 30-42. Erişim Adresi: <https://www.plantdergisi.com/prof-dr-muzaffer-yucel/ulusal-koruma-mevzuati-ve-korunan-alan-statuleri.html>. (Erişim Tarihi: 14.04.2022)

EKLER

EK-1 İLGİLİ MEVZUAT

RG: Kıyı Kanunu Uygulamasına Dair Yönetmelik, 3 Ağustos 1990, 20594.

RG: 3194 Sayılı İmar Kanunu, 3 Mayıs 1985, 18749.

RG: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 26 Eylül 2004, 25611.

RG: 3621 Sayılı Kıyı Kanunu, 4 Nisan 1990, 20495.

RG:2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 12 Mart 1982,17635

RG:2863 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 21 Temmuz 1983,18113

RG:2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, 9 Ağustos 1983, 18132.

RG:618 Sayılı Limanlar Kanunu, 14 Nisan 1341,95.

RG:2872 Sayılı Çevre Kanunu, 11 Ağustos 1983, 18132.

RG:2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 8 Eylül 1983, 18161.

RG:4 Eylül 1988, 19919.

RG: 11 Ağustos 1983, 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 18132

RG: 8 Eylül 1956, 9402.

RG(Değişik): 20 Haziran 1973, 5 Haziran 1975, 23 Eylül 1983, 5 Haziran 1986, 22 Mayıs 1987, 3 Kasım 1988, 4 Temmuz 1995.

RG: 12 Kasım 2012, 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 6360.

EK-2 RESİMLER

Resim 1- Kıyı Kanunu. (13 Ekim 1992). *Kıyı Çizgisi, Kıyı, Kıyı Kenar Çizgisi, Dar Kıyı, Sahil Şeridi Tanımlarını Gösterir Kroki.*(Dijital Görsel). Alıntıdır <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=4897&MevzuatTertip=5>

Resim 2- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (11 Mayıs 2016). *3621 Sayılı Kıyı Kanunu Kapsamında Tanımlar ve Kıyı Bölgesinin Başlıca Yapı Şekilleri.* (Dijital Görsel). Alıntıdır <https://yalova.csb.gov.tr/3621-sayili-kiyi-kanunu-kapsaminda-tanimlar-ve-kiyi-bolgesinin-baslica-yapi-sekilleri-haber-63228>

Resim 3- Evrensel.net. (7 Haziran 2021).*Antalya’da falezlere 15 kat, 60 metrelik imar izni yargıya taşındı.* (Dijital Görsel).Alıntıdır <https://www.evrensel.net/haber/434733/antalyada-falezlere-15-kat-60-metrelik-imar-izni-yargiya-tasindi>

Resim 4- Sivas AA. (24 Ocak 2021). *Kısmen donan Kızılırmak kıyısındaki kırağı tutan ağaçlarla göz kamaştırıyor.* (Dijital Görsel). Alıntıdır <https://euturkhaber.com/index.php/2021/01/24/kismen-donan-kizilirmak-kiyisindaki-kiragi-tutan-agaclarla-goz-kamastiriyor/#>.

Resim 5- Memurlar.net. (22 temmuz 2017). *Van Gölü kıyısındaki halk plajı açıldı.*(Dijital Görsel). Alıntıdır <https://www.memurlar.net/haber/682652/van-golu-kiyisinda-halk-plaji-acildi.html>

Resim 6- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (18 Şubat 2016). *Rize İli, Merkez İlçesi, Kıyı ve Dolgu Düzenleme Alanı Amaçlı İlave ve Revizyon İmar Planı Değişikliği Bakanlığımızca onaylandı.* (Dijital Görsel). Alıntıdır <https://rize.csb.gov.tr/rize-ili-merkez-ilcesi-kiyi-ve-dolgu-duzenleme-alani-amacli-ilave-ve-revizyon-imar-plani-degisikligi-bakanligimizca-onaylandi.-haber-42052>

Resim 7-Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (t.y.). *Kıyı Kenar Çizgisi Tespit Çalışmaları.* (Dijital Görsel). Alıntıdır <https://mpgm.csb.gov.tr/kiyi-kenar-cizgisi-tespiti-calismalari-i-91803>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Ergun, Ezgi

Uyruğu : T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri :

Telefon :

Faks : -

e-mail :

ORCID : -

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	-	-
Yüksek Lisans	VAN YYÜ- Kamu Yönetimi	-
Lisans	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	01.07.2013

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2014-2015	Doğan Hukuk Bürosu- İstanbul	Avukat
2015- Günümüz	İstanbul Avukatlık Bürosu- Van	Avukat

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

-

Hobiler

Kitap okumak, farklı yerler gezmek, farklı müzikler keşfetmek.

14/06/2022

Tez Başlığı / Konusu:

“Van Gölü Örneğinde Kıyıların Hukuki Statüsü”

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 91 sayfalık kısmına ilişkin, 14/06/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17 (yüzde on yedi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

14/06/2022
Ezgi ERGUN

Adı Soyadı : Ezgi ERGUN

Öğrenci No: 20920010069

Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi

Programı: Kamu Yönetimi

Statüsü : Y.Lisans ☒

Doktora ☐

DANIŞMAN

Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN

16/06/2022

ENSTİTÜ ONAYI

U Y G U N D U R

...../...../2022

Prof. Dr. Bekir KOÇLAR